

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Politisk-Teoretisk tidsskrift
for Kommunistisk Arbejderparti

Nr. 5
1977

LEDER:
OM STRATEGI OG TAKTIK

OM 3-VERDENSTEORIEN

TRÆK AF KVINDEKAMPENS
HISTORIE 1968-1977

DOKUMENTER FRA
KKP OG AAP

DEBAT OG ANMELDELSER

TEGN ABONNEMENT!

Dette nummers indhold:

Dette nummer af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT indeholder følgende artikler:

Lederen: »Om strategi og taktik« behandler KAP's strategi og taktik. Belyst gennem konkrete eksempler rejses spørgsmål som: Hvad kendetegner den strategiske defensiv. Hvordan er sammenhængen mellem den strategiske defensiv og den langsigtede kamp for socialismen. Hvordan er forholdet imellem offensiv og defensiv på hhv. det strategiske og det taktiske plan. Hvordan er sammenhængen mellem de objektive betingelser og de subjektive faktorer. Og endelig sammenhængen imellem positioner og styrkeforhold og om hvordan vi kan tage udgangspunkt i borgerskabets svage punkter.

Artiklen: »Teorien om verdens deling i tre« belyser denne teori, der er udarbejdet af Mao Tse Tung. Det er denne teori, der idag så kraftigt angribes af Albaniens Arbejds Parti. Artiklen behandler den historiske baggrund for denne teori, og fremhæver, at forudsætningen for en debat om den internationale situation er, at den baseres på et levende dialektisk-materialistisk grundlag i skarp modsætning til dogmatik og metafysik.

Tre dokumenter belyser diskussionen imellem KKP og AAP.

Artiklen: »Kvindebevægelsen« omhandler udviklingen af kvindekampen fra 1968 og op til i dag, specielt Rødstrømpebevægelsens og Kvindefrontens udvikling. Artiklen forsøger her ud fra at drage erfaringer om kvindekampens karakter, de væsentligste arbejdsfelter, samt om kvindekampens organisering.

To taler fra KAP's besøg i Kina i år. Den fulde ordlyd af vicepremierminister Li Hsien-niens tale og Benito Scocozzas tale bringes.

I Debatrubrikken bringes 3 indlæg om artiklen: »Om klassekampens fortsættelse under socialismen« fra Kommunistisk Tidsskrift nr. 3. Det ene går imod artiklens vurdering af værdilovens betydning under socialismen og af arbejdskraften som en vare under socialismen. De to andre indlæg sætter spørgsmålstegn ved artiklens vurdering af Stalin.

Derudover bringes et indlæg om den grundlæggende modsætning i verdensmålestok for den nuværende samfundsmæssige epoke.

Anmeldelser af: Teltprojektet (Vi åro nuende...), Bente Ostrup Madsens bog »Konflikt« og den norske plade »På St...

Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

3260896171

FORLAGET

Pris 15,- kr.

ISSN: 0105-1 903

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Politisk-Teoretisk tidsskrift
for Kommunistisk Arbejderparti

Nr. 5
1977

Arbejderbevægelsens
Bibliotek og Arkiv

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Politisk-Teoretisk tidsskrift
for Kommunistisk Arbejderparti

Redigeres af et udvalg. Ansv. redaktør: Frederik Dehlholm.
Redaktionen afsluttet 23. september 1977.

Abonnement: 75 kr. for 6 numre. Løssalg 15 kr. pr. stk.

Pengene indsættes på giro 9 21 41 27.

Forlaget OKTOBER, Studiestræde 24, 1455 København K.
ISSN 0105-1903

Dette nummers indhold:

Dette nummer af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT indeholder følgende artikler:

Lederen: »*Om strategi og taktik*« behandler KAP's strategi og taktik. Belyst gennem konkrete eksempler rejses spørgsmål som: Hvad kendetegner den strategiske defensiv. Hvordan er sammenhængen mellem den strategiske defensiv og den langsigtede kamp for socialismen. Hvordan er forholdet imellem offensiv og defensiv på hhv. det strategiske og det taktiske plan. Hvordan er sammenhængen mellem de objektive betingelser og de subjektive faktorer. Og endelig sammenhængen imellem positioner og styrkeforhold og om hvordan vi kan tage udgangspunkt i borgerskabets svage punkter.

Artiklen: »*Teorien om verdens deling i tre*« belyser denne teori, der er udarbejdet af Mao Tse Tung. Det er denne teori, der idag så kraftigt angribes af Albaniens Arbejds Parti. Artiklen behandler den historiske baggrund for denne teori, og fremhæver, at forudsætningen for en debat om den internationale situation er, at den baseres på et levende dialektisk-materialistisk grundlag i skarp modsætning til dogmatik og metafysik.

Tre dokumenter belyser diskussionen imellem KKP og AAP.

Artiklen »*Kvindebevægelsen*« omhandler udviklingen af kvindekampen fra 1968 og op til i dag, specielt Rødstrømpebevægelsens og Kvindefrontens udvikling. Artiklen forsøger her ud fra at drage erfaringer om kvindekampens karakter, de væsentligste arbejdsfelter, samt om kvindekampens organisering.

To taler fra KAP's besøg i Kina i år. Den fulde ordlyd af vicepremierminister Li Hsien-niens tale og Benito Scocozzas tale bringes.

I Debattrubrikken bringes 3 indlæg om artiklen: »Om klassekampens fortsættelse under socialismen« fra Kommunistisk Tidsskrift nr. 3. Det ene går imod artiklens vurdering af værdilovens betydning under socialismen og af arbejdskraften som en vare under socialismen. De to andre indlæg sætter spørgsmålstegn ved artiklens vurdering af Stalin.

Derudover bringes et indlæg om den grundlæggende modsætning i verdensmålestok for den nuværende samfundsmæssige epoke.

Anmeldelser af: Teltprojektet »*Vi äro tusende ..*«, Bente Østrup Madsens bog »*Konflik1*« og den norske plade »*På Stengrunn*« (Rudolf Nilsen).

INDHOLDSFORTEGNELSE:

Leder: Om strategi og taktik	side 9
Teorien om verdens deling i tre	side 20
Dokumenter. (Til diskussionen om verdens deling i tre)	side 43
Uddrag af beretningen til KKP's 11. kongres	side 43
Uddrag af beretningen til AAP's 7'ende kongres ...	side 48
Een klassesdelt verden (fra The Worker)	side 50
Træk af den danske kvindebevægelses historie fra 1968	side 53
KAP i Kina. To taler.	
Li Hsien-niens tale	side 73
Benito Scocozzas tale	side 75
Debat	
Socialismens politiske økonomi	side 78
Klassekampens fortsættelse under socialismen	side 86
Den grundlæggende modsigelse i vor epoke	side 91
Anmeldelser af:	
Bente Østrup Madsen: Konflikt	side 95
På Stengrunn, norsk plade	side 99
Teltprojektet: Vi äro tusinde	side 104

Til vore læsere:

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT er ved at blive et mere aktuelt og debaterende tidsskrift. KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT er et nødvendigt led i en åben debat om udmøntningen af KAP's partiprogram.

De emner KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT idag forsøger at behandle er følgende:

- Overordnede økonomisk/politiske analyser af den nationale og internationale klassekampssituation, samt mere uddybede baggrundsartikler om enkelte lande.
- Artikler der opridser hovedlinien for partiets udvikling i forhold til klassekampssituationen, herunder forholdet til den såkaldte venstrefløj.
- Artikler der trækker det teoretiske grundlag for partiets politik op, og artikler der herudfra lægger og debaterer partiets langsigtede og dagsaktuelle politik.
- Artikler der opsummerer dagsaktuelle kampe - et led i udviklingen af politikken.
- Artikler der særskilt kritiserer de såkaldte venstrefløjorganisationers politisk/teoretiske grundlag.
- Historiske artikler der perspektiverer og uddyber udarbejdelsen af KAP's politik.
- Debat og anmeldelser.

Vi håber, at mange på den ene eller den anden led vil deltage i styrkelsen af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT. Diskuter og kritiser udviklingen af tidsskriftet. Har I haft nogle diskussioner, der har vist, at nogle væsentlige politisk-teoretiske emner trænger til afklaring, så skriv. Er der emner, som I mener trænger til en grundigere behandling end den kan få i Arbejderavisen, så skriv. Brug KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT!

Hvis du gerne vil skrive noget til KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT og/eller ønsker støtte dertil, eller godt vil stille dig til disposition til at skrive om et bestemt emne, som du er godt inde i, så skriv - så vi kan tale sammen om det. Kontakt os inden du giver dig i kast med større artikler/indlæg, så du kan høre om mulighederne for, at dit indlæg vil blive bragt. Derudover er vi stærkt interesserede i at få tilsendt specialer og bedre aflønningsopgaver. Vi er interesserede i opgaver, som vi kan bringe i let bearbejdet form, eller opgaver, som vi vil kunne bruge, som baggrundsmateriale til at skrive artikler.

red.

Rettelse til KT 4 1977:

- 1) Side 86, 2. spalte under midten: »Men den dybere forståelse.. skylden, *eller* forklarer..
- 2) Side 82, 1. spalte øverst: »Litteratordiskussionen i Tyskland udspandt sig i *30erne*.
- 3) Under billedet s. 25 skal der i stedet for Svend Anker stå Svend Auken.

Om strategi og taktik

Strategi og taktik er to forskellige begreber, som ofte forveksles. Strategi handler om den overordnede plan og den langsigtede vision, mens taktik handler om de konkrete handlinger og metoder, der bruges til at gennemføre strategien. I militær sammenhæng er strategi den overordnede plan for at vinde krigen, mens taktik er de konkrete handlinger, der bruges til at vinde de enkelte slag. I business sammenhæng er strategi den overordnede plan for at opnå succes på markedet, mens taktik er de konkrete handlinger, der bruges til at gennemføre strategien. Det er vigtigt at forstå, at strategi og taktik er to forskellige begreber, som ofte forveksles. Strategi handler om den overordnede plan og den langsigtede vision, mens taktik handler om de konkrete handlinger og metoder, der bruges til at gennemføre strategien. I militær sammenhæng er strategi den overordnede plan for at vinde krigen, mens taktik er de konkrete handlinger, der bruges til at vinde de enkelte slag. I business sammenhæng er strategi den overordnede plan for at opnå succes på markedet, mens taktik er de konkrete handlinger, der bruges til at gennemføre strategien.

Strategi og taktik er to forskellige begreber, som ofte forveksles. Strategi handler om den overordnede plan og den langsigtede vision, mens taktik handler om de konkrete handlinger og metoder, der bruges til at gennemføre strategien. I militær sammenhæng er strategi den overordnede plan for at vinde krigen, mens taktik er de konkrete handlinger, der bruges til at vinde de enkelte slag. I business sammenhæng er strategi den overordnede plan for at opnå succes på markedet, mens taktik er de konkrete handlinger, der bruges til at gennemføre strategien.

Indledning

I denne bog vil vi se på, hvordan strategi og taktik kan bruges til at opnå succes på markedet. Vi vil se på, hvordan man kan udvikle en strategi, og hvordan man kan gennemføre strategien. Vi vil se på, hvordan man kan bruge taktik til at vinde de enkelte slag, og hvordan man kan bruge taktik til at gennemføre strategien. Vi vil se på, hvordan man kan bruge strategi og taktik til at opnå succes på markedet. Vi vil se på, hvordan man kan udvikle en strategi, og hvordan man kan gennemføre strategien. Vi vil se på, hvordan man kan bruge taktik til at vinde de enkelte slag, og hvordan man kan bruge taktik til at gennemføre strategien.

Om strategi og taktik

Vi har nu igennem mere end $\frac{1}{2}$ år i og omkring partiet diskuteret partiets strategi og taktik. Senest har samtlige sommerlejrer diskuteret disse spørgsmål. I diskussionerne har der imidlertid vist sig en række uklarheder, og direkte uenigheder i en række spørgsmål. Det drejer sig om sådanne spørgsmål som: Hvad kendetegner den strategiske defensiv, hvordan er sammenhængen mellem den strategiske defensiv og den langsigtede kamp for socialismen, hvordan er forholdet mellem offensiv og defensiv på henholdsvis det strategiske og det taktiske plan, hvordan er sammenhængen mellem de objektive betingelser og de subjektive faktorer, hvordan er sammenhængen mellem positioner og styrkeforhold, samt endelig spørgsmålet om vi overhovedet kan tage udgangspunkt i borgerskabets svage punkter, eller om det vil føre klassekampen ind på et vildspor.

Flere af disse spørgsmål har allerede været behandlet i Kommunistisk Tidsskrift i år (se lederen i Kommunistisk Tidsskrift nr. 1 og nr. 3, 1977), og vi skal ikke her gentage, hvad vi allerede har sagt, men blot henvise til de to numre af tidsskriftet.

Indhold:

1. Styrkeforholdet imellem klasserne
2. Strategisk defensiv
3. Mellemlangsigtet politik
4. Taktisk defensiv - Taktisk offensiv
5. Målet for den strategiske defensiv
6. De objektive betingelser og de subjektive faktorer
7. Borgerskabets svage punkter
8. Afslutning

Styrkeforholdet mellem klasserne

Vi skrev i Kommunistisk Tidsskrift nr. 1, 1977, at arbejderklassen befinder sig i en strategisk defensiv situation, og at borgerskabet står i en strategisk offensiv situation. Denne vurdering af situationen i klassekampen bunder i en vurdering af styrkeforholdet mellem klasserne. Og hvordan er så det?

Med al mulig fare for skematik vil vi her meget kortfattet trække de »to styrker« op over for hinanden og vurdere dem i forhold til hinanden.

Danmark er et statsmonopolkapitalistisk samfund. Monopolborgerskabet er den altdominerende del af det danske borgerskab. Det indehaver en stadigt mere udbygget statsmagt, og det har - for at bevare og sikre sit herredømme - allieret sig med en række store imperialistiske magter, først og fremmest USA-imperialismen. Reformismen dominerer næsten totalt i arbejderbevægelsen, og hvor reformismen ikke dominerer, er revisionismen og nyreformismen dominerende.

Her overfor står arbejderklassen, som er langt den største klasse. Men reformismen dominerer totalt i dansk arbejderbevægelse, og det giver monopolborgerskabet gode muligheder for at så splittelse i arbejderklassen, fordi de revolutionære kræfter står uhyre svagt.

Sådan ser de to »styrker« ud, stillet op over for hinanden. Dette billede af styrkeforholdet viser os, at monopolborgerskabet står uhyre stærkt og arbejderklassen uhyre svagt.

Styrkeforholdet er naturligvis afgørende for udviklingen af klassekampen. Og udviklingen i klassekampen i 70'erne er ingen undtagelse fra denne regel. Her har monopolborgerskabet været i stand til at lancere og gennemføre en omfattende, reaktionær og massiv kriseløsningspolitik vendt imod arbejderklassen.

Levevilkårene er blevet kraftigt forringet gennem nedskæringer på det sociale og sundhedsmæssige område, gennem massearbejdsløsheden, der yderligere har svækket arbejderklassens modstandsevne, gennem øgede boligudgifter og forringede uddannelser. Disse økonomiske angreb er blevet fulgt op af politiske. I 1975 gennemførte den socialdemokratiske regering et statsindgreb i overenskomsterne, blokaderetten er blevet forringet, resterne af strejkeretten er yderligere blevet forringet, kontrollen med undervisningssektoren er blevet skærpet og politiet er blevet sat ind overfor strejkende og aktionerende arbejdere. Arbejderklassen har ikke haft styrke til at tilbagevise denne massive offensiv. Hvad der har været tale om er, at arbejderklassen i enkelte situationer har været i stand til at tilbagevise et konkret angreb. Dette er f.eks. sket i RUC-kampen, i klub 4 strejken på B&W, i Farum Midtpunkt-bojkotten og i Christianiakampen. Men disse sejre har langt fra været tilstrækkeligt til at standse monopolborgerskabets samlede kriseløsningspolitik. Der har kun været tale om delsejre i en sammenhæng med en samlet tilbagegang.

Strategisk defensiv

Lenin har meget træffende beskrevet den revolutionære situation. Han udtalte, at når de herskende ikke længere kan regere, og de beherskede ikke længere vil regeres, så opstår der en revolutionær situation. Enhver med sund sans kan imidlertid se, at en sådan situation ikke ligger lige for. Partiet ville derfor begå en meget alvorlig subjektivistisk fejl, hvis det lagde sit arbejde til rette efter, at socialismen stod for døren. Hvad vi derimod kan og bør gøre er, at vi lægger vort arbejde til rette efter en sådan linie, at vi mest muligt fremmer udviklingen i retning af den revolutionære situation.

På baggrund af en vurdering af styrkeforholdet mellem klasserne og udviklingen i klassekampen i midten af 70'erne har vi draget den konklusion, at arbejderklassen i den nuværende fase må føre en *strategisk defensiv kamp*. Det vil sige en kamp, som sigter mod at hæmme og senere stoppe monopolborgerskabets offensiv. Den defensive strategi, den *afværgestrategi*, vi opstiller, udelukker på ingen måde, at vi taktisk, i delspørgsmål, går i offensiven. Tværtimod er det netop gennem taktiske offensiver, at sejre kan opnås, der på længere sigt kan forrykke styrkeforholdet mellem klasserne.

Hertil er det blevet indvendt, at arbejderklassen ikke kan vinde varige sejre under kapitalismen, og da endnu mindre i en kriseperiode, og at det altafgørende vigtige derfor ikke er at udforme en konkret, gennemførlig politik, men derimod at propagandere det socialistiske perspektiv. Derfor bliver det heller ikke afgørende, hvorvidt en kamp ender med sejr eller nederlag, for også af et nederlag kan det socialistiske perspektiv fremmes. *Naturligvis* kan der også af nederlag er-

hverves erfaringer, som kan bruges i kampen mod monopolborgerskabet og dermed medvirke til at forrykke styrkeforholdet mellem klasserne. Men her er det vigtigt at slå fast, at kommunister aldrig *tilstræber* nederlag, men sejre. Og at de erfaringer, der udvindes af nederlag, netop skal bruges til at undgå fremtidige nederlag, skal bruges til at opnå sejre i kampen mod monopolborgerskabet.

Lad os prøve at anskueliggøre dette med nogle eksempler. Inden for huslejekampen har der eksisteret flere linier på spørgsmålet om, hvordan kampen skal føres. Der har været spørgsmålet om, hvorvidt kampen i de forskellige boligkomplekser skulle rette sig mod en generel fastfrysning af huslejerne, eller om det skulle dreje sig om lokalt, i det enkelte byggeri, at kræve en fastfrysning af huslejerne. Vi er naturligvis ikke imod en generel fastfrysning af huslejerne, men vi har fastholdt, at de forskellige bebyggelser, der var ude i huslejeboykotter, skulle kræve huslejestop lokalt, i det enkelte byggeri. Dette krav var der magt til at gennemføre i f.eks. Farum Midtpunkt.

Husleje-boykotten i Farum Midtpunkt - et eksempel på en effektiv modstandskamp mod statens krisepolitik.

Men hvad ville der være sket, hvis Farum Midtpunkt havde besluttet at kræve et generelt huslejestop? Man havde i så fald bundet aktionen til at fortsætte, selv om der var gennemført huslejestop lokalt. Hvorfor? Fordi aktionen jo netop som sit mål havde at få gennemført et generelt huslejestop.

Men er det da ikke korrekt at kræve et generelt huslejestop? Jo, naturligvis er det det. Men hvornår kravet fremsættes, afhænger af om det er muligt at gennemføre det. Og kravet om et generelt huslejestop er ikke gennemførligt i dag, fordi boykotbevægelsen endnu langt fra har den fornødne styrke til at kræve det gennemført.

Inden for boykotbevægelsen har der ligeledes været diskussion om, hvorvidt boykotten kun skulle gælde stigningen, eller om den skulle gælde hele huslejen indtil kravet om huslejestop lokalt var gennemført.

Selvom kampen kun rettede sig mod stigningen, arbejdede vi for, at boykotten skulle omfatte hele huslejen, indtil kravet om fastfrysning af huslejen var gennemført. Den totale huslejeboykot rammer hårdere og gør det muligt hurtigere at nå til en sejr. Hvorimod en boykot udelukkende af stigningen kan trække ud i årevis, sådan som tilfældet har været det i Galgebakken i Albertslund.

Hvad kan vi så drage af erfaringer fra huslejekampen, som kan bruges i vort arbejde fremover? Det ene er, at kampens mål må være realistisk. Det skal kunne gennemføres. Og det andet er, at der må mobiliseres den størst mulige styrke bag kravet for at tvinge en sejr igennem.

De erfaringer, der uddrages af huslejekampen, er ikke kun erfaringer, der kan bruges i boligkampen, de kan også bruges på andre områder af klassekampen. Og de skal bruges med henblik på at vinde sejre over monopolborgerskabet.

Men hvad har disse taktiske overvejel-

ser med den strategiske defensiv at gøre?

Eksemplerne viser, at vurderingen af styrkeforholdet spiller afgørende ind i opstillingen af politikken. Det er jo bl.a. vurderingen af styrkeforholdet, der afgør, at partiet ikke opfordrer til kamp for et generelt huslejestop, men til gennemførelse af lokalt huslejestop. Eller med andre ord: Det er netop vurderingen af styrkeforholdet og konklusionen, at der må føres en strategisk defensiv kamp, der afgør, at vi forsøger at opstille gennemførlige krav.

Hvis man tilsidesætter denne vurdering af styrkeforholdet, så medfører det, at man ikke har noget at stille sine forslag til politik op imod. Og det bliver uinteressant, hvorvidt politikken er gennemførlig eller ej. Politikens formål bliver i så fald ikke at forsvare eller forbedre arbejderklassens vilkår under kapitalismen, men derimod at demonstrere, at kun socialismen kan garantere ordentlige vilkår. At socialismen kan garantere ordentlige leveforhold i modsætning til kapitalismen vil vi naturligvis ikke benægte. Vi afviser derimod, at det vil lykkes at ændre styrkeforholdet gennem eventyrpolitik, gennem demonstrationspolitik.

Det var bl.a. på baggrund af kampen for 35-timerskravet, at partiet nåede til denne erkendelse. Nåede frem til, at partiet må vurdere styrkeforholdet mellem klasserne, og at partiet må arbejde for at lede arbejderklassen til at føre en strategisk defensiv kamp under stadig afvisning af overbudspolitik i såvel som uden for partiet.

At arbejde for at kaste arbejderklassen ud i en kamp for 35-timerskravets gennemførelse i dag, ville være det samme som at føre arbejderklassen fra nederlag til nederlag med stigende demobilisering til følge. Den opfattelse, at det ikke nytter at kæmpe, ville brede sig.

Over for dette synspunkt er det blevet

fremført, at der af nederlag vindes erfaringer, som er nyttige i den videre kamp. Og det er da også ganske rigtigt. Men hvilken erfaring kunne man trække af et nederlag, som skyldtes manglende styrke? Det måtte da netop være den erfaring, at det ikke betaler sig at gå ud i kampe, som man på forhånd ved, at man ikke har styrke til at vinde. Samtidig med at forudsætningen for overhovedet at vinde erfaringer, er at man arbejder for at vinde sejre. Med dette lægges der ikke op til afmagtsfølelser eller opgivenhed pga. den manglende styrke. Tværtimod lægger den strategiske defensiv et meget positivt syn på mulighederne for at ændre styrkeforholdet. Det er netop gennem sejre på delområder/delspørgsmål, at styrkeforholdet gradvist kan blive ændret til arbejderklassens fordel.

Heri ligger der ingen opfattelse af, at vi gradvist gennem delkampe er i stand til at æde profitten fra kapitalisterne. Og der ligger heller ingen forestillinger om, at de delsejre, der vindes i klassekampen for evigt er sikre. Monopolborgerskabet vil på tusind og en måder forsøge at udhule vundne sejre. Men dette ændrer blot intet ved rigtigheden af den strategiske defensiv. Den tager sit udgangspunkt i, at kommunister aldrig kan være ligegyldige overfor arbejderklassens vilkår og forhold i det kapitalistiske samfund, men tværtimod kæmper for at forsvare og forbedre dem. Netop gennem arbejdet for at forsvare og forbedre arbejderklassens vilkår kan partiet vinde tillid og øget indflydelse. Og gennem sejre i delspørgsmål kan tendenser til opgivenhed bekæmpes, og det generelle styrkeforhold gradvist ændres til arbejderklassens fordel.

Mellemlangsigtet politik

Partiet har i forbindelse med strategitaktik-diskussionerne lanceret begrebet

en mellemlangsigtet politik. Selve ordet angiver, at en sådan politik på en eller anden måde ligger et sted imellem en langsigtet og en konkret og kortsigtet politik. Og det er da heller ikke helt forkert. Men det er ikke altid, at der kan trækkes en lige linie mellem den langsigtede og den kortsigtede politik. Undertiden er vejen snoet og bugtet. Lad os tage et eksempel. I KAP's principprogram udtrykkes der modstand mod arbejdsretten. Arbejdsrettens afskaffelse er ikke noget, som står umiddelbart på dagsordenen i klassekampen. I dag føres kampen mod arbejdsretten gennem protestdemonstrationer og gennem nægtelse af betaling af bod.

I dag har arbejderklassen ikke den fornødne styrke til at gennemføre kravet om arbejdsrettens afskaffelse. Det ville kræve et omfattende opgør med klassesamarbejdet i den faglige kamp, og et sådant opgør ligger ikke lige for. Det ville derfor kun føre til nederlag at kæmpe for arbejdsrettens øjeblikkelige nedlæggelse i dag. Dette betyder naturligvis ikke, at vi for altid opgiver kampen mod arbejdsretten. Og det betyder heller ikke, at vi forsøger at finde frem til et mere »demokratisk udformet klassesamarbejdssystem«, fordi det måske ville være mere »realistisk« og »gennemførligt«. Den gennemførlighed af politikken vi taler om, skal netop ses i sammenhæng med en styrkelse af arbejderklassen og en svækkelse af monopolborgerskabet. Men gemt i denne opfattelse af de mange små sejre, der efterhånden medfører en ændring af styrkeforholdet, kan der skjule sig en mekanisk opfattelse af klassekampens udvikling. Den kan f.eks. føre til den opfattelse, at det skulle være muligt at fjerne arbejdsretten bid for bid. F.eks. ud fra skemaet: Først fjerner vi timandsmøder, så ophæver vi forligsinstitutionen og så afskaffer vi arbejdsretten. Denne tankegang er forståelig, men ikke

desto mindre forkert. Det kan nemlig meget vel tænkes, at arbejderklassen for at få styrke til at fjerne arbejdsretten må vinde økonomiske og politiske sejre, som ikke direkte berører arbejdsretten. Det vil meget ofte være sådan i det virkelige liv, at arbejderklassen for at tage kampen op på en række områder, der indebærer en ændring af styrkeforholdet, må foretage, hvad man kunne kalde »en omgående bevægelse«.

Den mellemlangsigtede politik kan altså ikke opfattes på ovennævnte mekaniske måde. Med en mellemlangsigtet politik skal forstås en politik, som omfatter f.eks. vores samlede boligpolitik, vores samlede skattepolitik osv. Nødvendigheden af at udvikle en mellemlangsigtet politik opstod hurtigt i partiet. Det viste sig i forbindelse med 35-timerskampen, at det ikke er tilstrækkeligt med et godt og rigtigt principprogram. Partiet måtte også kunne tage stilling i de konkrete, taktiske spørgsmål.

Men for at den konkrete politik ikke blot skulle komme til at svæve frit i luften, måtte den kunne sættes ind i en samlet politik på området. Ellers risikerede partiet blot, at det kastede sig ud i en række delkampe, mens perspektivet for kampen gik tabt. Dette rejste spørgsmålet om nødvendigheden af en samlet politik for de forskellige områder af klassekampen - en skattepolitik, en boligpolitik, en beskæftigelsespolitik osv. Man kunne også kalde det et handlingsprogram.

Taktisk defensiv - taktisk offensiv

Med det nuværende styrkeforhold mellem klasserne og med den nuværende udvikling i klassekampen, hvor monopolborgerskabet er i offensiven på det samlede plan, vil det meget ofte være sådan, at arbejderklassen ikke blot er nødt til at

arbejde efter en strategisk defensiv linie, hvor arbejderklassen ikke går ud i offensive strategiske kampe. Det vil også ofte være sådan, at arbejderklassen i delkampene, i taktikken vil føre en defensiv kamp. En kamp, hvis mål er at forsvare allerede tilkæmpede positioner overfor borgerskabets angreb.

I udviklingen af en sådan taktisk defensiv kamp kan styrkeforholdet mellem klasserne på dette enkeltspørgsmål udvikle sig i løbet af kampen og gøre det muligt for arbejderklassen at gå fra en taktisk defensiv til en taktisk offensiv kamp. Og her bliver det tvingende nødvendigt at partiet har udviklet en politik, der rækker længere end til at forsvare angreb på allerede vundne positioner.

Det havde muligvis været muligt f.eks. at tvinge regeringen til at undlade at udvise mexicaneren, Jaime Martinez, hvis mobiliseringen og dermed presset havde været større, end det rent faktisk blev. I så fald ville borgerskabet have tabt et angreb, arbejderklassen ville have vundet en kamp, og kunne med større styrke end før forsvarskampens begyndelse have rejst krav om ændring af straffeloven og loven om udlændinges rettigheder i Danmark. Men for at kunne kræve ændringer i disse love, må man for det første have et indblik i lovene, for det andet have en politik for, på hvilke områder og i hvilken retning disse love skulle ændres. Men det har partiet ikke, så selv om styrkeforholdet havde ændret sig gennem udviklingen af forsvarskampen for Jaime Martinez, havde partiet været ude af stand til (eller i bedste fald haft vanskeligt ved) at opstille en række konkrete krav, hvorom der kunne rejses en kamp.

Og det er netop her nødvendigheden af et handlingsprogram, der rækker ud over den helt konkrete givne situation, viser sig. Hvis den strategisk defensive situation, arbejderklassen befinder sig i, skal ændres til en strategisk offensiv, så

må partiet udvikle et handlingsprogram. Dette kan naturligvis ikke ske samtidig på alle områder af klassekampen. Partiet er endnu et lille parti med ringe indflydelse. Partiet må prioritere, må finde frem til de områder, som det er mest nødvendigt at udvikle et handlingsprogram på. Hvis dette ikke sker, vil partiet være ude af stand til målbevidst at forandre en taktisk defensiv til en taktisk offensiv og dermed en strategisk defensiv til en strategisk offensiv. Det er altså simpelthen alfa og omega for partiets videre udvikling at tage fat på denne opgave.

Uden dette kan de enkelte kampe ikke få en præcis retning og den strategiske defensiv ikke ændres til en strategisk offensiv. Dvs. at udviklingen af et handlingsprogram for partiets arbejde på forskellige områder af klassekampen indgår som det væsentligste led i den strategisk helhedsplan, som omfatter den strategiske defensiv.

Målet for den strategiske defensiv

Her bliver vi ofte stillet overfor spørgsmålet om, hvad det præcise mål for den strategiske defensiv er. Når strategien, helhedsplanen for kampen for socialismen har et helt klart mål: Omstyrtelsen af det borgerlige samfund og dets statsapparat, oprettelsen af proletariats diktatur som forudsætning for at bygge socialismen med kommunismen som endemålet, så må den defensive strategi også have et præcist mål forstået som de og de sejre på de og de områder i klassekampen.

Lad det være klart fra starten. Vi kan ikke præcist udpege, hvilke konkrete sejre, arbejderklassen skal have gennemført, før den strategiske defensiv afløses af den strategiske offensiv. Men én ting står klart: Den strategiske defensivs mål er at stoppe borgerskabets strategiske of-

fensiv gennem delsejre i kampen mod monopolborgerskabet. Derved opbygges gradvist en ændring af styrkeforholdet mellem klasserne, som gør det muligt for arbejderklassen at gå over til en strategisk offensiv. Men lige så lidt som man på det militære område, hvorfra vi har lånt mange af de begreber, vi anvender her, kan sige præcist, at de og de byer og landområder skal vindes, før tiden er inde for en strategisk offensiv, lige så lidt kan vi på politikens område sige det præcist.

Men bag dette spørgsmål ligger der en skematisk opfattelse af, hvordan klassekampen udvikler sig. For hvor paradoksalt det end lyder, er der intet der forhindrer, at arbejderklassens forhold og levevilkår kan være dårligere end i dag, hvor arbejderklassen har tilkæmpet sig styrke til at gå fra den strategiske defensiv til den strategiske offensiv. Ganske vist lægger den strategiske defensiv an på at forsvare allerede tilkæmpede positioner, men vi kan nu engang ikke garantere, at det vil være muligt at forsvare dem 100%. Tværtimod må vi nok se i øjnene, at dele af arbejderklassens levevilkår og forhold vil blive yderligere forringet, før styrkeforholdet har ændret sig til arbejderklassens fordel.

Det er jo nøjagtig det samme, der gør sig gældende i krig. Da Hitler-Tyskland i 1941 invaderede Sovjetunionen, måtte de sovjetiske tropper føre en strategisk defensiv kamp. Mange byer og store landområder måtte opgives under presset fra den tyske offensiv. Og da de sovjetiske tropper gik over i den strategiske offensiv, havde Sovjetunionen midlertidigt mistet hovedparten af den europæiske del af landet.

Men ligesom der under en krig er visse retningspile for kampen under den strategiske defensiv (udmatte fjenden, ødelægge hans moral, angribe hans svage punkter, øge hans svagheder, osv.), lige-

sådan er der for den politiske klassekamp retningspile for arbejdet under den strategiske defensiv (træng reformismen og classesamarbejdet tilbage, styrk enheden i arbejderklassen, øg modsætningerne i fjendens lejr, svæk alliancen med de store imperialistiske monopolborgerskaber og øg de revolutionæres kræfter og indflydelse). Det er jo netop det, som er målet og retningen for den strategiske defensiv. Enheden i arbejderklassen bliver f.eks. øget gennem det mere og mere omsiggribende støttearbejde, der oprettes i forbindelse med strejkekampe. Dermed fremmes gradvist opfattelsen blandt de mest forskellige dele af arbejderklassen af, at de har en fælles modstander, og at de er af samme klasse. Bredden i støttearbejdet er på en og samme tid et udtryk for solidariteten i arbejderklassen og et redskab til at styrke den.

Omvendt er NATO-medlemskabet et udtryk for solidariteten mellem de forskellige monopolborgerskaber, og samtidig et redskab til yderligere styrke og sammenhold, hvilket de tilbagevendende anti-oprørsøvelser, brandkorpsøvelser er et udtryk for.

Vi skal ikke her komme ind på den internationale klassekamps betydning for udviklingen af den nationale klassekamp. Men det danske monopolborgerskabs alliance med supermagten, USA, indgår som en del af styrkeforholdet mellem klasserne og understreger, at den nationale og den internationale klassekamp er uadskilleligt forbundet. Og det indebærer, at hvis vi kan svække denne alliance, hvis vi samtidig kan fremme udviklingen af en anti-imperialistisk kamp i Danmark, ja så er det ikke blot en støtte til verdens folk og arbejderklassen, men det er samtidig en svækkelse af vort eget monopolborgerskab.

De objektive betingelser og de subjektive faktorer

Tankegangen bag den strategiske defensiv er, at det er muligt for arbejderklassen at ændre de betingelser, hvorunder kampen foregår i dag. At det er muligt at skabe en revolutionær situation. Her overfor bliver det hævdet, at den revolutionære situation opstår af faktorer, som mennesker og klasser ingen indflydelse har på, og at det først er i den revolutionære situation, at arbejderklassen under partiets ledelse kan gøre noget for at ændre de bestående tilstande, kan lave revolution.

Dette synspunkt har naturligvis ingen bund i virkeligheden. Lad os belyse dette med et eksempel. Det danske monopolborgerskabs alliance med de store imperialistiske monopolborgerskaber og her specielt USA gennem NATO er én af de betingelser, hvorunder klassekampen føres i Danmark i dag. Men samtidig er medlemskabet af NATO et resultat af en klassekamp efter 2. verdenskrigs afslutning, hvor det lykkedes borgerskabet at sejre over arbejderklassen. På den måde er betingelserne for klassekampen ikke blot betingelser, men også resultater af klassekampen, og lige såvel som NATO-medlemskabet blev et resultat af klassekampen vil dets ophævelse blive det.

Synspunktet ville, hvis det blev tørt til sin yderste konsekvens medføre en total tilsidesættelse af partiets betydning under kapitalismen, partiet ville højst blive nødvendigt i den revolutionære situation. Og hermed lægger dette synspunkt sig tæt op af de strømninger, som i begyndelsen af 70'erne hævdede, at den revolutionære parti ville blive stiftet, når klassekampen var så skærpet, at arbejderklassen krævede et parti til at gennemføre revolutionen. Bag dette synspunkt ligger der altså i virkeligheden en linie, som ville gøre partiet til et hale-

hæng til arbejderklassens spontane kamp.

Såvel på det praktisk-politiske plan som på det teoretiske plan er synspunktet forkert.

Borgerskabets svage punkter

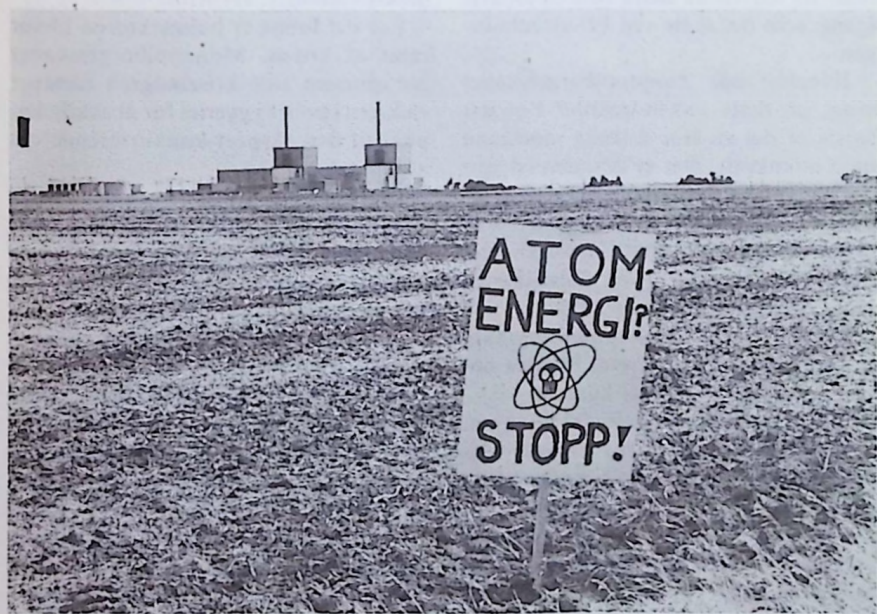
Et af elementerne i den strategiske defensiv er at tage udgangspunkt i borgerskabets svage punkter. For selv om monopolborgerskabet står meget stærkt og fører en strategisk offensiv mod arbejderklassen, så findes der også indre modsætninger i borgerskabets lejr, som vi, hvis vi er dygtige nok, kan udnytte.

Overfor dette synspunkt er det blevet hævdet, at det er monopolborgerskabet, der vælger slagmarken, og at arbejder-

klassen ikke kan vælge slagmarken, og at det ville medføre et brud med masselinens principper, hvis partiet forsøgte at tage udgangspunkt i taktikken på områder, hvor borgerskabet står svagt.

Den generelle tendens i klassekampen i øjeblikket er ganske rigtigt, at det er monopolborgerskabet, der vælger slagmarken. Men dette forhindrer ikke, at arbejderklassen på enkelte områder rent faktisk kan vælge at kæmpe, hvor monopolborgerskabet står svagt. Og hvor det ikke samtidig medfører et brud med masselinien. Lad os forsøge at give nogle eksempler.

For omkring 2 år siden begyndte monopolborgerskabet at rumle med planer om indførelse af atomkraft i Danmark. Det første værk skulle efter planerne lig-

Det svenske atomkraftværk ved Barsebäck. Planerne for tilsvarende danske atomkraftværker er forlængst udarbejdede - men modstanden mod planernes virkeliggørelse bliver stærkere og bredere dag for dag. Spørgsmålet om atomkraftværker er et af borgerskabets svage punkter.

ge ved Gyllingnæs i Østjylland. Modstanden blandt de lokale beboere var stor, og så småt kom en bevægelsen mod atomkraft op at stå. Regeringen havde på det tidspunkt planlagt, at der skulle træffes en principbeslutning om atomkraftens indførelse i Danmark meget snart. Men indenrigsministeren meddelte for $\frac{1}{2}$ år siden, at denne principbeslutning ville blive udsat. Den skulle nu først træffes inden 1980. Dette var et udtryk for, at modstanden mod indførelse af atomkraft i Danmark stod så stærkt, at regeringen ikke vovede at lægge op til en principbeslutning, fordi man meget vel risikerede at få beslutningen til folkeafstemning og muligvis forkastet. Monopolborgerskabet opdagede, at det stod svagt på dette delområde og besluttede sig derfor til at forlænge fristen sådan, at man fik tid til at sætte hele apparatet igang, som det skete ved EF-afstemningen.

Hvorfor står monopolborgerskabet svagt på dette enkeltområde? For det første er der en stor folkelig modstand mod atomkraft. Der er desuden i denne modstand en stor begrundet frygt for følgerne - miljømæssige som andre - af atomkraftens indførelse. For det andet rækker usikkerheden og modstanden langt ind i borgerskabets rækker.

For det tredje er monopolborgerskabet delt på spørgsmålet om, hvorfra anlæg og beriget uran skal komme.

Disse og en række andre faktorer gør, at monopolborgerskabet *i dag* står relativt svagt på spørgsmålet om atomkraftens indførelse.

Ved at tage udgangspunkt i denne svaghed kunne monopolborgerskabet muligvis tilføjes et nederlag på et delområde i klassekampen. Og det et nederlag, der ville have andre dimensioner, end et enkelt nederlag i en strejkekamp. Men det forudsætter bl.a., at modstanden bliver øget, står fastere på grundlaget: Nej

til atomkraft i Danmark og ikke lader sig splitte af særinteresser blandt modstanderne, sådan som der er kraftige tendenser til i Barsebäck-marchen i 77.

Men for det andet indebærer det, at hvis partiet tager sin egen strategi-taktikdiskussion alvorligt, så må det begynde en diskussion af nødvendigheden af at prioritere anti-atomkraft-arbejdet højere, end tilfældet er i dag.

Vi kunne også pege på et andet svagt punkt i monopolborgerskabets rækker. Boligområdet. I efteråret -77 befinder der sig omkring 20.000 husstande i boykot-aktioner. Monopolborgerskabet kører frem med stigninger på huslejerne på mellem 10% og 15% pr. år indtil 1979. Men på trods af en tilsyneladende styrke er netop boligområdet et af de svageste punkter i monopolborgerskabets samlede kriseoffensiv. Hvorfor?

For det første er boligsektoren blevet ramt af krisen. Monopolborgerskabet har gennem sine kriseindgreb dæmpet væksten i boligbyggeriet for at skaffe kapital til den eksport-konkurrerende del af kapitalen.

For det andet strides forskellige fraktioner af borgerskabet indbyrdes på boligområdet. Den »private« kapital ønsker større udstykning i ejerlejligheder, hvorimod bureaukratborgerskabet ønsker, at der bliver satset på det »almennyttige, sociale boligbyggeri«.

For det tredje gør rentepolitikken det meget dyrt at bygge og indebærer høje huslejer. Dette medfører enten udlejningsvanskeligheder eller boykotaktioner.

Og det medfører, at monopolborgerskabet står svagt på netop dette område af klassekampen, hvorfor det er muligt at vinde sejre på dette område, hvilket Farum Midtpunkt-aktionen viste. Men også her medfører denne konstatering, at boykot-aktionerne må fastholde et præcist grundlag for kampen og ikke lade sig

forvirre af afledningsforsøg undervejs. Netop fordi bureaukratborgerskabet står svagt på dette område, vil det være så meget mere interesseret i gennem dårlige kompromisser at aflede og stoppe kampen for fastfrysning af huslejerne lokalt.

Og for partiet indebærer det, at der også her diskuteres en rimelig prioritering af indsatsen på dette område.

Afslutning

Vi ser altså, at diskussionerne i partiet såvel som med partiets sympatisører og venner, fører frem til, at partiet påbegynder udviklingen af en mellemlangsigtet politik. Denne mellemlangsigtede poli-

tiks nødvendighed har netop vist sig i diskussionerne af partiets strategi og taktik. Vi opfordrer derfor til, at diskussionerne nu rettes ind mod at udvikle denne politik, og her er ikke mindst udviklingen af en anti-imperialistisk og udenrigspolitisk linie vigtig. En sådan diskussion må på den ene side fastholde målet for vort arbejde og på den anden side tage udgangspunkt i det nuværende styrkeforhold mellem klasserne alment såvel som specielt på de enkelte områder af klassekampen. Fører denne diskussion blot tilnærmelsesvis til en afklaring af konkret, hvilken vej partiet skal gå for at ændre styrkeforholdet, ja så er der opnået meget.

Redaktionen

Teorien om verdens deling i tre

Indhold:

1. Den Anden Verdenskrig	21
2. Den Anden Verdenskrigs følger	21
3. Udviklingen i 50'erne. Kolonifrigørelsen	22
4. 60'ernes og 70'ernes udvikling	23
5. Kapitalismens genrejsning i Sovjetunionen	23
6. En supermagt i fremvækst	25
7. Ændring i styrkeforholdet USA-Sovjetunionen	25
8. Udviklingen i Vesteuropa	25
9. Forandringerne siden Anden Verdenskrig	27
10. Kina om de tre verdener	27
11. Sammenfatning af teorien om verdens deling i tre	29
12. Teorien om verdens deling i tre og leninismen	29
13. Modsigelserne blandt de imperialistiske lande	30
14. Lenin om kompromisser	31
15. Mao Tsetung om de imperialistiske lande	31
16. Kommunisternes rolle i de imperialistiske lande	33
17. Mao Tsetung om kompromisser	33
18. Vurderingen af de to supermagter	34
19. Hvad er hovedkraften mod imperialismen?	35
20. Væsensindholdet i den Tredie Verdens kamp	35
21. KKP om proletarietets ledende rolle	36
22. Revolutionens forløb i de hel- og halvkoloniale lande	37
23. Kan man overhovedet opdele verden i forskellige dele?	38
24. Hvordan anvendes teorien konkret?	39
25. Den Anden Verden	40
26. Den Tredie Verden	40
27. Afslutning	41

I det følgende skal forsøges en vurdering af de internationale relationer og det internationale styrkeforhold, således som billedet tegner sig idag. Derfor vil artiklen ikke mindst behandle teorien om verdens deling i tre, fremsat af Mao Tsetung, en teori, der i disse måneder er til debat blandt kommunister og progressive verden over. Artiklen skal ikke opfattes som en direkte polemik imod det angreb, som den albanske presse¹ har rettet mod teorien om verdens deling i tre, men nogle af de albanske synspunkter vil blive taget op i løbet af fremstillingen. Vi gør opmærksom på, at vi efter denne artikel bringer en række dokumenter samt en kort litteraturliste.

I disse år foregår der en stadig mere intens debat om udviklingen i den internationale situation. Ser man ti år tilbage i tiden vil man kunne notere en række vigtige forandringer i de internationale modsætninger og det internationale styrkeforhold. Og vurderer man dagens situation med situationen, der eksisterede for tyve, tredive og fyrre år siden, vil man kunne konstatere en udvikling karakteriseret af store, til tider bratte, omskiftelser. Inden for en menneskealder kan vi se tilbage på en periode med en omfattende verdenskrig, stormagters opståen og fald, en række mindre imperialistiske aggressioner, koloniimperiers sammenbrud, omfattende væbnede og ikke-væbnede kampe mod imperialismen i alle dele af verden.

Disse stadigt skiftende situationer må nødvendigvis føre til stadige nyvurderinger. Ingen statisk opfattelse vil være i stand til at besvare den hurtige udvikling på den internationale arena.

Den Anden Verdenskrig

Skal man vurdere ændringer i de internationale relationer, er det nærliggende at tage udgangspunkt i den sidste store verdenskrig og vurdere dens resultater og følger.

Den Anden Verdenskrig havde som udgangspunkt en meget kraftig skærpelse af modsætningen mellem kapitalisme og socialisme og modsætningerne mellem de vigtige kapitalistiske stater. Tyskland gennemførte ved hjælp af et terroristisk, fascistisk diktatur en storstilet økonomisk opbygning og oprustning for at sikre sig en førende stilling i Europa og på længere sigt i verdensmålestok. Denne ekspansion førtes fra 1939 som en regulær territorial erobringsskrig, hvor det ene naboland efter det andet blev okkuperet og indlemmet i Stor-Tyskland.

Denne tyske ekspansion var en direkte udfordring til de store imperialistiske magter England og Frankrig. Tysklands dominerende stilling i Europa og verden kunne kun opnås ved at slå Englands og Frankrigs positioner tilbage for til sidst at knuse begge lande. Endvidere stod den socialistiske Sovjetunion i vejen for den tyske ekspansion, og modsætningsforholdet mellem Tyskland og Sovjetunionen var derfor meget skarpt.

Vi skal ikke her skrive den Anden Verdenskrigs historie! Det lykkedes ikke Tyskland at bevare sine erobrede områder. I vest led det nederlag over for England og USA og i øst knustes de tyske hære af Sovjetunionen. For anden gang i dette århundrede var tysk ekspansionisme blevet knust.

Men denne udvikling var ikke blot et europæisk spørgsmål. I Asien var Tysklands allierede, Japan, faret frem på en lignende måde. Store dele af Kina og Østasien var erobret af Japan og omfattende krigshandlinger fandt sted. Også Japan led nederlag efter både Sovjetunionen og USA havde presset det hårdt. Afgørende for det videre udviklingsforløb i Asien var i den forbindelse nederlaget i Kina. Efter nogle års borgerkrig førte dette nederlag til hele Kinas befrielse og påbegyndelsen af en socialistisk udvikling.

Den Anden Verdenskrigs følger

I hele verden fik Anden Verdenskrig omfattende sociale følger. Den kommunistiske bevægelse blev styrket og en række lande slog ind på en socialistisk udviklingsvej.

Men Tysklands nederlag betød på ingen måde et nederlag for det kapitalistiske system. Ganske vist bestod Sovjetunionen fortsat. Ganske vist havde Kina med næsten $\frac{1}{4}$ af jordens befolkning frig-

jort sig fra den imperialistiske kæde. Og ganske vist havde flere asiatiske og østeuropæiske lande ligeledes løsrevet sig fra de kapitalistiske bånd. Men en ny stærk, reaktionær faktor var blevet resultatet af Anden Verdenskrig. USA fremstod på baggrund af Tysklands og Japans nederlag og Englands og Frankrigs svækkelse nu som den absolut stærkeste magt blandt de imperialistiske lande.

Mens Tyskland lå i ruiner, og mens England og Frankrig havde store genopbygningsproblemer og måtte se deres koloniimperier langsomt smuldre hen, stod USA i den situation, at ingen krigshandlinger havde fundet sted på amerikansk jord. USA havde uden forhindringer været i stand til at opruste og udvikle sin militære teknologi til et meget højt stade, som kulminerede i udviklingen af atombomben. USA var rede til at tage førerskabet over den vestlige imperialistiske lejr.

Årene efter Anden Verdenskrig var i høj grad karakteriseret af dette forhold.

Gennem økonomiske hjælpeprogrammer fik USA et stærkt greb om Vesteuropas økonomi, og gennem oprettelsen af NATO og andre militærpagter sikrede USA sig også det militære overherredømme. Vesttyskland blev genoprustet, USA lagde en tæt militær ring omkring hele den socialistiske lejr. I Asien nødvendiggjorde dette militære aggressionshandlinger såsom besættelsen af Taiwan, krigen i Korea og senere krigen i Indokina. »Den kolde krig« var hverken i sit væsen eller sin fremtrædelsesform særlig kold. Utallige militære aggressioner gennemførtes af USA-imperialismen, og truslen om en større væbnet konfrontation mellem øst og vest var reelt til stede.

Udviklingen i 50'erne. Kolonifrigørelsen

Det ligger i selve imperialismens natur, at en situation, som er beskrevet ovenfor, langt fra er permanent og uforanderlig. Modsigelserne mellem imperialisme og socialisme udvikles stadig. Ligeså gør

Chou En-lai på Bandung-konferencen i april 1955. Konferencen samlede 29 lande fra Asien og Afrika for at fremme samarbejdet og udvikle venskabelige forbindelser og for at diskutere fælles problemer, bl.a. den nationale suverænitet og kampen imod racismen og kolonialismen. På denne konference blev bl.a. de 5 principper om fredelig sameksistens vedtaget.

modsigelserne mellem forskellige imperialistiske lande.

Vurderer man udviklingen fra 50'ernes begyndelse og til idag må man i hvert fald pege på *tre vigtige faktorer*. For det første den omfattende proces med koloniernes frigørelse. For det andet de samfundsmæssige omvæltninger i Sovjetunionen med dennes forvandling til en imperialistisk magt som følge. Og for det tredje udviklingen af modsigelserne inden for den vestlige imperialistiske lejr.

Den hastige udvikling, med sociale revolutioner der fulgte efter den Anden Verdenskrig samt Englands og Frankrigs svækkede positioner, skabte baggrund for en radikal forandring af situationen i de vældige koloniale og halvkoloniale områder i Asien og Afrika. Omfattende antikolonialistiske befrielseskampe fandt sted og medførte ikke alene Kinas frigørelse, men også lande som Indien (og dermed Pakistan og Burma), Indonesien, Congo, en lang række britiske og franske kolonier i Afrika samt i den arabiske verden frigjorde sig fra deres koloniale moderlande og opnåede selvstændighed. Verdenskortet ændrede udseende, og selvom moderlandene i mange tilfælde beholdt en væsentlig del af deres økonomiske indflydelse over deres gamle koloniområder, betød koloniernes statslige frigørelse en radikal ændring af den internationale situation. Ved kolonifrigørelsen blev der skabt basis for hundrede millioner af menneskers frigørelse.

Frihedskampene mod kolonimagterne skabte en udviklet anti-imperialistisk bevidsthed blandt masserne i Asien, Afrika og Latinamerika og den udvikling i verdensmålestok, der følger heraf, er endnu langt fra fuldført.

60'ernes og 70'ernes udvikling

En række befrielseskrig har også præget

udviklingen i Asien, Afrika og Latinamerika *efter* afkoloniseringsprocessens afslutning. Det koreanske folk var i begyndelsen af 50'erne i stand til at slå den amerikanske aggression tilbage. Nationale revolutioner fandt sted i mange arabiske lande. I de portugisiske kolonier førtes i mange år en hård og blodig befrielseskrig, der i 70'erne førte til den portugisiske kolonialismes sammenbrud. Folkene i Vietnam, Laos og Kampuchea sejrede i folkekrigen over den amerikanske imperialisme, og verden var vidne til et opsving i det palæstinensiske folks kamp mod den israelske zionisme. I det sydlige Afrika blusser kampen mod de racistiske regimer op i disse år.

Og kampen mod de to supermagter og imperialismen som sådan føres med alle midler. Udviklingslandenes kamp for en 200-søsmiles grænse, for atomvåbenfri zoner og for højere priser for råvarer er også en vigtig del af den anti-imperialistiske kamp. Sideløbende hermed er der en øget tendens til at frigøre sig fra udenlandske monopoler og nå frem til en national økonomisk udvikling støttet på egne kræfter og på egne betingelser. I internationale fora som f.eks. FN er udviklingen af den anti-imperialistiske og anti-hegemonistiske kamp afspejlet stadig tydeligere op igennem 70'erne.

Kapitalismens genrejsning i Sovjetunionen

Den socialistiske lejr, der efter den kinesiske revolutions sejr i 1949 omfattede omkring 1/3 af jordens befolkning, stod udadtil meget stærkt i 50'ernes begyndelse. Men snart viste svaghederne sig. En udvikling med stadig klassepolarisering, specielt i Sovjetunionen, medførte udkrystallisering af et nyt borgerskab, der i midten af 50'erne sad så fast ved magten, at dets politiske mål blev åbent proklameret. Den kapitalistiske genrejsning,

I 1975 sejrede folkene i Vietnam, Laos og Kampuchea i folkekrigen over den amerikanske imperialisme. Her ses det nye og det gamle Kampuchea. Vagter fra folkehæren udenfor Ankor.

der blev resultatet i Sovjetunionen, og ødelæggelsen af de socialistiske landvinninger, der blev resultatet i en række østeuropæiske lande, førte til en spaltning af den socialistiske lejr med Sovjetunionen og Kina, der stod fast på socialismen, som de to modpoler.

Dette var et alvorligt tilbageslag for socialismen, og det førte til en omfattende opløsningsproces i den kommunistiske verdensbevægelse, som udrettede stor skade for arbejderklassens kampe i den kapitalistiske verden og for de undertrykte folks og nationers anti-imperialistiske kampe i Asien, Afrika og Latinamerika.

Samtidigt betød denne udvikling en radikal ændring i den internationale situation. Med kapitalismens genrejsning i Sovjetunionen førte en række forsøg på tilnærmelser til USA-imperialismen med henblik på at slå en streg over »den kolde krig«. Fredelig sameksistens og fredelig kappestrid blev overskrifterne på det forhold, der eksisterede mellem USA og Sovjetunionen i slutningen af 50'erne og

begyndelsen af 60'erne. Men det var fortsat USA, der var den stærkeste imperialistiske magt. USA havde førerskabet både i forhold til Vesteuropa og Sovjetunionen.

Men USA kom i store vanskeligheder. Efter Koreakrigen fortsatte USA sit indæmningsforsøg over for socialismen og de nationale befrielseskrig og engagerede sig dybere og dybere i brutale krigshandlinger mod Vietnam og det øvrige Indokina. En stadig optrappet aggressionskrig mod den vietnamesiske befrielsesbevægelse blev resultatet, og i midten af 70'erne led USA et totalt nederlag, både politisk og militært. Samtidig hermed brød USA's Kina-politik sammen. Kina generobrede sine rettigheder i FN og Nixon måtte foretage en ydmygende færd til Kina, hvor han blev tvunget til at afgive en række mere eller mindre vage løfter om en amerikansk tilbagetrækning fra Taiwan. Endvidere fik USA i denne periode stadig større vanskeligheder med sine vesteuropæiske allierede, men herom senere.

En supermagt i fremvækst

USA's retræte og de deraf følgende økonomiske og politiske vanskeligheder for USA skabte selvsagt en gunstig situation for det unge, fremadstræbende borgerskab i Sovjetunionen. Det fik *sin historiske chance* for at foretage en international fremmarch, som det ikke forsømte. Fra slutningen af 60'erne gennemførte Sovjetunionen en stærkt offensiv politik over en bred front.

Indadtil styrkede det sovjetiske borgerskab sine magtpositioner og gennem omfattende økonomiske reformer sikredes en statskapitalistisk struktur i økonomien. Statsmagten, ikke mindst militæret, blev væsentligt styrket.

Udadtil gjaldt det først om at konsolidere Sovjetunionens magt over sine østeuropæiske allierede. Ingen vaklen blev tålt, og aggressionen over for Tjekkoslovakiet i 1968 demonstrerede, hvilke midler man i givet fald var rede til at tage i anvendelse. En række programmer i Comecon-regi sikrede endvidere Sovjetunionens økonomiske greb om vasalstaterne.

Overfor landene i Asien, Afrika og Latinamerika førte Sovjetunionen en stadig mere aktiv politik. Gennem militær og økonomisk bistand søgte den indflydelse i talrige udviklingslande og søgte på enhver måde at føre ny-kolonialistisk politik, også i praksis. Ideologisk begrundede sovjetlederne denne ekspansive politik som en »international arbejdsdeling«, hvor Sovjetunionen skulle spille den ledende rolle. Den »proletariske internationalisme« blev brugt til at retfærdiggøre åben militær aggression som i Tjekkoslovaikiets og Angolas tilfælde.

Ændring i styrkeforholdet USA-Sovjetunionen

I begyndelsen af 70'erne stod det klart, at

Sovjetunionen ikke længere var en stormagt, der søgte udsoning med USA og et fælles samarbejde mellem USA og Sovjetunionen med henblik på i fællesskab at dominere verden. Sovjetunionen brugte USA's svækkede position til direkte at udfordre USA's position som den førende imperialistiske supermagt. Hovedsiden i USA's og Sovjetunionens samarbejde og rivalisering om verdensherredømmet skiftede. Det blev mere og mere rivaliseringen, der dominerede de to supermagters indbyrdes relationer.

Sovjetunionen har sat alle kræfter ind på at få førerskabet i den indbyrdes rivalisering og har nået sit mål i den forstand, at den nogenlunde uhindret har kunnet videreføre sin verdensomspændende politiske, økonomiske og militære offensiv. Naturligvis møder Sovjetunionen modstand. Flere og flere lande og folk vender sig imod social-imperialismens fremstød, men USA's defensive position og det endnu svagt udviklede anti-imperialistiske kampfællesskab mellem de asiatiske, afrikanske og latinamerikanske lande har lettet situationen betydeligt for Sovjetunionen. Situationen i dag rummer uomtvisteligt den kendsgerning, at Sovjetunionen er en supermagt i *offensiven*, mens USA er en supermagt i *defensiven*. Denne situation er yderst farlig for verdens folk, og den skærpede rivalisering mellem supermagterne skaber en øget fare for udbruddet af en tredje verdenskrig.

Som følge af den Anden Verdenskrigs resultater og især USA's fastslåede position som den stærkeste og ledende magt i den imperialistiske lejr opstod der allerede i 50'erne en række modsigelser inden for den vestlige lejr. En række vesteuropæiske lande søgte sammen i forskellige politiske og økonomiske samarbejdsorganisationer, bl.a. i det europæiske Fællesmarked. I starten var sigtet med dette samarbejde at nå til en stadig større grad

Palestinenser. Palestinenes kamp imod den israelske zionisme har op igennem 70'erne haft fremgang. Denne kamp har været et af leddene i at svække USA-imperialismen.

af integration mellem vesteuropæiske stater og USA, men i forbindelse med USA's relative svækkelse politisk og økonomisk samt den kapitalistiske krigens uddybning i midten af 70'erne har Fællesmarkedet mere og mere antaget karakter af en politisk og økonomisk blokdannelse, der udfordrer den hidtidige amerikanske politiske og økonomiske dominans over Vesteuropa. Dette aspekt er forstærket efter Fællesmarkedets udvidelse i 1972 og vil formentlig yderligere understreges ved en fremtidig optagelse af nye medlemmer.

Så tidligt som i 1952 behandlede Stalin spørgsmålet om modsigelserne mellem USA og Vesteuropa. Han imødegik en opfattelse, der dengang fandtes i Sovjetunionen og som undervurderede modsigelserne blandt de imperialistiske lande.

»I det ydre står alting tilsyneladende »godt« til: Amerikas forenede Stater har fået krammet på Vesteuropa, Japan og andre kapitalistiske lande; Tyskland (det vestlige), England, Frankrig, Italien og

Japan, der er kommet i klørne på USA, udfører lydigt USA's befalinger. Men det ville være urigtigt, hvis man troede, at denne »gode tilstand« kan bevares »til evig tid«, at disse lande ubegrænset vil finde sig i Amerikas forenede Staters herredømme og undertrykkelse, at de ikke vil gøre forsøg på at gøre sig fri af det amerikanske åg og slå ind på den selvstændige udviklings vej.« Og videre: ».. det kapitalistiske England, og dernæst det kapitalistiske Frankrig (vil) til syvende og sidst .. blive nødsaget til at løsrive sig fra USA's omklamring og tage en konflikt med USA for at sikre sig en selvstændig stilling og, naturligvis, høje profitter«.²

De planer, som ikke mindst vesttyske politikere er fremkommet med, om dannelsen af en særlig Europa-hær understreger yderligere *tendensen* til, at Fællesmarkedet stiller sig i modsætning til både USA og Sovjetunionen. Her kan man endvidere notere sig den kendsgerning, at efterkrigstidens militærblokke

til en vis grad er ved at desintegreres. Dette gælder ikke alene CENTO og SEATO, men også NATO, der præges af en kraftig amerikansk-tysk rivalisering og har været vidne til Frankrigs og Grækenlands udtræden af det militære samarbejde.

Fællesmarkedets karakter af en monopolborgerskabernes sammenslutning stiller naturligvis problemet om dets modsætningsforhold til de to supermagter i et særligt lys. Fundamentet for Fællesmarkedet er en forstærket udbygning af arbejderklassen i de vesteuropæiske lande og et meget ulige forhold mellem samarbejdslandene, hvor de store lande, især Vesttyskland, dominerer, og hvor de mindre landes nationale selvbestemmelsesret skridt for skridt undermineres.

Det er ikke alene i forholdet mellem USA og dens vesteuropæiske allierede, at der er opstået en række skarpe modsætningsforhold. Også blandt en række østeuropæiske lande under sovjetisk kontrol gør samme tendens sig gældende. Tjekkoslaviet 1968 er nævnt før i denne fremstilling, men derudover fører Rumænien en forholdsvis selvstændig politik til trods for medlemskab af både Warschawa-pagten og Comecon-samarbejdet. Det samme må absolut siges om Jugoslaviens politik. Situationen i Østeuropa er imidlertid præget af, at Sovjetunionen ikke er en svækket magt på samme måde som USA. Derfor er Sovjetunionen i stand til at knuse de spirer til en selvstændig holdning hos sine østeuropæiske allierede.

Forandringerne siden Anden Verdenskrig

På baggrund af foranstående kan vi opsummere følgende generelle træk ved udviklingen efter Anden Verdenskrig.

I perioden fra Anden Verdenskrigs afslutning til midt i 50'erne var verden op-

delt i *to store lejre*, den socialistiske lejr med Sovjetunionen i spidsen og den kapitalistiske lejr med USA i spidsen. Derudover fandtes der *en stor mellemzone* mellem disse to lejre bestående af de lande i Asien, Afrika og Latinamerika, der enten havde løsrevet sig eller var i færd med at løsrive sig fra kolonialismen.

Perioden fra slutningen af 50'erne og op til idag er karakteriseret af *en radikal forandring* af denne internationale situation. Sovjetunionen etablerede sig som en social-imperialistisk supermagt. Den socialistiske lejr blev spaltet og ophørte at eksistere som lejr. En lang række nye selvstændige lande i Asien, Afrika og Latinamerika er opstået. USA-imperialismen har lidt en række nederlag bl.a. i Kina, Korea og Indokina, og den ujævne udvikling af imperialismen har ført til en svækkelse af USA's herredømme og en stor splittelse i den vestlige imperialisme. Der er endvidere sket store forandringer i den internationale kommunistiske bevægelse.

På baggrund af denne situation har Kinas kommunistiske Parti og kammerat Mao Tsetung fremsat teorien om verdens deling i tre. Denne teori er en konkret udmøntning af en marxistisk-leninistisk analyse af den internationale situation i dag.

Kina om de tre verdener

Teorien om verdens deling i tre er gradvist udviklet af Kinas kommunistiske Parti i 70'erne. På den 10. partikongres i 1973 udtalte premierminister Chou Enlai i centralkomiteens politiske beretning: »Den Tredie Verdens rejsning og stadig større styrke har i meget betydelig grad indvirket på de internationale relationer i vor tid. Den Tredie Verden har styrket sin enhed i kampen mod supermagternes hegemonibestræbelser og magtpolitik og spiller en stadig mere be-

Teng Hsiao-ping formand for den Kinesiske Folke-republiks delegation ved FN's Generalforsamlings ekstraordinære samling den 10. april 1974. I Teng's tale fremlægges 3-verdens teorien og anvendes til at analysere, hvilke kræfter der i verdensmålestok objektivi støtter eller modarbejder den revolutionære bevægelse. Talen er netop genudgivet på dansk på forlaget Oktober.

tydningsfuld rolle i de internationale anliggender.« Videre hed det i beretningen: »De asiatiske, afrikanske og latinamerikanske folks kamp for at vinde national uafhængighed og forsvare deres uafhængighed og for at værne deres statslige suverænitet og deres nationale ressourcer udvides og uddybes. Den Tredie Verden og folkene i Europa, Nordamerika og Oceanien støtter og opmuntrer hinanden gennem deres retfærdige kampe. Alle lande ønsker uafhængighed, alle nationer ønsker befrielse og folkene ønsker revolution - dette er blevet en uimodståelig historisk tendens.«³

På FN's 6. ekstraordinære samling i 1974 udtalte den kinesiske delegationsleder, Teng Hsiao-ping, i sin tale til generalforsamlingen: »Bedømt ud fra de stedfundne forandringer i de internationale relationer består verden i dag i virkeligheden af tre dele eller tre verdener, der både er indbyrdes forbundne og står i modsætning til hinanden. USA og Sovjetunionen udgør den Første Verden. Udviklingslandene i Asien, Afrika, Latinamerika og andre regioner udgør den Tredie Verden. De udviklede lande, der befinder sig mellem disse to verdener,

udgør den Anden Verden.«⁴

På den Kinesiske Folkerepubliks Fjerde Nationale Folkedag i 1975 udtalte premierminister Chou En-lai: »Den Tredie Verden er hovedstyrken i kampen mod kolonialismen, imperialismen og hegemonismen. Kina er et socialistisk udviklingsland, der tilhører den Tredie Verden. Vi må styrke vor enhed med Asiens, Afrikas og Latinamerikas lande og folk og beslutsomt støtte dem i deres kamp for at opnå og derefter værne deres nationale uafhængighed, forsvare deres statslige suverænitet, beskytte deres nationale ressourcer og udvikle deres nationale økonomi. Vi støtter med fasthed de retfærdige kampe, der føres af folkene i Korea, Vietnam, Cambodja, Laos, Palæstina og de arabiske lande og af folkene i landene i det sydlige Afrika. Vi støtter den Anden Verdens lande og folk i deres kamp mod supermagternes kontrol, trusler og chikane. Vi støtter de vesteuropæiske landes bestræbelser på at forenes i denne kamp.«⁵

På FN's 30. generalforsamling i 1975 fremlagde den kinesiske delegation den opfattelse: »Dette, at den Tredie Ver-

dens lande står solidarisk i kampen, en solidaritet, der strækker sig fra det politiske til det økonomiske område, har bevirket, at verdens folks kamp mod kolonialisme, imperialism og hegemonisme er trådt ind i en ny etape. Landene i den Anden Verden har ligeledes forstærket deres kamp mod supermagternes og i særlig grad mod social-imperialismens kontrol, indblanding, subversion og trusler om magtanvendelse. Tendensen til, at de vesteuropæiske lande forener sig til kamp mod hegemonismen, har gjort sig stadig stærkere gældende. Den Anden Verden har udvidet sin dialog og sine kontakter med den Tredie Verden. Der er uden tvivl gode muligheder for en udvikling af sådanne samarbejdsrelationer, forudsat at de baseres på gensidig respekt for suverænitæt og ligestilling.«⁶

Sammenfatning af teorien om verdens deling i tre

Og endelig sammenfattede den kinesiske regering teorien om verdens deling i tre på FN's 31. generalforsamling sidste efterår på denne måde: »Efter at have foretaget en skarpsindig analyse af alle de grundlæggende modsigelser i vor tid og af differentieringen og omgrupperingen af alle de politiske kræfter i verden fremsatte formand Mao Tsetung sin store strategiske teori om de tre verdener. Han påpegede: USA og Sovjetunionen udgør den Første Verden, udviklingslandene i Asien, Afrika, Latinamerika og andetsteds udgør den Tredie Verden, og imellem disse to er der den Anden Verden omfattende Europa, Japan, Canada og andre lande. Lenin sagde engang: Imperialismen er en håndfuld stormagters fremadskridende undertrykkelse af verdens nationer; den er en epoke med krige mellem disse magter med det formål at udvide og konsolidere den nationale undertrykkelse. Sovjetunionen og USA, de

to supermagter, der udgør den Første Verden, er vor tids største internationale undertrykkere og udbyttere; og de er en ny verdenskrigs ophav. Samtidig med at den Anden Verdens udviklede lande undertrykker og udbytter landene i den Tredie Verden, er de selv udsat for supermagternes undertrykkelse, udbytning, kontrol og trusler. De talrige lande i den Tredie Verden bliver yderst hårdt undertrykt og udbyttet af kolonialismen og imperialismen; de udgør hovedkraften i kampen mod imperialismen og i særlig grad mod supermagtshegemonismen. Formand Mao Tsetung påpegede: »Hvem er vore fjender? Hvem er vore venner? Dette er et spørgsmål af første-rangs betydning for revolutionen«. Formand Maos teori om de tre verdener giver verdens arbejdere og verdens undertrykte nationer og undertrykte folk orientering i deres kamp i den internationale klassekamps sfære.«⁷

Mao Tsetungs analyse af den nuværende internationale situation har altså som resultat, at verden er spaltet i *to uforsonlige modpoler*: de to supermagter i den Første Verden på den ene side og den Tredie Verden på den anden side. Den Anden Verden udgør således en *mellemzone* af monopolkapitalistiske lande, der er økonomisk og militært svagere end de to supermagter. Disse lande fører stadigvæk en kolonialistisk politik over for den Tredie Verden, ligesom mange Tredie Verdens-lande både er udbyttet og undertrykt af den Første og den Anden Verden. Dette ændrer imidlertid ikke, at de anti-hegemonistiske kræfter bør tilstræbe at forene sig med den Anden Verden imod de to supermagter.

Teorien om verdens deling i tre og leninismen

I de angreb, der er rettet mod teorien om verdens deling i tre, går det som en rød

Folkekrigen i Zimbabwe udvikler sig kraftigt. Ved oprettelsen af Patriotisk Front under ZANU's ledelse er enheden i befrielseskampen styrket og de væbnede styrker vinder stadig større opslutning i befolkningen. Vi må kæmpe for at kampen imod det racistske styre også vinder større opslutning blandt lande i den 2. verden.

tråd, at teorien hævdes at være i modstrid med leninismen. Man fremhæver, at Lenin fastslog, at vor epoke er den proletariske revolutions epoke og hævder herudfra, at det er ukorrekt at tale om den Tredie Verden som hovedkraften i kampen mod imperialismen og at opdele verden i tre. Efter denne opfattelse eksisterer der kun én verden, der er opdelt efter klasseskel - dvs. mellem proletariatet og bourgeoisiet.

Teorien om verdens deling i tre betegnes som »anti-leninistisk«, man anklager Kinas kommunistiske Parti for at se bort fra socialismens eksistens, for at svække proletariatets diktatur i sit eget land, for at ville alliere sig med USA-imperialismen, for at bedrage masserne, for at sabotere og svække den anti-imperialistiske kamp og for at splitte den marxistisk-leninistiske bevægelse.

Der er - bortset fra alle skældsordene - flere kernepunkter i kritikken af teorien om verdens deling i tre. Lad os kort se på de vigtigste af dem.

Modsigelserne blandt de imperialistiske lande

For det første drejer det sig om opfattelsen af imperialismen og de modsigelser, der måtte eksistere mellem imperialistiske lande. I den ledende artikel af 7. juli i det albanske partiblad benægtes eksistensen af *afgørende* indre-imperialistiske modsigelser. Det hedder: »Dagens kendsgerninger vidner ikke om den imperialistiske verdens desintegration, men om et enkelt imperialistisk verdenssystem, der idag er karakteriseret af eksistensen af to store imperialistiske blokke...«⁸ Om alliancemulighederne i ver-

densmålestok mod de to supermagter hedder det: »Det kan aldrig ske, at de såkaldte lande i den »Anden Verden«, med andre ord stormonopolborgerskabene, der hersker dér, kan blive de undertrykte folks og nationers forbundsfæller i kampen imod de to supermagter og verdensimperialismen.«⁹

Om disse spørgsmål havde både Lenin, Stalin og Mao Tsetung en ganske anden mening. Både Lenin og Stalin førte i praksis en politik, hvor Sovjetunionen med stort held udnyttede de meget skarpe indre imperialistiske modsigelser, der eksisterede under Første Verdenskrig, i mellemkrigstiden og under Anden Verdenskrig. Lenin sluttede en separatfred med Tyskland efter Oktoberrevolutionens sejr og sikrede på denne måde den unge sovjetstat et pusterum. Det samme skete da Stalin indgik en ikke-angrebspagt med fanden selv - det nazistiske Tyskland! Og under Anden Verdenskrig allierede Sovjetunionen sig med én gruppe imperialistiske lande (England, USA og Frankrig) mod en anden gruppe imperialistiske lande (Tyskland og Japan).

Disse meget smidige udenrigspolitiske manøvrer var selvsagt kompromisser, men korrekte og nødvendige kompromisser, der udnyttede modsigelserne i den imperialistiske lejr til fordel for verdensrevolutionens sag. Havde man ikke ført denne politik, ville de imperialistiske lande i fællesskab have haft ikke så få muligheder for at styrte det socialistiske styre i Sovjetunionen.

Lenin om kompromisser

Også på det teoretiske plan understregede Lenin nødvendigheden af, at kommunister ikke afskriver nødvendige manøvrer og kompromisser. Lenin understregede: »At føre Krig for at styrte det internationale Bourgeois, en Krig, der er

hundrede Gange mere vanskelig, langvarig og kompliceret end den mest haardnakkede af de sædvanlige Krige mellem Staterne, og saa paa Forhaand give Afkald på Manøvrer, Udnyttelse af enhver, selv en midlertidig, Interesses modsætning mellem Fjenderne, afvise Overenskomster og Kompromisser med mulige, selv midlertidige, ubestandige, vaklende og betingede, Forbundsfæller - er det ikke over al Maade latterligt?»¹⁰ Han sagde videre: »Man kan .. kun besejre en stærkere Fjende ved den største Kraftanspændelse og ved en *ubetinget*, ganske omhyggelig, nøjeregnende, forsigtig og behændig Udnyttelse af enhver, selv den mindre »Revne« mellem Fjenderne, enhver Interesses modsætning mellem de forskellige Landes Bourgeois, mellem Bourgeoisiets forskellige Grupper og Arter i det enkelte Land, saavel som af enhver, selv den mindre Mulighed for at sikre sig en Forbundsfælle af Massekarakter, om den saa er nok saa midlertidig, vaklende, usikker, utilforladelig og betinget. Den, som ikke har forstaaet dette, har aldrig forstaaet et Gran af Marxismen og af den videnskabelige, moderne Socialisme *overhovedet*.«¹¹ (Lenins fremhævelser).

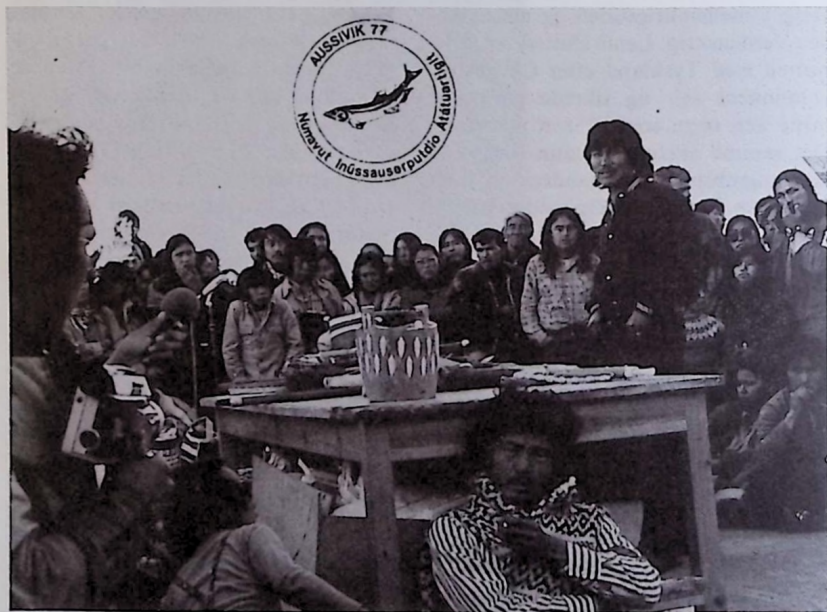
Mao Tsetung om de imperialistiske lande

Også Kinas kommunistiske Parti har rige erfaringer i at lægge en smidig taktik over for imperialismen i lyset af de modsigelser, der findes i den imperialistiske lejr. I 1940 behandlede Mao Tsetung den øjeblikkelige situation i den imperialistiske lejr og understregede: »Det kommunistiske parti er modstander af al imperialism, men vi skelner mellem den japanske imperialism, som nu begår aggression mod Kina, og de imperialistiske magter, der ikke gør dette; mellem den tyske og italienske imperialism, som er

Japans allierede og som har anerkendt »Manchukuo«, og den britiske og USA's imperialisme, som er modstandere af Japan; og mellem Storbritannien og De forenede Stater, der førhen fulgte en München-politik i det fjerne Østen, og Storbritannien og De forenede Stater i dag, der har forladt denne politik og nu er tilhængere af Kinas modstand. *Vor taktik er vejledt af et og samme princip: at gøre brug af modsigelserne, vinde de mange over, gå imod de få og knuse vore fjender en for en.*« (vor fremhævelse).

Videre understregede Mao Tsetung: »For vort vedkommende må vi drage visse skillelinier. For det første mellem Sovjetunionen og de kapitalistiske lande. For det andet mellem Storbritannien og De forenede Stater på den ene side og Tyskland og Italien på den anden side. For det tredje mellem Storbritanniens og De forenede Staters folk og deres imperialistiske regeringer. Og for det fjerde mellem Storbritanniens og De forenede Staters politik under deres München-periode i det fjerne Østen og deres politik

Aussivik er et årligt sommerstævne, der er åbent for alle, og som særligt samler progressive, der vil diskutere Kaladlit Nunat's (grønlands) problemer og fremtid. Aussivik 77 er det hidtil klareste udtryk for bevægelsen imod dansk kolonialisme. KAP støtter denne kamp. Den danske arbejderklasse og det grønlandske folk har de samme fjender.

Dette betyder dog ikke, at et anden verdens land som Danmark, ikke kan vindes over i kampen mod de to supermagter. Kampen mod det danske borgerskab og kampen for at Danmark skal stille sig på den tredje verdens side imod supermagterne supplerer gensidigt hinanden.

idag. Vi må bygge vor politik på disse skillelinier.«¹²

Denne grundholdning over modsigelserne i den imperialistiske lejr gælder ikke specifikt situationen omkring Kinas befrielseskrig mod Japan, men er nogle fælles i hele den kommunistiske bevægelse.

Kommunisternes rolle i de imperialistiske lande

Det betyder naturligvis ikke at spørgsmålet er problemfrit. Hvordan behandler et kommunistisk parti i et imperialistisk land korrekt forholdet mellem nødvendige kompromisser og alliancer mellem socialistiske lande, revolutionære kræfter og visse imperialistiske grupper på det internationale plan og klassekampen på hjemmefronten mod sit » eget « borgergeosi?

Angrebene på teorien om verdens deling i tre hævder bl.a., at den fører til kapitulation over for borgerskaberne i de imperialistiske lande. Og i mange tilfælde ned gennem historien kan man også finde eksempler på, at kommunistiske partier har kapituleret over for borgerskabet i en situation, hvor socialistiske lande har indgået kompromisser med grupper af imperialistiske lande eller lagt op til brede enhedsfronter mod en bestemt hovedfjende.

Da Kommunistisk Internationale i 1935 fastlagde folkefrontspolitikken mod fascismen, førte det bl.a. til, at Danmarks kommunistiske Parti under Aksel Larsen »brugte« denne politik til at åbne op for ideer om fredelig overgang til socialismen inden for det kapitalistiske samfunds rammer.

Da Sovjetunionen i 1939 indgik ikke-angrebspagten med Tyskland i et forsøg på at udnytte de indre imperialistiske modsigelser for at skaffe Sovjetunionen et pusterum, førte det til, at visse kom-

munistiske partier »brugte« denne situation til at kapitulere over for Tysklands besættelsestropper - angiveligt for ikke at bringe ikke-angrebspagten i fare.

Og idag ser vi også tendenser til, at enkelte partier »bruger« teorien om verdens deling i tre til at kapitulere over for deres » eget « borgerskab - angiveligt for at styrke kampen mod den farligste supermagt, Sovjetunionen.

Denne »gøren brug af« korrekte teorier og kompromisser er i absolut modstrid med den kommunistiske bevægelses generallinier, men gør naturligvis ikke teorierne og kompromisser mindre korrekte. Uanset at opportunistiske elementer søgte at forvrænge den fastlagte politik og køre de kommunistiske partier af sporet, forbliver både den antifascistiske folkefrontspolitik i 30'erne, ikke-angrebspagten mellem Sovjetunionen og Tyskland og teorien om verdens deling i tre nøjagtig lige så korrekte.

Mao Tsetung behandlede dette problem i en artikel om den internationale situation i 1946. Han beskæftigede sig her med et eventuelt kompromis mellem USA, England, Frankrig og Sovjetunionen for at afværge truslen om den tredje verdenskrig.

Mao Tsetung om kompromisser

Dels understregede han, at et sådant kompromis »betyder ikke et kompromis om alle internationale spørgsmål. Det er umuligt så længe USA, England og Frankrig fortsat regeres af reaktionære. Et sådant kompromis betyder kompromis om visse spørgsmål inklusive visse vigtige spørgsmål.«

Videre fremhævede Mao Tsetung: »Et sådant kompromis mellem USA, England, Frankrig og Sovjetunionen kan kun blive resultatet af alle verdens demokratiske kræfters beslutsomme og effek-

tive kamp mod de reaktionære kræfter i USA, England og Frankrig. Et sådant kompromis kræver ikke, at folkene i landene i den kapitalistiske verden slutter op herom og indgår kompromisser i deres hjemlande. Folkene i disse lande vil fortsætte med at føre forskellige kampe i overensstemmelse med deres respektive forhold.»¹³ (Vore fremhævelser).

Denne grundholdning har stadig sin gyldighed. Da Kommunistisk Arbejderparti i juli-august i år havde en delegation på besøg hos Kinas kommunistiske Parti blev dette spørgsmål også berørt. Li Hsien-nien, der nu er en af KKP's vice-formænd, understregede i sin tale til den danske delegation betydningen af kampen mod »den moderne revisionisme, de to hegemonistiske magter, Sovjetunionen og USA, ikke mindst den sovjetiske socialimperialismes aggression og ekspansion, og den hjemlige monopol-kapitalistiske klasse.«¹⁴

Kinas kommunistiske Parti understregede på denne måde, at kampen mod de to supermagter på ingen måde forudsætter at borgerskabet i ens eget land fredes. Tværtimod er der tale om én kamp, hvor de forskellige dele ikke kan adskilles, men gensidigt supplerer hinanden.

Vurderingen af de to supermagter

Det andet kernepunkt i kritikken er spørgsmålet om de to supermagter, et spørgsmål der hænger nøje sammen med vurderingen af de indre imperialistiske modsigelser.

Her afviser kritikerne, at der er tale om, at social-imperialismen er i offensiven, mens USA-imperialismen er i defensen, og at socialimperialismen således er den farligste fjende. I stedet hævder albanerne, at de to supermagter »udgør en lige stor fare«¹⁵ for verdens folk.

Fra demonstrationen imod forevisningen af de zionistiske Entebbe-film.

Den danske arbejderklasse må presse den danske regering til at tage afstand fra den USA-støttede israelske zionisme.

»Praksis har bevist, at de to supermagter i samme udstrækning og på samme plan er hovedfjender af socialismen og nationernes frihed og uafhængighed...«¹⁶.

I virkeligheden er denne opfattelse af supermagternes indbyrdes relationer af vidtrækkende betydning. For det første er den i modstrid med kendsgerningerne, således som udviklingen har formet sig efter USA's tilbagetog forskellige steder i verden og den sovjetiske supermagts opkomst og fremmarch. For det andet er opfattelsen i strid med den leninistiske tese om, at slå fjenden en for en i stedet for at ville ramme alle fjender på en gang. For det tredje er opfattelsen udtryk for en udialektisk og derfor metafysisk opfattelse af verden. Enhver udvikling foregår, som det er påvist i den dialektiske materialismes teori, gennem modsætningernes enhed og kamp. I dette forhold er enheden, ligevægten og jævnbyrdigheden det midlertidige, mens kampen, uligevægten og uligheden er det absolutte. For det fjerde fører opfattelsen af de to supermagters absolutte og konstante ligevægt til en katastrofal undervurdering af social-imperialismen og i praksis til en renavaskning af dens offensive fremfærd. I praksis har det f.eks. ført til, at man har undladt at fordømme socialimperialismens offensiv i Angola og Zaire, netop med henvisning til at de to supermagter er lige farlige og den ene ikke værre end den anden.

Hvad er hovedkraften mod imperialismen?

Det tredje kernepunkt er selve spørgsmålet om verdens deling i tre. Her er problemet straks mere vanskeligt, fordi den albanske holdning langt fra er klar i forholdet til den kamp, som de undertrykte folk og nationer fører.

Det synes imidlertid klart, at baggrunden for afvisningen af tredelingen

hænger sammen med opfattelsen af den måde, kampen mod imperialismen forløber i vor epoke. Man afviser således, at den Tredie Verden udgør hovedkraften i kampen mod imperialismen, selvom dette ikke begrundes nærmere i de forskellige foreliggende artikler. På den anden side siges det, at »De objektive betingelser for revolutionen i de udviklede kapitalistiske lande bliver gunstigere dag for dag. I disse lande er den proletariske revolution idag et problem, der står foran sin løsning.«¹⁷

Skal denne udtalelse tages for sit pålydende, står det klart, at der mellem denne og den kinesiske opfattelse eksisterer et diametralt modsat syn på virkeligheden. Det gælder også i forholdet mellem dette syn og Kommunistisk Arbejderpartis. Vi vurderer *ikke* situationen således, at den proletariske revolution er et problem, der står over for sin løsning i Danmark *nu*. Tværtimod er vejen frem mod socialismen i Danmark snøet og bugtet, og der er tale om *en langvarig kamp*. Vi fastholder denne seje og langvarige kamp mod det danske borgerskab og mener samtidig med Lenin, at »Kampens Udgang betinges til syvende og sidst af, at Rusland, Indien, Kina o.s.v. udgør det gigantiske Folkeflertal. Og netop dette Folkeflertal er da også i de sidste Aar ved med usædvanlig Fart at blive draget ind i Kampen for sin Frigørelse, saaledes at der i den Forstand ikke kan være ringeste Tvivl om, hvilken Udgang Verdenskampen sluttelig vil faa. I den Forstand er der fuld og ubetinget Sikkerhed for Socialismens endelige Sejr.«¹⁸

Væsensindholdet i den Tredie Verdens kamp

Det er væsentligt i denne forbindelse at understrege, at som grundlag for den forskellige vurdering af de undertrykte folk og nationers kamp mod imperialismen

ligger i virkeligheden en markant forskel i vurderingen af denne kamps *væsensindhold*.

Denne problemstilling er ikke ny. Også i 60'erne blev Kinas kommunistiske Parti angrebet for sin holdning til kampene i de hel- og halvkoloniale lande. KKP blev dengang angrebet for at undervurdere og tilsidesætte proletarietets revolutionære kampe i de kapitalistiske lande til fordel for kampene i Asien, Afrika og Latinamerika. ».. de kinesiske kammerater vil »rette« Lenin og vise, at det ikke er arbejderklassen, men »visse patriotiske sindede konger, prinser og artistokrater«, der skal have hegemoniet i den verdensomspændende kamp mod imperialismen.«¹⁹ Således hed det i 1963, da ledelsen i Sovjetunionens kommunistiske Parti gik til angreb på KKP's marxistisk-leninistiske linie.

KKP's centralkomite fastholdt sin opfattelse, at »På en måde afhænger .. hele den internationale proletariske revolutions sag af resultatet af folkenes revolutionære kampe i disse områder (Asien, Afrika og Latinamerika .. forf. anm.),

der omfatter det overvældende flertal af verdens befolkning. Derfor er folkenes antiimperialistiske revolutionære kamp i Asien, Afrika og Latinamerika bestemt ikke blot en sag af regional betydning, men en sag af samlet vigtighed for hele den proletariske verdensrevolutions sag.«.²⁰

KKP om proletarietets ledende rolle

Kinas kommunistiske Parti understregede, at »Historien har betroet de proletariske partier i disse områder (Asien, Afrika og Latinamerika) den ærerige mission at holde kampfanen højt mod imperialismen, mod gammel og ny kolonialisme og for national selvstændighed og folkets demokrati, at stå i forreste linie i den nationale demokratiske revolutionære bevægelse og stræben efter en socialistisk fremtid.« »På grundlag af arbejder-bonde-forbundet må proletariet og dets parti forene sig med alle de lag, der kan forenes, og organisere en bred enhedsfront mod imperialismen og dens laka-

Kina er et socialistisk tredje verdens land. Kina står i spidsen for den tredje verdens kamp imod supermagterne. Billedet er fra 1959 og viser Mao sammen med venner fra den tredje verden.

Mao Tsetung erklærer på Tien an mien portens talerstol grundlæggelsen af folkerepublikken Kina d. 1. oktober 1949.

jer. For at konsolidere og udvide denne enhedsfront er det nødvendigt, at det proletariske parti må hævde sin ideologiske, politiske og organisatoriske selvstændighed og insistere på lederskabet i revolutionen.«²¹

Videre understregede KKP om enhedsfronten mod imperialismen: »I disse områder nægter yderst brede lag af befolkningen at være slaver af imperialismen. De omfatter ikke blot arbejderne, bønderne, de intellektuelle og småborger-skabet, men også det patriotiske nationale bourgeoisi og endog visse konger, fyrster og aristokrater, der er patriotiske.«²²

Denne opfattelse, der helt klart placerer arbejderklassens ledende rolle i den brede antiimperialistiske enhedsfront, har Kinas kommunistiske Parti fastholdt siden.

Dengang, i 60'erne under den store polemik mellem Sovjetunionens kommunistiske parti og Kinas kommunistiske Parti, brugte Hrusjovrevisionisterne Ki-

nas standpunkt i dette spørgsmål til en masse »revolutionær« snak om proletariats ledende rolle for at dække over deres foragt for de undertrykte folks og nationers antiimperialistiske kamp.

I dagens debat føres angreb frem mod KKP, der minder meget om 60'ernes polemik om dette spørgsmål, men nu er problemet nok så meget selve opfattelsen af revolutionens væsensindhold i Asien, Afrika og Latinamerika.

Revolutionens forløb i de hel- og halvkoloniale lande

Det forsøges her at skabe en forkert skillelinje mellem de proletariske revolutioner i de kapitalistiske lande og den Tredie Verdens folk og nationers revolutionære kampe. Dermed sættes et stort spørgsmålstegn ved den marxistisk-leninistiske teori om den ny-demokratiske revolution som første etape i den socialistiske revolution i de hel- og halvkoloniale lande.

Denne teori er meget klart fremlagt af Mao Tsetung i sit skrift 'Om nyt demokrati' fra 1940. Han beskæftiger sig i dette skrift bl.a. med den karakter, revolutionerne i Asien, Afrika og Latinamerika har i imperialismens og den proletariske revolutions epoke. »I denne epoke falder enhver revolution i en koloni eller en halvkoloni, som er rettet imod imperialismen, dvs. imod det internationale bourgeoisie eller den internationale kapitalisme, ikke længere ind under den gamle kategori af den borgerlig-demokratiske verdensrevolution, men ind under den nye kategori. ... Den tilhører den ny type revolution, der ledes af proletariatet med det formål i det første stadium at etablere et nyt demokratisk samfund og en stat under alle de revolutionære klassers fælles diktatur. På denne måde tjener denne revolution i virkeligheden det formål, at åbne en stadig bredere vej for socialismens udvikling. ... Sådan en revolution angriber imperialismen ved selve dens rødder og bliver derfor ikke tolereret, men imødegået, af imperialismen. ... Derfor bliver sådan en revolution uvægerlig en del af den proletarisk-socialistiske verdensrevolution.«²³

Denne opfattelse af revolutionens forløb og væsensindhold i de hel- og halvkoloniale lande har fundet sin bekræftelse i den kinesiske revolution og i andre revolutioner i den Tredie Verden og udgør en almenkyldig retningslinje for de undertrykte folk og nationers kamp. Forsøget på at opstille en uoverstigelig modsætning mellem den proletariske revolution i de kapitalistiske lande og den Tredie Verdens anti-imperialistiske kamp hviler derfor på et falsk grundlag.

Kan man overhovedet opdele verden i forskellige dele?

Meget af kritikken mod teorien om ver-

dens deling i tre indeholder implicit det synspunkt, at man i virkeligheden *slet ikke* kan opdele verden i forskellige dele, forskellige zoner alt efter hvorledes de forskellige internationale modsigelser udvikles. Den albanske kritik baserer sig på den opfattelse, at verden generelt er delt i to dele: proletariatets verden og bourgeoisie's. Hvad udviklingen af de internationale modsigelser angår er det meget vanskeligt at se en *klar* opfattelse, hvis man studerer officielle albanske dokumenter, såsom beretningerne til partikongresser o.l.

I disse dokumenter fremlægges *ingen* helhedsanalyse af verdenssituationen, hvilket i høj grad vanskeliggør en konkret kritik af det albanske syn. Dette syn bliver simpelthen ikke fremlagt i en sådan form, at det kan vurderes som én størrelse.

Men selve opdelingen af verden i forskellige dele og zoner er ikke en metode, som Kinas kommunistiske Parti har grundlagt. Efter den Første Verdenskrig skelnede det bolsjeviske parti i Sovjetrusland nøje mellem tre dele af verden. For det første Første Verdenskrigs sejrherrenationer, for det andet tabernationerne og for det tredje de koloniale lande samt de undertrykte nationer.

Under den Anden Verdenskrig var der også tale om en opdeling af verden i tre dele, nemlig for det første de fascistiske lande, for det andet de ikke-fascistiske lande og for det tredje de neutrale lande. På samme måde kunne man i 50'erne tale om denne opdeling: For det første den socialistiske lejr, for det andet den kapitalistiske lejr og for det tredje de hele og halvkoloniale lande.

Der er intet anti-marxistisk ved at anvende metoden om at opdele verden i forskellige dele og zoner i forhold til udviklingen af de internationale modsigelser. Tværtimod er der god grund til at betragte teorien om verdens deling i tre

som en skabende anvendelse af den videnskabelige socialisme.

Hvordan anvendes teorien konkret?

Teorien om verdens deling i tre er *en generel og almen analyse* af den nuværende internationale situation. Den er en *strategisk* vejledning, der kan generelt give svaret på, hvem der er vore venner og hvem der er vore fjender.

Men den er ikke noget dogme. Den udgør intet skema, som i en håndevending kan løse selv det mest komplicerede internationale problem.

Skal teorien om verdens deling i tre anvendes af kommunister verden over, kræver det at man bruger den som *udgangspunkt* til at analysere de internationale problemer og situationen i ens eget land *konkret*.

Lad os tage problemerne omkring den Første Verden. Den består af de to supermagter, Sovjetunionen og USA. Sovjetunionen er historisk set en supermagt i offensiven, mens USA historisk set er i

defensiven. Dette er den *almene* vurdering af de to supermagters indbyrdes forhold.

Men går man ind på en nærmere konkret vurdering er disse almene træk ikke tilstrækkeligt til at give en dækkende beskrivelse. Sovjetunionen er ikke i offensiven i hvert eneste land og i hver eneste verdensdel. Nogle steder bliver den slået tilbage og lider nederlag, mens den andre steder tromler frem. Sovjetunionen har sine stærke sider, men bestemt også sine svage.

I forholdet til USA har Sovjetunionen også sine stærke og sine svage sider. Sovjetunionen er langt fra USA overlegen på *alle* områder. På flere felter har USA stadig overtaget.

Endvidere er de interne forhold i de to supermagters magtstrukturer højst ustabil. Duer og høge i både Sovjetunionens og USAs civile og militære ledelse er ikke blot pressespekulationer, men en realitet. Borgerskabet i begge lande består af fraktioner, der i forskellig sammenhæng har modstridende interesser. På overfladen kommer det til udtryk i f.eks. udskif-

Tjekoslovakiet er et anden verdens land. Tjekoslovakiet blev den 21. august 1968 besat af Sovjetunionen og er stadig besat.

De sidste år har KAP holdt protest-demonstration i solidaritet med det tjekoslovakiske folk.

telse af de to landes præsidenter. Vi kan til en vis grad følge de politiske modsigelsers udvikling i USA, mens det er langt sværere i Sovjetunionen. Men under overfladen finder der i begge lande en højst kompliceret magtkamp sted. Dette influerer i høj grad på bedømmelsen af de to supermagters indbyrdes forhold af rivalisering og samarbejde, offensiv og defensiv position osv.

Den Anden Verden

Ser vi på den Anden Verden rejser der sig også en lang række spørgsmål, når man konkret skal vurdere situationen. Hvilken rolle spiller en række Anden Verdens-landes medlemsskab af NATO f.eks.? NATO står under USA's kommando, men der gør sig skarpe modsætninger gældende f.eks. mellem USA og Vesttyskland, USA og Frankrig, Vesttyskland og Frankrig osv. Hvorledes vil NATO's rolle være i forhold til en større væbnet konflikt mellem supermagterne, der finder sted i Europa? Her må man vurdere NATO's *politiske* rolle, dens *militære* rolle i forhold til Sovjetunionen og dens rolle som en del af borgerskabets *undertrykkelsesapparat*.

Det er ikke ukendt, at i den konkrete vurdering af NATO's rolle eksisterer der forskelle mellem nogle kommunistiske partiers vurdering og de skandinaviske marxistisk-leninistiske partiers. Vi arbejder i den forbindelse for en dansk udtræden af NATO og for et alliancefrit Danmark, eventuelt som led i et alliancefrit Norden.

Også i vurderingen af EF rejser der sig en række spørgsmål. Både danske og norske marxister-leninister har gået imod de to landes indtræden i EF i 1972, men samtidig har man aldrig lagt skjul på, at EF også kan komme til at spille en rolle, der står i *modspænding* til de to supermagters hegemonibestræbelser. Vi

hævder det standpunkt, at det er godt at de vesteuropæiske folk og lande forener sig mod supermagterne, men det må ske på ligeberettigelsens grundlag. Derfor vurderer vi ikke EF som et egnet instrument i den forbindelse, hvortil kommer at der i EF på det nuværende tidspunkt findes så store modsigelser, at en samlet optræden udadtil i høj grad vanskeliggøres.

Set som helhed udgør den Anden Verden en *mellemzone* mellem de to supermagter og den Tredie Verden og står derfor i et dobbelt modsætningsforhold. Den udgør en *væklende faktor*. På den ene side er den udsat for supermagternes kontrol og hegemonibestræbelser, og på den anden side forsøger den selv at udøve kontrol og hegemoni over for en række lande i den Tredie Verden.

Den Tredie Verden

Også hvad angår den Tredie Verden må der foretages en konkret analyse. Den Tredie Verden er ligesom den Første og Anden ingen homogen størrelse. Den indeholder lande, der opbygger socialismen; lande, der gennemfører revolutionære omvæltninger i form af jordreformer, kamp mod analfabetisme og styrkelsen af den nationale økonomi over for imperialismen; lande, der har en feudal samfundsstruktur, men som kæmper mod supermagterne; lande, der har fascistiske diktaturer og undertrykker deres befolkning, mens de samtidig står i modsætning til supermagterne; og der findes lande i den Tredie Verden, hvor den dominerende del af borgerskabet i et og alt har undergivet sig en af supermagterne og tjener som dennes redskab. Dette gælder f.eks. i lande som Sydkorea og Chile, hvor borgerskabet er blinde redskaber for USA-imperialismen og i Cuba og i Mongoliet, hvor Sovjetunionen blindt

Kampen mod de to supermagter føres med alle midler og på forskellige niveauer: Udviklingslandenes kamp for en 200 sømiles grænse, for atomvåbenfrie zoner og for højere priser på råvarer er også en vigtig del af den antiimperialistiske kamp.

Ovenstående billede er fra et OPEC-møde. Efter at OPEC-landene havde sat oliepriserne op førte de forhandlinger med dårligt stillede tredje verdens lande om kompensationer.

følges. Disse borgerskaber tilhører selvsagt ikke den Tredie Verden.

Dette må man have for øje, når man vurderer udviklingen i den Tredie Verden. Samtidig er det klart, at *under* disse forskellige fremtrædelsesformer ligger klassekampen mellem de enkelte landes borgerskab og arbejderklasse, som *i sidste ende* vil være afgørende for om landet med fuld styrke kan træde ind i en gennemgribende kamp mod de to supermagter.

Afslutning

Det kan måske være fristende at kaste disse meget komplicerede forhold til side til fordel for en mere enkel og ligetil verdensopfattelse. Teorien om verdens deling i tre er vanskelig at få greb om konkret, idet den kræver en grundig analyse og bedømmelse af en række komplicerede modsigelser. Derfor kan der begås fejl, når marxister-leninister ud fra dette grundlag vurderer enkelte begivenheder og udviklingsforløb i verden. Og derfor kan der opstå forskelle i vurderingerne

mellem forskellige kommunistiske partier.

Imidlertid løser man ikke problemerne ved at hengive sig til de »nemme« løsninger. En sådan »nem« løsning udgør den albanske teori, der kan kaldes en »en-verdens-opfattelse«. Den fritager sine tilhængere for at gå nærmere ind i en analyse af konkrete foreteelser i verden, idet løsningen af alle internationale problemer alligevel i sidste instans beror på kampen mellem proletariat og bourgeoisie. Dette fører *i teorien* til en afvigelse fra den dialektiske og historiske materialisme og til dogmatiske fejltagelser.

I praksis fører det til katastrofale fejlbedømmelser. Fejlbedømmer man de to supermagters rolle og deres indbyrdes relationer vil det uvægerligt få vidtrækkende praktiske konsekvenser. Og forsøger man at splitte den fremspirende fælles front mellem arbejderklassen og kommunisterne i de kapitalistiske lande og den Tredie Verdens folk og nationer - da vil det hæmme og skade kampen mod supermagterne og i sidste ende kampen for socialismen og det vil afvæbne ver-

dens folk i en situation, hvor supermagterne udløser en verdensomspændende krig.

Denne artikel har søgt at beskrive den internationale situation i nogle hovedtræk og at give et billede af teorien om verdens deling i tre, således som vi ser den. Imidlertid har den rejst flere problemer end den har løst, hvilket hænger sammen med, at kommunister i dette

land igennem flere år har forsømt at underkaste de internationale forhold og Danmarks placering en grundig analyse.

Derfor er en debat om den internationale situation meget tiltrængt og den kan formentlig nå gode resultater. Forudsætningen herfor er imidlertid, at den base-res på et levende dialektisk-materialistisk grundlag i skarp modsætning til dogmatik og metafysik.

H.H.N.

Noter:

1. Se bl.a. den ledende artikel i Zeri i Populit fra den 7. juli 1977, der er bragt i uddrag i Arbejderavisen nr. 26, 27 og 28.
2. Stalin: Socialismens økonomiske problemer i Sovjetunionen, side 36-37, København 1952.
3. Kinas kommunistiske Partis Tiende Kongres (Dokumenter), side 12, København 1973.
4. Tale af den Kinesiske Folkerepubliks delegations formand Teng Hsio-ping ved FN's Generalforsamlings ekstraordinære samling, side 4, København 1974.
5. Chou En-lai: Beretning om regeringens arbejde, side 8-9, København 1975.
6. Tale af den kinesiske delegations leder Chiao Kuan-hua ved FN's Generalforsamlings 30. samling, side 2-3, København 1975.
7. Tale af Chiao Kuan-hua, formand for den kinesiske delegation, ved FN's Generalforsamlings 31. samling, side 2-3, København 1976.
8. The Theory and Practice of Revolution, Albanian Telegraphic Agency, 7. juli 1977, side 13.
9. ibid, side 14.
10. Lenin: »Radikalismen«, Kommunismens Børnesygdom, Udvalgte værker bind 11, s. 182, København 1948.
11. ibid, side 183.
12. Mao Tsetung: On Policy, Selected Works, bind II, side 443-444, eng. udg., Peking 1967.
13. Mao Tsetung: Some points in appraisal of the present International Situation, Selected Works, bind IV, side 87, eng. udg., Peking 1969. Se også: Mao Tsetung: Udvalgte skrifter, side 253, København 1974.
14. Arbejderavisen nr. 27, 1977 side 9.
15. Arbejderavisen nr. 28, 1977 side 8.
16. ibid, side 9.
17. ibid, side 8.
18. Lenin: Hellere mindre, men bedre, Udvalgte værker bind 12, side 293, København 1949.
19. Den store polemik Peking-Moskva, III, side 108, København 1976.
20. Den store polemik Peking-Moskva, IV, side 73, København 1976.
21. ibid., side 75.
22. ibid., side 75.
23. Mao Tsetung: On New Democracy, Selected Works, bind II, side 343-344, Peking 1967.

Dokumenter

- til diskussionen om 3-verdensteorien.

Vi bringer her oversættelser af - og henvisninger til de vigtigste dokumenter i diskussionen imellem Kinas Kommunistiske Parti og Albaniens Arbejdets Parti om Maos teori om verdens deling i 3. Litteraturlisten står efter de her oversatte dokumenter.

Hua Kuo-feng: Politisk beretning til KKP's 11. kongres.
Uddrag fra afsnittet: »Situationen og vores opgaver«. Peking Review nr. 35, 1977, side 39, 2 spalte til side 43, 1 spalte.

Kammerater, siden dets tiende kongres, har vort parti fast stået på den linie, det princip og den politik, som blev udviklet af formand Mao personligt på det udenrigspolitiske område, og partiet har yderligere bidraget til udviklingen af den internationale situation i en retning, der er gunstig for det kinesiske folk og verden. Vort land nyder en stadig voksende international anseelse og vi har venner overalt i verden.

Den internationale situation idag er meget gunstig, den er meget gunstig og ikke blot gunstig eller forholdsvis gunstig. I de sidste par år har det internationale proletariats revolutionære kamp, de undertrykte folks og nationers befrielseskampe og de revolutionære massebevægelser i mange lande vedholdende arbejdet sig fremad. Flere lande har kastet kolonialismens lænker af sig drevet fremmede angribere ud og vundet uafhængighed og befrielse. Den samlede internationale front mod supermagternes angreb, indblanding, omvæltning, kontrol og tyranisering bliver stadig bredere. Begge de to dominerende magter, Sovjetunionen og De forenede Stater, er angre-

bet af vanskeligheder og kriser og kommer i stadig større modvind. Dette er især tilfældet for den sovjetiske social-imperialisme. I de sidste par år, har den yderligere vist sine aggressive og ekspansionistiske karaktertræk ved at sabotere de arabiske lande og det palæstinensiske folks krige imod israelsk aggression, ved at anvende lejetropper til at gribe ind i Angola og invadere Zaire, ved at intrigere, for at omstyrte den sudanske regering, ved at blande sig i mange landes indre anliggender, ved at skabe splittelse blandt den tredje verdens lande og underminere deres enhed. Den er blevet rystet af det ene træffende slag efter det andet. Som kendsgerninger har vist, er hovedtendensen i den internationale situation at landene ønsker uafhængighed, nationerne ønsker befrielse og folkene ønsker revolution, og dette kan ingen magt nogensinde standse.

Samtidig med at faktorerne for revolution vokser, så vokser også helt klart faktorerne for krig. I de sidste år påmindede formand Mao gentagne gange folk om denne kendsgerning. I begyndelsen af sidste år påpegede han: »De Forenede

Stater ønsker at beskytte sine interesser i verden og Sovjet Unionen ønsker at udvide sine interesser; dette kan ikke på nogen måde ændres. I den periode hvor, der eksisterer klasser er krig et interval mellem en fred og en anden fred. Krig er en fortsættelse af politik, dvs. en fortsættelse af fred. Fred i sig selv er politik.» Begge supermagterne stræber efter at beherske verden, og de strides indbyrdes overalt, og forårsager megen uro i verden. Deres fortsatte strid vil en dag føre til en ødelæggende kæmpebrand. De prædiker »afspænding« over alt, men jo mere de prædiker det, jo mindre afspænding. De råber højt på »afrustning«, men jo højere deres råb er, jo større er deres oprustning. De taler om »fred« hver dag, men i virkeligheden er de hele tiden ved at forberede sig på krig. Verdens folk håber på fred, og også det kinesiske folk håber på fredelige internationale forhold. Det er ikke folkene i forskellige lande eller det kinesiske folk, men supermagterne, der ønsker krig. Dette er bestemt af deres imperialistiske natur og er derfor uafhængig af menneskenes vilje. Imperialisme betyder aggression, imperialisme betyder krig. Som formand Mao lærte os, så længe som samfundssystemet i de imperialistiske og social-imperialistiske lande forbliver uændret, er krig uundgåelig - enten en krig imellem dem eller en revolution, gennemført af folket, og der kan ikke være nogen varig fred.

Sovjetunionen og De Forenede Stater er kilden til en ny verdenskrig, og især Sovjets social-imperialisme repræsenterer den største fare. Den nuværende strategiske situation i deres strid er, at den sovjetiske social-imperialisme er i offensiven og USA-imperialismen i defensiven. Mens de besmykker sig med »socialisme«, »støtte til national befrielse« og »fred og samarbejde«, arbejder Sovjet revisionisterne på overtid for energisk at

søge at fremme deres verdensomspændende »offensive strategi«. De ønsker at have hele Europa, Asien og Afrika i deres lomme. Sovjet - USA striden udstrækker sig til ethvert hjørne i verden, men dens brændpunkt er stadig Europa. Sovjetunionen har opmarcheret sine tropper i stort antal i Østeuropa og samtidig fremskyndet sin plyndring af strategiske ressourcer og sit vilde kapløb for at få strategiske baser i Afrika og Mellemøsten i et forsøg på at omringe Europa fra siderne ved at bemægtige sig den persiske golf i østen, trænge rundt om Kap det Gode Håb i syden og ved at blokere de største sejlruter i det atlantiske ocean i vesten. Der er en tendens i retning af forsoning blandt de folk i vesten, som nærer den illusion, at fred kan blive opretholdt gennem kompromisser og indrømmelser, og nogle ønsker endda at følge i Chamberlain's fodspor, idet de søger at aflede faren fra de nye zarere over mod Østen for at sikre sig selv på andres bekostning. Ved at handle således vil de blot hjælpe de sovjetiske revisionisters ekspansionistiske ambitioner og fremskynde krigsudbruddet, og på den måde løfte en klippe kun for at tabe den over deres egne fødder.

Formand Mao lærte os to ting angående verdenskrig: »For det første er vi imod den, for det andet er vi ikke bange for den«. Sovjet revisionismen og U.S.A. imperialismen er begge papirtigere, der er intet skræmmende ved dem. Med alle dens vilde ambitioner, er det den sovjetiske social-imperialismes væsen, at den er svag. Ved at engagere sig i aggression og ekspansionisme overalt og ved at stille sig i modsætning til alle landes folk, tjener social-imperialismen som en god lærer gennem negativt eksempel. Så længe alle landes folk øger deres agtpågivenhed, slutter sig sammen, forbereder sig og fører ubønhørlige kampe, kan de måske være i stand til at udsætte krigsud-

bruddet, eller vil komme i en gunstig position, når der udbryder krig. Vi er revolutionære optimister og har fuld tillid til verdens fremtid.

Formand Mao's teori, der skelner mellem de tre verdener, og som han fremsatte i 1974, er af dybtgående og vidtrækkende betydning. Ved at benytte klasseanalysens metode, studerede han ændringerne i udviklingen af de basale modsigelser i den samtidige verden, opdelingen og sammenslutningen på ny af de forskellige politiske kræfter og hvert lands politiske og økonomiske stilling i den internationale sammenhæng, og som konsekvens nåede han frem til denne videnskabelige konklusion vedrørende den nuværende strategiske situation i verden. De to dominerende magter, Sovjetunionen og De Forenede Stater, er i dag de største internationale udbyttere og undertrykkere og den fælles fjende for verdens folk. Den tredje verdens lande lider under den værste undertrykkelse og opbyder derfor den stærkeste modstand; de er hovedkraften i kampen mod imperialismen, kolonialisme og overherredømme. Den anden verdens lande har en dobbelt karakter; på den ene side undertrykker, udnytter og kontrollerer de den tredje verdens lande, og på den anden side er de kontrolleret, truet og tyranniseret af begge de dominerende magter i forskellig grad. Formand Mao's teori, der skelner mellem de tre verdener, giver en korrekt vejledning i den nuværende internationale kamp og definerer klart de vigtigste revolutionære kræfter, hovedfjenderne, og mellemkræfterne, som kan blive vundet over og forenet, og sætter dermed det internationale proletariats stand til at forene sig med alle de kræfter, som kan blive forenet i at danne den bredeste forenede front i klassekampe mod hovedfjenderne i verdensarenaen. Denne strategiske vejledning er i overensstemmelse med de strategiske krav

for de nuværende kampe, som føres af det internationale proletariats og af de undertrykte folk og nationer i verden, og er i overensstemmelse med kampen for socialismens og kommunismens triumf. Det er den korrekte strategiske og taktiske vejledning for verdens proletariats i den nuværende periode og er dets klasselinie i dets internationale kamp. Praksis har i de sidste par år bevist, at denne formand Mao's teori er fuldstændig korrekt. I tidens løb vil den endnu mere magtfuldt demonstrere sin effektivitet.

Historisk erfaring har gentagne gange vist, at sejr i en revolution afhænger hovedsagelig af folkets egen styrke, men samtidig er det nødvendigt at vinde så mange allierede som muligt over. Lenin sagde: *»Den mere magtfulde fjende kan kun overvindes ved anvendelsen af den yderste anstrengelse, og den mest fuldkomne omhyggelige, agtpågivne og dygtige brug - uden at fejle - af enhver, selv den mindste, 'sprække' hos fjenderne, af enhver interesseantagonisme blandt borgerskabet i de forskellige lande og blandt de forskellige grupper eller typer af borgerskab inden for de forskellige lande, og også ved at drage fordel af enhver, selv den mindste, lejlighed til at vinde en allieret masse, selv om denne allierede skulle være midlertidig, vaklende, ustabil, upålidelig og betinget. De som ikke forstår dette forstår ikke selv det mindste af marxismen, eller moderne videnskabelig socialisme i almindelighed«*. Både teoretisk og praktisk er dette marxistiske princip af enorm og umiddelbar betydning for verdens folks igangværende kamp mod overherredømme.

Formand Mao lærte os uophørligt, at det folk, som har sejret i sin egen revolution, skal hjælpe de, som stadig kæmper for frihed. *Vi støtter de kommunistiske partier i alle lande, men ikke revisionismen*. Idet vi er kommunister, støtter vi

Hua Kuo-feng formand for Kinas Kommunistiske Parti aflægger beretning for partiets 11. kongres, 12. august 1977. Beretningen udkommer på dansk.

naturligvis alle landes kommunistiske partiers revolutionære kampe. Samtidig, har vi hele tiden fastholdt, at alle kommunistiske partier er uafhængige og træffer deres egne beslutninger. Det er op til det kommunistiske parti i hvert land at forbinde marxismens-leninismens universelle sandhed med dette lands revolutions konkrete praksis og føre sit eget folk til sejr. Revolution kan ikke eksporteres. Vi har aldrig blandet os i andre landes indre anliggender. Vort parti vedligeholder forbindelser med mange kommunistiske partier. Men forbindelser mellem partier og forbindelser mellem stater er to forskellige ting.

Kina er et socialistisk land i udvikling, der tilhører den tredje verden. Vi står fast sammen med udviklingslandene i Asien, Afrika og Latinamerika og andre regioner og støtter standhaftigt deres retfærdige kamp for at vinde og forsvare national uafhængighed, beskytte statslig selvstændighed og uafhængighed og udvikle den nationale økonomi.

Vi støtter den anden verdens lande, såsom de europæiske lande og Japan, i deres kamp imod kontrol, skræmmende trusler og tyranni fra supermagterne. Vi støtter deres bestræbelser for at blive forenet i løbet af denne kamp.

Kina og De Forenede Stater har forskellige samfundssystemer og ideologier og der er fundamentale forskelle mellem dem. Det kinesisk-amerikanske Shanghai Communiqué, der blev udstedt i 1972, fastsætter grundlaget for forbindelserne mellem de to lande for øjeblikket. Det fastslår at ingen af parterne bør søge overherredømme, og at hver af dem er imod forsøg, fra ethvert andet land eller gruppe af landes side, på at etablere et sådant overherredømme. Forbindelserne mellem de to lande vil fortsætte med at forbedres forudsat, at principperne, der er fastslået i communiquéet, sættes igennem i alvor. I overensstemmelse med communiquéets ånd må De Forenede Stater afbryde sine såkaldte diplomatiske forbindelser med Chiang-klanen,

trække alle sine væbnede styrker og militære installationer på Taiwan og Taiwanstrædets område tilbage og ophæve sin såkaldte »fælles forsvarstraktat« med Chiang-kliken, hvis forbindelserne mellem USA og Kina skal normaliseres. Provinsen Taiwan er Kinas ukrænkelige område. Vi er besluttede på at befri Taiwan. Hvornår og hvordan er fuldtud et indre kinesisk anliggende, hvori udenlands indblanding overhovedet ikke toleres.

Den ledende sovjetiske klike har forrådt marxismen-leninismen. Ved at genrejse kapitalismen og gennemtvinge fascistisk diktatur hjemme og ved udenlands at fremme sit overherredømme og begå aggression og ekspansion, har det forårsaget degenerationen Sovjetunionen, som er blevet et social-imperialistisk land. Vore debatter med kliken om principielle spørgsmål vil fortsætte i lang tid. Vi vil selvfølgelig fortsat føre en lige for lige kamp mod dets overherredømme. Samtidig har vi altid ment, at Kina og Sovjetunionen burde bibeholde normale statslige forbindelser på grundlag af De Fem Principper for Fredelig Sameksistens. Den ledende sovjetiske klike har ikke vist en tøddel velvilje til at forbedre de statslige relationer mellem de to lande. Ikke alene har denne klike gjort det umuligt at opnå noget som helst i forhandlingerne om det kinesisk-sovjetiske grænsespørgsmål, som nu har trukket ud i otte år, den har også oppisket den ene anti-Kina bølge efter den anden for at vikle sig selv ud af sine dilemmaer hjemme og udenlands og ved at dreje opmærksomheden i en anden retning ved at lave en finte mod østen i den hensigt at angribe i vesten. Den har ved det ene eller det andet middel forsøgt at tvinge os til at ændre den af formand Mao fastlagte marxistisk-leninistiske linie. Dette er ren ønsketænkning. Det er den ledende sovjetiske klike og ingen anden, der har ført

de kinesisk-sovjetiske statsforbindelser »ind i en blindgyde«. Hvis den virkelig har noget ønske om at forbedre de statslige forbindelser mellem de to lande, bør denne klike bevise det ved konkrete handlinger.

Hele partiet, hele hæren og folket må lægge sig formand Mao's lære på sinde. *»Grav dybe tunneler, opmagasinér korn alle steder, og stræb aldrig efter overherredømme«*, oprethold stor årvågenhed og lav alle forberedelser mod imperialismen og social-imperialismens udløsning af en ny verdenskrig. *Vi vil ikke angribe med mindre vi bliver angrebet, hvis vi bliver angrebet, vil vi bestemt gå til modangreb*. Vi må hele tiden være klar til at smide enhver fjende ud, som vover at invadere. Vi vil aldrig søge overherredømme eller stræbe efter at blive en supermagt. I vore internationale forbindelser må vi *beslutsomt, fuldstændigt, helt og aldeles fjerne stor-magts chauvinismen*.

Vi må holde formand Mao's store banner højt, stå fast på den proletariske internationalisme og fortsat gennemføre hans revolutionære linie i udenrigspolitikken. Vi må øge vor enhed med de socialistiske lande og med proletariatet og de undertrykte folk og nationer i hele verden, øge vor enhed med den tredje verdens lande, forenes med alle lande, der er ofre for aggression, omvæltning, indblanding, kontrol og tyranni af imperialismen og socialimperialismen og danne den bredeste enhedsfront mod de to supermagter, De Forenede Stater og Sovjetunionens overherredømme. Vi må etablere og udvikle vore forbindelser med andre lande på grundlag af De Fem Principper for Fredelig Sameksistens. Vi må styrke vor enhed med alle ægte marxistisk-leninistiske partier og organisationer og føre kampen igennem til enden mod den moderne revisionisme, med sovjet-revisionisternes renegatklike som sit centrum.

Uddrag af enhver Hoxhas rapport til AAPs 7. kongres

Side 172-176 i Enver Hoxha: »Report on the activity of the Central Committee of the Party of Labour of Albania. Submitted to the 7th Congress of the Party of Labour of Albania November 1, 1976. (The «8 NENTORI» Publishing House Tirana, 1976).

Verdenskapitalismen, som ubønhørligt bevæger sig mod kriser og nedgang, præcis som Marx, Engels, Lenin og Stalin så genialt forudså, har nu nået den oprådende imperialismes stadium. For at overleve har den fundet frem til nye måder at udbytte masserne på, ikke bare på nationalt plan, men også i verdensmålestok, den har opfundet sit sidste og mest raffinerede udplyndringsmiddel, neokolonialismen, den har skabt finansielle bånd og økonomiske og militære alliancer, hvormed den har i sinde at holde mange stater, som tilhører hvad der betegnes som »den anden verden«, »den tredje verden«, »den alliancefri verden« eller »udviklingslandene« i hel eller delvis afhængighed. Alle disse betegnelser, som refererer til de forskellige politiske kræfter som virker i verden i dag, tilslører - og fremstiller ikke - disse politiske kræfters klassekarakter, vores epokes grundlæggende modsætninger, det på nationalt og internationalt plan fremherskende nøgleproblem: den ubønhørlige kamp mellem på den ene side den borgerlige-imperialistiske verden og på den anden side socialismen, verdensproletariatet og dets naturlige allierede på den anden.

Disse betegnelser og inddelinger kan højst angive omfanget af den internationale eller nationale verdenskapitals indflydelse og tryk på forskellige stater og områder i verden. De kan også angive imperialismens og socialimperialismens mere eller mindre magtfulde støttepunkter, og de kan også vise eksistensen af folkenes forhåbninger om at leve frit og uafhængigt af supermagterne. Men ser man spørgsmålet ud fra klassekriteriets

synsvinkel, eksisterer der i disse stater, med nogle undtagelser, antagonistiske klasser og menneskets udbytning af mennesket, og disse landes proletariat og arbejdende folk beherskes af borgerskabet i denne eller hin form. Marxismen-leninismen lærer os, at i vores epoke grupperes lande i overensstemmelse med det sociale system, som findes i dem, i borgerligt-kapitalistiske lande og socialistiske lande. Teorierne om det såkaldte mellemstadium, i ikke-kapitalistisk udvikling, som Hrustjev-revisionisterne så ihærdigt har propaganderet, har til hensigt at sabotere de oprigtige ønsker om socialisme, som findes i mange lande, at skabe ideologisk forvirring og underminere de progressive kræfters kamp.

Ligeledes, når det gælder vurderingen af den politik, som forskellige stater og regeringer følger, så går marxisterne igen ud fra klassekriteriet, ud fra de standpunkter disse regeringer og lande oprettholder overfor imperialismen og socialismen, overfor deres egne folk og reaktionen.

På grundlag af disse lærdomme bygger den revolutionære bevægelse og proletariatet deres strategi og taktik, finder og forener sig med deres virkelige forbundsfæller i kampen mod imperialismen, borgerskabet og reaktionen. Betegnelserne »den tredje verden«, »alliancefri stater« eller »udviklingslande« skaber den illusion blandt de brede masser, som kæmper for national og social frigørelse, at der skulle være blevet fundet et tag, hvorunder man kan søge ly mod supermagternes trussel. Disse betegnelser tilslører den virkelige situation i flertallet af

Enhver Hoxha formand for Albaniens Arbejdets Parti aflægger beretning for partiets 7. kongres. Beretningen er udgivet både på svensk og norsk (OKTOBER forlaget).

ENVER HOXHA Melding til det 7. landsmøtet i Arbeidets Parti i Albania

1. NOVEMBER 1976

Oktober

disse lande, som på denne eller anden måde politisk, ideologisk og økonomisk er bundet til og afhængige af de to supermagter og de tidligere kolonimetropoler.

De jugoslaviske revisionister forfægter ideen om »alliancefri lande«. Ifølge dem hører til denne gruppe de lande, som ikke ved militærtraktater har allieret sig med de store imperialistiske og revisionistiske magter, fortrinsvis med NATO og Warschawapagten. Men mange af disse lande er - uden formelt at deltage i disse to militærblokke - så fuldstændigt forbundet med supermagterne og de store kapitalistiske lande gennem en række traktater og overenskomster, at ordet »alliancefri« har en særdeles hul klang.

Denne situation for den »alliancefri« bevægelse bekræftedes af Columbo-konferencen. Med besvær lykkedes det for den at dække over forskellighederne og de modstridende politiske mål, som en-

kelte lande, og grupper af deltagende stater har. Denne gang gik ingen åbent imod eller gik åbent til angreb mod USA og Sovjetunionen med navns nævnelser og modsatte sig deres aggressive og krigsanstiftende politik og aktivitet. Imidlertid fandt de det opportunt og fordelagtigt at angribe Frankrig!

Mange stater, som foregiver at være alliancefri, har indbyrdes afsluttet defensive og aggressive militærtraktater, hvori også imperialistiske magter deltager. Ingen af deltagerne har fordømt disse traktater. Den sovjetiske socialimperialisme søger at etablere den »Asiatiske sikkerhedspagt«, i morgen en lignende traktat om »Afrikansk sikkerhed« osv. Alt dette er forskellige organisationsformer, som har til hensigt at forandre et tilsyneladende alliancefrit land til at blive et land, som er slavebundet ud fra ethvert synspunkt.

Parolen »alliancefri stater« giver det falske indtryk, at der er ved at blive skabt en gruppering af stater, som har muligheden for at »modsatte sig« supermagtsblokkene. Den giver det indtryk, at disse lande, allesammen uden undtagelse, er anti-imperialistiske, modstandere af krig, modstandere af diktat fra andre, at de er »demokratiske« og tilmed »socialistiske«. Dette hjælper med til at styrke de pseudo-demokratiske og anti-folkelige positioner for de herskende grupper i nogle stater, som deltager blandt »de alliancefri«, og det skaber det indtryk blandt folkene i disse lande, at når deres ledere åbenlyst eller skjult etablerer eller opløser forbindelser, af hvilkensomhelst form og indhold, med imperialisterne og socialimperialisterne, så gør de det ikke bare i deres egenskab af »folkelige regeringer«, men også i egenskab af en gruppe stater, »som selv supermagterne må regne med«.

Vores parti er af den opfattelse, at folkene må fortælles utilsløret om hvordan situationer, fordi det kun er på den måde, at deres virkelige enhed, de virkelige antiimperialistiske staters og regeringers

enhed, bliver styrket. For at forene folkene i kampen for frihed, uafhængighed og socialt fremskridt, imod enhver undertrykkelse og udbytning fra hvem det end måtte være, så er det nødvendigt først at opstille skillelinjen, for at klargøre hvem der er deres hovedfjende, hvem de må kæmpe imod, og hvem de må forene sig med.

Deres fjender er imperialismen, socialimperialismen og det internationale storborgerskab, som følger en ekspansionistisk og udbytningspolitik overfor landene i Asien, Afrika og Latinamerika. Supermagterne og verdenskapitalen ønsker at holde alle de internationale former og institutioner, som etableredes i den gamle koloniperiode, intakte. Når deres interesser berøres, selv i nok så ringe omfang, som f.eks. i tilfældet af forhøjelse af priserne på olie og på visse andre råstoffer, rejser de sig i vrede og tøver ikke engang med at true med krig mod de folk og lande, som ønsker at etablere suverænitet over deres egne nationale ressourcer, som kæmper for retfærdighed og lighed i bytteforholdene og de økonomiske forbindelser i verden.

Een klassedelt verden

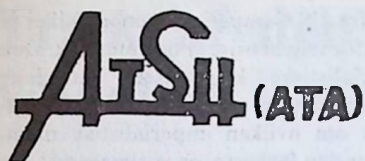
- en artikel fra avisen »The Worker«.

Avisen »The Worker«, der udgives af Communist Party of Britain (m-l), har i udgaven fra 24. januar 1977 en artikel med overskriften: »En klassedelt verden«. Hermed følger teksten, offentliggjort idag i avisen »Zeri I Popullit«:

Over hele verden konfronterer de to klassekræfter - kapitalistklassen og arbejderklassen - hinanden med vidt forskellige levemåder og tankegange: profit, udbytning og krig på den ene side, produktion baseret på folkets behov, frihed og fred på den anden side. Skillelinjen

går mellem de lande, hvor arbejderklassen har magten, som i Kina, Albanien og Vietnam, og de lande hvor kapitalistklassen er ved magten. Der findes ikke nogen tredje kategori af lande, hvor ingen af dem hersker. Skillelinjen går også indenfor hvert land mellem kapitalistklassen, som hersker med stadig større grådighed, hvor de stadig er ved magten; eller søger at genoprette den, der hvor de er blevet styrtet, - og arbejderklassen, som over alt kun kan gøre en ende på udbytningen ved selv at oprette og sikre

ALBANIAN TELEGRAPHIC AGENCY

50 Stalin Boulevard Tirana, TEL. 44-12

NEWS BULLETIN

Artiklen: »Een klassesdelt verden« er oversat fra ATA's gengivelse af artiklen.

statsmagten. Det er derfor, at arbejderklassen i hvert land nødvendigvis må have sit eget marxistisk-leninistiske parti for at anvende den videnskabelige socialisme på dets egne givne betingelser.

England har en speciel placering i denne bestemmelse af klassekræfterne. Den internationale valutafonds bevægelse og Verdensbankens bevilling af et betinget lån til den britiske kapitalisme, og styrkelsen af sterling-balancen, viser, at England er verdenskapitalismens frontlinje.

Fordi England var det første kapitalistiske land, viser det - under kapitalismens generelle nedgang - dets alvorligste indre modsætninger. Disse modsætningers væsen er kampen mellem arbejderklassen og den udbytende kapitalistklasse; og i England er kampen mere fremskreden end i noget andet industrialiseret land.

Borgerskabet her har fundet det mere og mere vanskeligt at styre under et borgerligt demokrati. Kapitalismens kontrarevolutionære væsen viser sig i den økonomiske kamp med blokering af alle reformer og kraftige indhug i lønningerne. Vi må tilbage til de gamle kampe for løn og livsbetingelser for at kunne komme videre; men disse gamle kampe er nu revolutionære.

Vi kan aldrig vælge os ud af klasse-

kampen, eller indgå kompromisser med klassefjenden. Vi vil heller ikke mænge os med borgerskabet, eller lægge os på noget fælles monopolkapitalistisk leje, som vores borgerskab reder sammen med Vesteuropas borgerskab. EF-medlemskab, kapitaloverførsler, internationale valutatransaktioner og Verdensbankastaler er alle en del af engelsk kapitalismes kontrarevolution på den politiske front. Vi forkaster EF under enhver omstændighed, og vil ikke have noget med de såkaldte direkte valg til et »europæisk parlament« at gøre - ikke mere end vi vil have med de falske valg i England, som bringer et kapitalistisk parti i besiddelse af magten over os, at gøre. Vi fordømmer udarten, og vil bruge enhver folkeafstemning til at udtrykke arbejderklassens afvisning af dette forsøg på at ødelægge vores nationale grundlag, som er den politiske ækvivalent til det økonomiske forsøg på at ødelægge vores industrielle grundlag. Vi anerkender ingen betingelser for vores kamp, som vores borgerskab har indgået aftale om sammen med den internationale finanskapitals organer.

Som vi påpegede i vores »76 dokument« fra kongressen: »Det mest ødelæggende tilbageskridt for den kæmpende arbejderklasse i al dens svaghed var den

nye revisionismagt i et tidligere socialistisk land - Sovjet. I sin vorden var den en nødvendig indsprøjtning adrenalin til en døende kapitalisme, og forlængede og udsatte dens sidste åndedrag. Men vi vil samarbejde med og forene os med dette tilbageskridt, hvøj vi accepterede »en teori om fredelig sameksistens for at redde England og Europa fra Sovjet - redde det fra borgerskabet.« Det kan ikke komme på tale, at arbejderklassen noget sted skal alliere sig med en svagere eller svækket imperialism. Vi vil aldrig opgive vores totale opposition mod engelsk imperialism, som hersker over dele af Irland, forsøger at genvinde direkte magt i Rhodesia og dominerer mange andre dele af verden, kun fordi England befinder sig under en slags trussel. Forsvaret af England påhviler os - arbejderklassen. Det er den eneste beskyttelse vi har. Vi skabte England - vi må redde det.

Faren for en verdenskrig fra Sovjet

eller fra USA-imperialismen adskiller vi ikke, for i sin hensigt er den identisk. Den imperialistiske krigstrussel kan ikke fremstilles, som nogen gerne vil. Spørgsmålet om hvilken imperialistisk magt, som er den farligste, er et spørgsmål om tid og sted - ikke type.

For os er der én verden og én fjende; men den fjende kan kun fastgribes i ens eget borgerskabs skikkelse.

Imidlertid er dette borgerskab forbundet med borgerskabet alle andre steder i den kapitalistiske verden. Det er derfor, det vil få en enorm virkning på den kapitalistiske verden, når vi styrter Englands borgerskab. Og virkningen vil ikke kun begrænses til den verden: den vil styrke de socialistiske lande, og i sandhed blive en afbetaling på den gæld vi skylder vores arbejderklassebrødre i disse lande, for deres ofre er de første beviser på det socialistiske systems levedygtighed.

Litteraturliste

- til diskussionen om 3-verdensteorien.

Tale af den kinesiske Folkerepubliks delegations formand Teng Hsiao-ping ved FN's Generalforsamlings ekstraordinære samling. 1974. (Forlaget Oktober).

Revolutionens teori og praksis. Den ledende artikel i Zeri i Popullit fra den 7. juli 1977. De forskellige samlede oversættelser, der hidtil er kommet på dansk, er dårlige; men de vigtigste dele er bragt i uddrag i Arbejderavisen nr. 26, 27 og 28.

Instituttet for International Økonomi ved det Kinesiske Samfundsvidenskabelige Akademi: Den sovjetiske socialimperialisme - det farligste ophav til en verdenskrig. Hongqi (Røde Fane), nr. 7. 1977. *På dansk i Kina i Dag* nr. 8. 1977.

Træk af den danske kvindebevægelses historie fra 1968

For at kunne udvikle kvindekampen er det nødvendigt at lære af de erfaringer, der er gjort i den danske kvindebevægelse.

Kvindepolitikken må udvikles ud fra erkendelsen af de fejl, der er blevet begået, og den må bygge videre på de positive tendenser. Denne artikkel er et forsøg på at vurdere de forskellige tendenser, der har gjort sig gældende i den danske kvindebevægelse.

Artiklen må ikke ses som et fuldt færdigt stykke historie skrivning. Der er flere sider, som artiklen ikke har kunnet tage grundigt op. Som f.eks. de forskellige kvindepolitiske grupper, der findes i den nuværende kvindebevægelse eller de forskellige partiers kvindepolitiske grupperinger.

Artiklen er et forsøg på at opsummere erfaringerne, der er gjort i det kvindepolitiske arbejde i slutningen af tresserne og i løbet af halvfjerdserne.

Den kvindebevægelse, der i begyndelsen af 70'erne startede i Danmark og som fik sit organisatoriske udtryk i rødstrømpebevægelsen, var ikke en isoleret foreteelse.

I USA og i Vesteuropa udvikledes på omtrent samme tidspunkt kvindegrupper og organisationer, som beskæftigede sig med kvindernes situation. Artiklen vil imidlertid holde sig til behandlingen af de væsentligste organisatoriske udtryk i Danmark: rødstrømpebevægelsen og Kvindefronten.

Hvad var den politiske baggrund for rødstrømpebevægelsen? Hvilke tendenser gjorde sig gældende inden for bevægelsen og hvad var de udtryk for?

Hvilke erfaringer må man drage af de aktiviteter, som rødstrømpebevægelsen

satte i gang, og som den stadig står i spidsen for?

Artiklen vurderer endvidere Kvindefronten, dens grundlag og praksis. Hvad har været rigtigt i den kritik, der blev fremsat i bruddet med rødstrømpebevægelsen? Hvorfor var konklusionen - en samlet kvindeorganisation - forkert?

Rødstrømpebevægelsen

Rødstrømpebevægelsens baggrund

Under højkonjunkturen var der i løbet af tresserne sket en bemærkelsesværdig udvikling i kvindernes deltagelse i produktionen. Det var dog ikke dette i sig selv, som gjorde, at kampen imod kvindeundertrykkelsen fik et så stort opsving, som tilfældet var. Den debat om kvindeundertrykkelse og kvindekamp, som starte-

de i begyndelsen af 70'erne herhjemme hidrørte fra den bevægelse, som udviklede sig - først og fremmest blandt de uddannelsessøgende kvinder på universiteterne, senere udviklede den sig til at omfatte kvinderne fra andre ikke-producerende lag af arbejderklassen.

Baggrunden for at de uddannelsessøgende kvinder skilte sig ud, begyndte at holde kvindemøder osv. kan ses som et resultat af flere faktorer. Dels havde den voldsomme tilgang til uddannelsesinstitutionerne også betydet, at en betragtelig større andel kvinder end tidligere var kommet under uddannelse. Det var blandt disse unge, at den antiimperialistiske kamp og studenteroprøret udviklede sig. I forbindelse med denne politisering blandt de uddannelsessøgende begyndte kvinderne at se med kritiske øjne på den undertrykkelse, de som kvinder var udsat for.

I undervisningen oplevede man, hvordan diskrimineringen både slog igennem i undervisningens indhold, og i den holdning, der nogle gange blev lagt for dagen fra professorers og læreres side, f.eks. tendenser til kvindeforagt, til at kvinder pr. definition blev betragtet som mindre kvalificerede end de mandlige studerende. Samtidig reagerede man imod, at

kvinderne ofte inden for de politiske organisationer selv blev puttet ind i de traditionelle kvinderoller og ikke blev betragtet som ligeværdige.

Det antiautoritære og antiteoretiske kvindeoprør

De antiautoritære tendenser i det nye venstre fik i kvindebevægelsen deres særlige feministiske udformning.

Autoriteterne var for rødstrømpebevægelsens vedkommende mændene. Dette, at kvinder var mere politisk passive end mænd, og at demokratiet lod noget tilbage at ønske inden for studenterbevægelsen selv, førte til, at man forkastede enhver tanke om at arbejde under en struktur med valgte ledere. Man mente dengang som nu, at den anarkistiske struktur var nødvendig for at kvinderne selv kunne blive aktive i udviklingen af det kvindepolitiske arbejde.

Den nye kvindebevægelse forkastede endvidere marxismen. Al historie inklusiv arbejderklassens var skrevet af mænd og kunne ikke bruges. Det var ifølge den nye kvindebevægelse nødvendigt at begynde helt forfra.

»Vi er adskilt fra vore medundertrykte, vore medsøstre, som er i samme situa-

5. Vi betragter vore personlige erfaringer, og vores følelser ved disse erfaringer, som det grundlæggende for en analyse af vor fælles situation. Vi kan ikke have tillid til eksisterende ideologier, da de alle er produkter af den kvinde-foragtende kultur. Vi sætter spørgsmålstejn ved enhver generalisering og accepterer ingen, som ikke er bekræftet af vor egen erfaring.

Fra et »rødstrøpemanifest« i bogen »Søsterskab« (side 257), der udkom på dansk i 1971, og som er en samling af artikler fra den amerikanske kvindebevægelse.

De personlige erfaringer blev sat i stedet for den marxistiske teori. Dette var den dominerende tendens i den nye kvindebevægelse.

tion som os, nemlig, at vi intet har, ingen litteratur, ingen historie, ingen fristeder.« (Med søsterlig hilsen. Skrevet af en gruppe rødstrømper 1971, side 37.) »Lad os holde op med at tro på, at »kvinder« er det som mænd siger, vi er. Ingen mand ved, hvad en kvinde er, og hvilke muligheder for udfoldelse vi har. Endnu ved vi det knap selv. Lad os finde ud af det sammen.« (Samme sted, side 19). Det var igennem diskussionerne i basisgrupperne, at den rigtige historie kunne skrives. Ved at gå sammen og diskutere den undertrykkelse, man oplevede på alle områder, skulle man finde frem til de mønstre og den sammenhæng, der var imellem de forskellige sider af kvindeundertrykkelsen.

Rødstrømpebevægelsen rettede ganske vist i en del aktioner sit skyts mod kapitalens undertrykkelse af kvinderne, dels i ligelønsaktioner, dels i aktioner mod porno og kosmetikindustrien, men bevægelsen som sådan havde ikke forståelsen af, at borgerskabets udbytning og undertrykkelse af arbejderklassens kvinder er grundlaget for kvindeundertrykkelsen. Som for resten af det nye venstre blev det først og fremmest holdningerne, vreden rettedes imod, og man forstod ikke at skelne mellem kapitalens udbytning og undertrykkelse af arbejderklassens kvinder og den ulighed inden for klassen, som rødstrømpebevægelsen i basisgrupperne gjorde mest ud af.

Uligheden inden for klassen består i en for kvinderne undertrykkende arbejdsdeling, som omfatter mere end det, at kvinden tager opvasken, mens manden læser avisen. I alle de kulturelt nedarvede mønstre, seksuelle såvel som arbejdsmæssige, indtager kvinden en underordnet stilling i forhold til manden, og det er denne ulighed, som kapitalen bygger på og opretholder gennem sin ekstra udbytning og undertrykkelse af arbejderklassens kvinder.

Men denne ulighed er ikke det samme som klasseundertrykkelse. Det er en ikke-antagonistisk modsætning, en modsætning inden for arbejderklassen; og klassens mænd og kvinder har en objektiv interesse i at gøre op med uligheden. Hvis man ikke i dette spørgsmål skelner mellem de to modsigelser, så opnår man blot, hvad kapitalen er interesseret i - at uddybe splittelsen.

Når man til forskel fra den borgerlige kvindebevægelse trak det kapitalistiske system op som det, der havde del i undertrykkelsen, så var det ikke udtryk for en reel forståelse af, hvad borgerskabets udbytning og undertrykkelse bestod i, og hvad den betød for kvindeundertrykkelsen. Ofte blev det tillagt større betydning, at mænd havde magt og høje poster inden for borgerskabet. Det var *mændene* og ikke borgerskabet, man så.

Konsekvensen af denne manglende forståelse blev også, at man mente, at kvinder på tværs af klasserne havde grundlæggende fælles interesser.

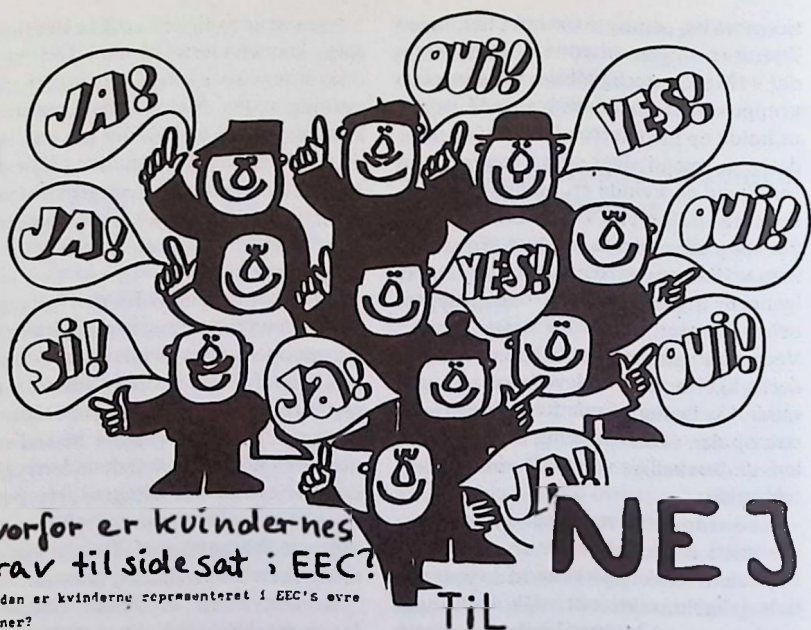
»Vi har kun én mulighed, nemlig at slutte os sammen og forsøge at nedbryde de klassemæssige og aldersmæssige skranker, der skiller os fra hinanden.« (Med søsterlig hilsen, side 64). Denne grundlæggende forkerte analyse fik naturligvis konsekvenser for de aktioner og kampe, der blev ført af rødstrømpebevægelsen.

Som et eksempel kan nævnes EEC-gruppernes arbejde.

Det positive i kvindegruppernes EF-kamp var påvisningen af arbejderkvindernes stilling i de forskellige EF-lande. Det var helt oplagt at inddrage dette som et led i kampen, idet harmoniseringen inden for EF kan få konsekvenser for kvindernes stilling og forstærke kvindeundertrykkelsen.

Den feministiske opfattelse slog imidlertid igennem både i organiseringen og i grundlaget for kampen. Plakaten, som er

Hvordan er kvinderne repræsenteret i EEC's øvre organer?

1 administrationen:	394 ledende - heraf 3 kvinder
1 Kommissionen:	ingen kvinder
1 Rådet:	ingen kvinder
1 Parlamentet:	142 medlemmer - heraf 5 kvinder

Plakaten som sagde nej til mændenes EEC. Her gengivet i Rødstrømpebladet nr. 5&6 1973 sammen med en statistik over kvindernes repræsentation i EF's øvre organer.

affotograferet nedenfor, og som sagde NEJ TIL MÆNDENES EEC gav udtryk for et forkert perspektiv i kampen, en forkert opfattelse af EFs karakter.

EF er en sammenslutning og en styrkelse af de vesteuropæiske borgerskaber, og EFs forskellige organer administrerer denne sammenslutnings politik. Tilslutningen til EF betød en svækkelse af den nationale uafhængighed. På plakaten bliver det mændenes EF, man skal sige nej til og ikke borgerskabets. Opregningen af hvor mange kvinder, der er i EFs organer, virker tilslørende. Det er kønssammensætningen, det er mændene, man ser og ikke EFs karakter. Samtidig giver den udtryk for, at mændene som

sådan har interesse i EF, (det er jo mændenes). Derved hæmmer plakaten faktisk kampen for at få så mange som muligt til at stemme nej.

Organisatorisk var »Kvinder imod EEC« ganske vist tilsluttet Folkebevægelsen, men det fik ikke rigtig nogen betydning for det grundlag, som grupperne kørte på, idet EEC-grupperne ikke beskæftigede sig med det samlede perspektiv - som Folkebevægelsen havde - kampen for national uafhængighed. De satse udelukkende på at mobilisere kvinder til at stemme nej, det var snarere kvindernes uafhængighed af mændene, der var perspektivet.

Alternativismen i bevægelsen

Rødstrømperne satte sig som mål for deres kamp »kvindernes frigørelse«. De gik imod de borgerlige kvindebevægelsers kamp for ligestilling. Der lå her nogle positive træk. Man havde en opfattelse af, at kampen ikke blot drejede sig om at opnå det samme som mændene i arbejderklassen, og at kampen også måtte føre ud over det kapitalistiske samfund. Men der var ikke forståelse for, at socialismen kun opnås ved, at man går til kamp imod borgerskabet. Det »socialistiske perspektiv« sås snarere i det alternative kvindesamvær: På Femø, i kvindegrupper, i kvindehuset. Man havde illusioner om, at man kunne lave en »kulturrevolution« uden at produktionsforholdene var blevet ændret.

Samtidig var der udprægede tendenser til, at det var kvinderne alene, der skulle kæmpe for det andet samfund. Man satte »kvindebevidsthed« i stedet for »klassebevidsthed«. Man lavede gamle sange om fra den internationale arbejderbevægelse, hvor man talte om kvindernes kamp i stedet for, og i flere tilfælde gav den feministiske linje sig udslag i, at mændenes opbakning om kampene var uønsket. Man behandlede modsætningerne mellem mænd og kvinder som antagonistiske, ville ikke argumentere over for mænd eller diskutere med dem.

Alt, hvad der undertrykte kvinderne, var *kvindeundertrykkelse*, og man så ikke alle de træk, som faktisk er fælles for den undertrykkelse, som arbejderklassens mænd og kvinder er underlagt. Også dette var med til at give kampen en forkert retning. Retningen for kampen må være at bekæmpe den ekstra undertrykkelse og udbytning, som kvinderne er underlagt, og bekæmpe modsætningerne inden for klassen. Kampen for ligestilling må således føre frem imod enhed i klassens fælles kampe.

Basisgrupperne - grundenheden i rødstrømpebevægelsen

Grundtanken bag basisgrupperne, bevægelsens organisationsenheder, var, at man i disse grupper skulle kunne bevidstgøre sig selv og hinanden, om hvad kvindeundertrykkelsen bestod i og derved bedre være i stand til at bekæmpe den. Man skulle i basisgrupperne diskutere ud fra sine personlige erfaringer, såvel i arbejdslivet som i familielivet. Det vil være forkert at foretage den historiske efterrationalisering at sige, at det i sin tid var forkert at starte bevægelsen på den måde, det skete - at en række kvinder satte sig sammen og diskuterede, hvad kvindeundertrykkelse var for noget, hvad man skulle gribe fat i overhovedet. Med de få traditioner, der dengang var for kvindearbejde og med den ringe opmærksomhed, der på det tidspunkt var om sagen, har man næppe haft andre muligheder, og de mange aktioner og aktiviteter, som satte fokus på kvindeundertrykkelsen, var blandt andet også et resultat af basisgruppearbejdet.

Når man imidlertid skal vurdere, hvordan man bygger videre på de erfaringer, der er gjort i den nye kvindebevægelses historie, må man tage kritisk stilling til *de politiske tendenser*, som er tæt forbundet med basisgruppeideen. Tendenser som fører kvindekampen på afveje.

For det første bygger den på illusionen om, at man kan udarbejde en analyse af kvindeundertrykkelsen, stykket sammen af de personlige erfaringer, løsrevet fra arbejderklassens teori og historiske erfaringer. F.eks. skriver en gruppe rødstrømper i hefte 1: »En basisgruppe«. (Det første hefte i en række, der bruges til introduktion i rødstrømpebevægelsen).

»Vi har dynget vores enkelte erfaringer på bordet, erfaringer fra vores såkaldte »privatliv« og set, hvordan de ikke er til-

fældige særtræk ved vores liv og levned, men mønstre og lovmæssigheder.» (Side 1). »For mange kvinder kan en basisgruppe på kort sigt komme til at virke som en lettelse og lindring af de problemer, de intetanende er løbet ind i, men på langt sigt skulle det også gerne medføre en dybere forståelse for de politiske og sociale sammenhænge.» (Side 2).

Denne opfattelse ser helt bort fra, at de kollektive subjektive erfaringer ikke tilsammen giver tingenes *objektive væsen*. Analysen af kvindeundertrykkelsen og dens årsager etc. må bygge på den revolutionære teori, gennemskue fremtrædelsesformerne, finde ud af hvilke lovmæssigheder, disse fremtrædelsesformer er *udtryk* for. Den feministiske teori, som blev dominerende inden for den nye kvindebevægelse, trænger netop ikke ned bag fremtrædelsesformerne. Man ser nok, at borgerskabet i en række tilfælde har en kvindeundertrykkende funktion. Man fæstner sig ved den manglende løn på fabrikkerne, på kvindeundertrykkende reklamer osv. Men samtidig fæstner man sig ved, hvordan de fleste arbejdsgivere, psykiatere, borgerlige politikere er mænd. Man fæstner sig ved uligheden inden for klassen selv. Og konklusionen bliver, at modsætningerne mellem mænd og kvinder bliver sammenlignet og sidestillet med modsætningen mellem borgerskab og arbejderklassen. Man ser ikke nødvendigheden af at bekæmpe uligheden inden for klassen med det formål at skabe enhed i kampen imod kapitalen. Man ser ikke, at arbejderklassen objektivt har fælles interesse i at bekæmpe splittelsen.

Samtidig ligger der i basisgruppeideen illusioner om et *slags politisk ingenmandsland*, hvor man kan yde hinanden støtte og skabe et trygt sted, hvor man kan komme til kræfter til kampene uden for basisgruppen.

Man ser bort fra, at også i basisgrup-

pen er der tale om forskellige politiske linjer i spørgsmålet om kvindeundertrykkelsen og i spørgsmålet om, hvordan man skal tage kampen op, såvel på arbejdspladsen som i hjemmet.

Det skal dog ikke benægtes, at en basisgruppe kan fungere som støtte for den enkelte, men dette afhænger alt af, hvilken politisk tendens, der sejrer i gruppen med hensyn til de forskellige spørgsmål, der diskuteres.

Den feministiske tendens bevirkede ofte, at det var kvinden, man bakkede op i forhold til manden, uanset indholdet. Hvis en mand f.eks. gik i seng med andre kvinder, var han mandschauvinistisk og kvindeundertrykkende, og hvis en kvinde gjorde det samme, og manden protesterede, så var han også kvindeundertrykkende og betragtede kvinden som sin ejendom.

Det viste sig også vanskeligt at arbejde kontinuerligt i basisgrupperne. Man havde faktisk hele kvindeundertrykkelsen som sit arbejdsområde, men hvor skulle man begynde, og hvor skulle man slutte? Ofte stod man i stampe efter nogen tid, savnede noget konkret arbejde, men hvad skulle det så være? Hvad kunne man blive enige om?

Det var dengang som nu karakteristisk, at basisgrupperne for en stor dels vedkommende blev en gennemgangslejr til andet politisk arbejde.

Rødstrømpebevægelsens aktioner - debatskabende - fantasifulde

Imidlertid var rødstrømpebevægelsens første tid også karakteriseret ved en lang række opfindsomme aktioner, som skabte debat langt ud over bevægelsens egne rækker, aktioner, som satte fokus på enkelte spørgsmål og mobiliserede en masse kvinder. Der kan nævnes en del

Rødstrømpebevægelsen byggede en barnevognsslidske på Nørreport station og rejste i denne forbindelse krav om en elevator. Dette skete på torsdag 1973.

ligelønsaktioner, f.eks. busaktionen, hvor en gruppe rødstrømper kun ville betale 80% af billetten og måtte bæres ud af politiet. Aktionen, hvor man klædte kvindestatuerne ud som demonstranter for ligeløn. Der var torsdag-aktionen, hvor man byggede en barnevognsslidske på Nørreport station i København. Endelig kan nævnes kampen for fri abort, hvor rødstrømpebevægelsens abortgruppe i samarbejde med andre kvindeorganisationer arrangerede debataftener og demonstrationer, med indfrielsen af kravet som resultat.

Rødstrømpebevægelsen har med sine aktioner og andre aktiviteter haft stor betydning for den udvikling, der har fundet sted i kvindernes stilling inden for de sidste ti år, specielt hvad angår kvindeundertrykkelsen inden for arbejderklassen. Der er en større bevidsthed om, at kvindeundertrykkelsen eksisterer. Der er sket en udvikling i delingen af arbejdet. En mand med en barnevogn er ikke mere

et grinagtigt fænomen.

Vores kritik af rødstrømpebevægelsens første år går derfor ikke på, at man beskæftigede sig med den ideologiske og seksuelle undertrykkelse, at man tog modsætningerne inden for klassen op; det er en kritik af den forkerte retning, der kom til at dominere bevægelsen og af den samlede teori om kvindeundertrykkelse og kvindekamp, som prægede bevægelsen.

Kritikken af rødstrømpebevægelsen

Inden for rødstrømpebevægelsen udviklede der sig i slutningen af 1973 en oppositionsgruppe, som rettede en kritik imod bevægelsen på en række punkter.

Først og fremmest imod den anarkistiske holdning. Udgangspunktet var, at man ønskede en større enhed i bevægelsen. Man var utilfreds med, at der ikke

var noget fælles grundlag for aktionerne, og at man derved kunne få et noget blandet indtryk af, hvad man ville med aktionerne. Man var også utilfreds med prioriteringen. Man mente, at bevægelsen måtte arbejde mere udadvendt med den kvindeundertrykkelse, som fandt sted uden for hjemmets fire vægge. Blandt andet var man skuffet over, at der ikke i rødstrømpebevægelsen havde været større opbakning om ligelønskampen.

Protesten var mere en protest mod strukturen end mod den politik, som strukturen blot var en del af.

Man sagde, at man måtte udarbejde et *fælles arbejdsgrundlag*, som man kunne handle udfra, sådan at man ikke modarbejdede hinanden ved at lægge vidt forskellige opfattelser for dagen. Men kampen stod ikke om, *hvad* der skulle stå i grundlaget.

Nogle i oppositionsgruppen havde på det tidspunkt stiftet bekendtskab med KFML og BOML og var begyndt at diskutere principperne for enhedspolitik. Man afviste bl.a. derudfra forsøg, der havde været inden for rødstrømpebevægelsen til at danne socialistiske kvindegrupper.

Man overførte principperne om enhedspolitik på den organiserings, man var i: rødstrømpebevægelsen. Og konklusionen blev naturligt nok, at man skulle danne en front, en kvindefront, som kunne samle kvinderne til kamp imod kvindeundertrykkelsen på alle områder, der lå inden for rødstrømpebevægelsens rammer.

Modstanden inden for rødstrømpebevægelsen mod en fast struktur og et fælles grundlag førte til, at oppositionsgruppen skilte sig ud fra rødstrømpebevægelsen og dannede Kvindefronten.

Der lå en uløselig modsigelse i denne løsning, en modsigelse som har været gennemgående i Kvindefrontens teori og praksis.

Kvindefronten

Kvindefrontens arbejdsgrundlag = et udtryk for enhed?

Det arbejdsgrundlag, som man senere udarbejdede på baggrund af diskussioner i grupperne, blev dels en *beskrivelse* af kvindeundertrykkelsen på fire væsentlige områder: arbejdsmarkedet, hjemmet, uddannelse, seksualitet, forestillinger om kvinder, dels en opstilling af de krav, man ville arbejde for. Men den manglende afklaring omkring det politiske indhold blev ført med over i Kvindefronten.

Der var ingen fælles forståelse for forholdet mellem patriarkat og kapitalisme, for forholdet mellem den undertrykkelse, som kapitalen udøver og den undertrykkelse, der findes inden for klassen. Selv om man i de enkelte formuleringer kunne blive enige om en beskrivelse af kvindeundertrykkelsen, så lå der ikke bagved disse formuleringer en fælles opfattelse af kvindeundertrykkelsens årsager og sammenhænge. Og det blev derfor heller ikke udtryk for nogen reel enighed, man kunne bruge som grundlag for det videre arbejde, og som man kunne handle udfra. Nok kunne man opstille en række krav, men hvordan skulle de kæmpes igennem? Og efter hvilken prioritering?

Vanskeligheder i prioriteringen

Der var enighed på Kvindefrontens stiftende møde i nov. 1974 om, at man skulle prioritere kampen imod arbejdsløsheden, kampen imod nedskæringerne på det sociale område samt overenskomstforhandlingerne. Det var væsentlige områder, som der var enighed om, at rødstrømpebevægelsen havde forsømt. Dette arbejde skulle danne basis for at rekrutteringen til fronten blev bredere.

HVAD ER KVINDEFRONTEN

3

holder fronten øvt et offentligt møde om emnet. I år har vi holdt vores eget røde 8.marts (kvindernes internationale kampdag), hvor vi tog udgangspunkt i vores opprioriterede emner, og vi har deltaget aktivt i strejkeatøttestarbejde på de kvindelige løvlønsområder. Desuden har vi planlagt møder om bistandsloven og om kvinder og uddannelse.

HVORDAN FUNGERER KVINDEFRONTEN?

Kvindefronten bygger på basisgrupper, der enten kan være lokale eller faglige. I hver gruppe er der 5-7 kvinder, som normalt holder møde en gang om ugen.

Ved at mødes og diskutere med andre kvinder i en basisgruppe opdager man, at man ikke står alene med sine problemer, og man får kræfter og støtte til at tage aktiv del i kampen mod kvindeundertrykkelsen.

Arbejdet i basisgrupperne kan være rangeartet. Hver gruppe tager et emne, som den vil arbejde med - fx. sociale nedskæringer eller seksualitet - og laver selvstændigt arbejde der hvor den hører til, bl.a. ved løbsædler og plancher. Desuden deltager basisgrupperne i frontens fælles aktioner.

HVORDAN BLEV KVINDEFRONTEN DANNET?

Kvindefronten blev dannet i november 1974. Baggrunden var den, at vi ikke måtte, at ledelsesrepræsentationen var eller kunne udvikle sig til kvindernes redskab i kampen mod kvindeundertrykkelsen. For at vi

HVAD LÆVER KVINDEFRONTEN?

Det er Kvindefrontens område at bekæmpe alle former for kvindeundertrykkelse, men det er umuligt at arbejde med det hele på én gang. Derfor prioriterer vi vores arbejdsområder.

Vi har i år prioriteret kampen mod den økonomiske krise, dvs. mod fyringer, rationaliseringer og arbejdsløshed og mod overenskomstforlømpelsen.

Desuden kæmper vi mod de statistiske nedskæringer på daginstitutionerne, som betyder større arbejdsløshed og større arbejdspress for pædagogerne. Institutionerne gøres til rene barneparkeringspladser.

Dette skaber endnu en årsag til, at mange kvinder bliver tvunget til at arbejde hjemme, nemlig for at deres børn kan blive forsvarligt passet.

Ligeledes har vi prioriteret nedskæringerne på uddannelsesområdet. Dette bliver skærpet i år, fx. bliver der allerede nu indført adgangsbegrænsning til en række fag.

Vi arbejder også med mange andre ting: men vi har prioriteret disse højest, fordi det er på de områder, kvinder rammes hårdest. Det er derfor det, vi må samle kræfterne om.

Hvad vil det sige i praksis, at vi 'arbejder med disse ting'?

Det betyder fx., at en eller flere basisgrupper undersøger forholdene omkring 'kvinder og arbejdsløshed' og skriver nogle oplæg eller en pjeces. Derefter

4

samløst kan bekæmpe undertrykkelsen så vi have en kvindeorganisation med et fælles arbejdsgrundlag og en demokratisk valgt ledelse.

Arbejdsgrundlaget er det grundlag, vi alle arbejder på i fronten, og som vi står fælles om udadtil. Det beskriver, hvordan kvindeundertrykkelsen viser sig på arbejdsmarkedet, i hjemmet osv., og det indeholder de principper og krav, vi arbejder efter.

Alene står den enkelte ret magtesløs, først når vi slutter os sammen og udnytter den fælles styrke, vil vi blive stærkere gennem kamp.

HVORFOR EN FRONT?

En front er en organisation, hvor så mange som muligt kæmper sammen på et enkelt område. Kvindefrontens område er at bekæmpe alle former for kvindeundertrykkelse - for kvindefrigørelse. Det betyder, at alle kvinder, der er enige i vores kvindepolitik, dvs. i vores arbejdsgrundlag, kan være med i fronten. Kvindefrontens langsigtede mål er kvindernes frigørelse. For at nå dette mål er det nødvendigt, at vi organiserer os i en front. Derfor:

MEG DILG IND I KVINDEFRONTEN

Vil du høre mere om os, så ring eller skriv:
KVINDEFRONTEN, Absalonsgade 17 st.th. 1978 V
Tlf: 21 30 36. Kontortid: ma - tors - tors, 10-18
Støt os gennem vores kampfond: giro 4 24 92 41

I Kvindefrontens første år prøvede grupperne at arbejde med disse spørgsmål, men løb ind i store vanskeligheder. Den kamp, man havde taget op, havde man ikke selv noget umiddelbart nært forhold til. De fleste var uddannelsessøgende. Med hensyn til arbejdsløshed og overenskomstkamp kunne man blot undersøge, hvordan forholdene var for andre kvinder og prøve på at finde ud af, hvad de skulle gøre.

I opsummeringer til kontaktmøder etc. var det en stående bemærkning, at man ikke syntes, man vidste nok om det, og at man ikke kunne forbinde sin personlige situation med de prioriterede emner.

Prioriteringen var forkert af flere grunde: Kampen imod kvindeundertrykkelsen må styrkes ved, at man tager fat på at bekæmpe den undertrykkelse, man selv er underlagt. F.eks. er det ikke primært de uddannelsessøgende, der kan bekæmpe arbejdsløsheden blandt kvinderne i industrien. Ved at man organiserer sig omkring kampen inden for sit eget felt, vil den samlede kamp kunne styrkes.

Det betyder ikke, at man skal undlade økonomisk som moralsk at støtte de kampe, som andre kvinder fører.

Diskussionen om kvindeundertrykkelsens årsag

KFML havde støttet oprettelsen af Kvindefronten, men man havde ikke på det tidspunkt en gennemdiskuteret opfattelse af kvindeundertrykkelsen. I kampen mod feminismen udarbejdede man en kvindepolitik, der tog afstand fra feminismen på et fejlagtigt grundlag.

I Kommunist gjorde man i artiklen »To linjer i kvindekampen« rede for, hvordan man så på grundlaget for kvindeundertrykkelsen. Man kritiserede rigtigt nok tendensen inden for rødstrøm-

pebevægelsen til at sidestille kapitalismen og patriarkatet.

Men i den forklaring, man satte i stedet, figurerede modsætningen mellem mænd og kvinder inden for klassen slet ikke, og grundlaget for kvindeundertrykkelsen blev fremstillet som værende kvindernes funktion som arbejdskraftreserve.

»Det grundlæggende i lønarbejderkvindernes undertrykkelse er det forhold, at de under kapitalismen ligesom alle andre lønarbejdere udbyttes. Dertil kommer for lønarbejderklassens kvinder en specifik form for klasseundertrykkelse, som har sin særlige basis i kvindernes særlige forhold til produktionen - nemlig funktionen som arbejdskraftreserve«.

Men analysen af, at kvinderne *som helhed* fungerer som arbejdskraftreserve, tager ikke hensyn til den udvikling, som er sket under kapitalismen, nemlig at flere kvinder er kommet ud i produktionen, og at en stor del er kommet der for at blive. Krisen betyder ganske vist, at der er større arbejdsløshed blandt kvinder end blandt mænd, men det betyder alligevel ikke en tilbagevenden til tidligere tider.

Dette, at flere kvinder er kommet ud i erhverv, betyder også, at kampen for ligestilling har bedre betingelser. Selv om borgerskabet hele tiden forsøger at spille på modsætningerne mellem mænd og kvinder og opretholder uligheden inden for klassen, så vil der på forskellige områder være mulighed for at nedbryde splittelsen.

Denne udvikling betyder også, at der for de forskellige lag af arbejderklassen vil være forskelligt udgangspunkt for faglig kamp.

Når man imidlertid opfattede selve grundlaget for kvindeundertrykkelsen, som det, at kvinderne fungerede som arbejdskraftreserve, så var der en vis konsekvens i at mobilisere så mange kvinder

som muligt i kampen mod arbejdsløsheden og i kampen for, at flere kvinder kommer ud i produktionen. Og selv om det ikke var en *bevidst* konsekvens fra KFMLs side, så har det fået betydning for, hvad man mente, det var vigtigt at prioritere i Kvindefronten.

Senere blev diskussionen af grundlaget for kvindeundertrykkelsen taget op i KFML i forbindelse med programdiskussionerne. Jeg vil henvise til KT 1 og 2 for en uddybning af grundlaget for kvindeundertrykkelsen.

Diskussionerne i Kvindefronten omkring 2. landsmøde i 1975

Diskussionerne om blandt andet prioriteringen og om grundlaget for kvindeundertrykkelsen førte som tidligere nævnt til, at 30 udmeldte sig af Kvindefronten umiddelbart efter 2. landsmøde.

Uenighederne drejede sig blandt andet om kritikken af rødstrømpebevægelsen, først og fremmest kritikken af de feministiske tendenser, endvidere om i hvor høj grad man kunne samarbejde med de øvrige kvindeorganisationer, om prioriteringen af arbejdsområderne i Kvindefronten.

Jeg kan ikke her komme ind på alle de aspekter, som diskussionerne inddrog, blot tage et par væsentlige op, som er centrale for diskussionen om en samlet kvindeorganisations vanskeligheder.

Diskussionerne omkring arbejdsgrundlaget

Resultatet af diskussionerne op til landsmødet var, at der i Kvindefrontens

grundlag blev indføjet: »Kvindefronten ser ikke manden som årsag til kvindeundertrykkelsen, men vi mener, at kvindeundertrykkelsen hænger sammen med det samfund vi, både mænd og kvinder, lever i.«

Der var flertal i Kvindefronten for at afgrænse sig over for feminismen, men med denne formulering satte man ikke en brugbar forklaring i stedet for den feministiske.

Man placerede ikke uligheden inden for arbejderklassen i forhold til kapitalens undertrykkelse og udbytning af kvinderne, og man talte i grundlaget iøvrigt hverken om borgerskab eller arbejderklasse.

Baggrunden for dette var, at man ikke ville skrive direkte i arbejdsgrundlaget, at kampen måtte vendes imod borgerskabet, eller at det var arbejderklassens kvinder, Kvindefronten arbejdede på at organisere.

Man vidste, at der ikke blandt arbejderklassens kvinder var en fælles forståelse for, *hvordan* kvindeundertrykkelsen hang sammen med det kapitalistiske samfund, og at det ville indsnævre grundlaget, hvis man klargjorde dette i arbejdsgrundlaget.

Men det var en falsk problemstilling, for uanset hvordan man *formulerede det i arbejdsgrundlaget*, så var man i praksis hele tiden nødt til at tage stilling til disse ting, og det var i praksis, at uenighederne om linjen for kvindekampen ustandseligt viste sig.

Og fordi det var *hele kvindekampen*, man var organiseret omkring, var det også de grundlæggende spørgsmål, der kom op i diskussionerne. Det var umuligt at koncentrere diskussionerne omkring et enkelt område, og så prøve at afklare problemerne omkring det og måske blive enige om, på hvilken måde og på hvilket grundlag lige netop *den kamp* kunne styrkes.

Forholdet til de andre kvindeorganisationer

Kvindefronten blev dengang som nu ustandselig tvunget ud i at skulle tage stilling til de strategiske linjer for kampen imod kvindeundertrykkelsen.

Især når der har været lagt op til fælles aktiviteter de forskellige kvindeorganisationer imellem, er uenighederne blevet tydelige.

I rødstrømpebevægelsen opfattede man det ikke som væsentligt at skelne mellem de forskellige linjer i kampen, blot kvindeundertrykkelsen *blev taget op*, var det vigtigste opnået. Derfor er der også tradition for at indgå principløs enhed, hvor der er parolefrihed, eller hvor man bruger så brede paroler, at alle kan lægge i dem, hvad de vil.

I Kvindefrontens historie har både 1. maj, 8. marts og Kvindefestivalen betydet, at man måtte tage stilling til de paroler og forslag, der er kommet fra de andre organisationer.

DDK manifesterer f.eks. hver 8. marts sin støtte til socialimperialismen under dække af paroler som: »Kvinder - kæmp for fred«. Over for invitationen til et sådant arrangement er der kun to veje at gå for en kvindeorganisation. Man kan opnå, at kvindeorganisationen nægter at gå under denne parole ud fra en diskussion om, hvad DDK's politik er over for Nato og Warszawapagten, og hvad denne »fred« dækker over. Man kan som Kvindefronten gjorde det i 1976 arrangere sin egen demonstration. Men denne stillingtagen vil stå som en del af frontens praksis og vil også betyde en indsnævring af frontens muligheder for en bred organisering. For hvor mange kvinder i Danmark vil gå imod socialimperialismen?

Man kan også som rødstrømpebevægelsen lade hånt om uenighederne og gå med under paroler, som hver enkelt så

kan lægge sit i. Men på denne måde bliver der jo aldrig gjort op med de forkerte linjer i kvindekampen, og kvindeorganisationen vil blot blive brugt som opbakker om en forkert politik.

Diskussionen omkring landsmødet i 1975 drejede sig også om, hvorvidt man skulle gå imod rødstrømpebevægelsens tendensfrihed eller ej, og om man f.eks. skulle arrangere 1. maj sammen med rødstrømpebevægelsen.

KFML gik imod den principløse enhed, men så ikke, at en bred enhed omkring den kvindepolitiske strategi som helhed var en umulighed.

Kampen på arbejdspladserne

Et af udgangspunkterne for at danne Kvindefronten var, at rødstrømpebevægelsen ikke havde gjort nok ved kampen imod udbytningen og ved forholdene på arbejdsmarkedet i det hele taget.

Jeg har tidligere været inde på, hvordan prioriteringen af arbejdsløshedskampen ikke fremmede en udvikling af kampene, der hvor frontens medlemmer var placeret. Men der var også en anden ting, der gjorde sig gældende udover den bevistte prioritering.

En organisering som den i kvindefronten på tværs af faggrænser egner sig ikke til at styrke den faglige kamp. Man kender ikke nok til hinandens muligheder for at tage kampen op. I en gruppe med uddannelsessøgende, pædagoger, lærere og industriarbejdere vil det være vidt forskellige kampe, man vil være involveret i.

Hvis kampen på arbejdspladserne og inden for uddannelsesstederne skal udvikles må det ske i diskussioner mellem kvinder inden for samme felt.

Et andet problem i denne forbindelse har været, at de faglige og uddannelsesmæssige kampe involverer en lang række spørgsmål, som Kvindefronten ikke i sit grundlag har taget stilling til.

8. marts 1976 arrangerede Kvindefronten sin egen demonstration. Deres 8. marts folder indeholdt følgende paroler: *Bekæmp krisen der skærper kvindeundertrykkelsen; Bekæmp arbejdsløsheden - Styrk kvindernes kamp; Nedsat arbejdstid med fuld løn; Nej til rationaliseringer og fyringer; Nej til overarbejde og fordeling; Organiser dig mod overgrebene; Bekæmp politiske fyringer; Bekæmp de statslige nedskæringer på institutionerne; Normeringer og budgetter som før 1.12.74; Støt pædagogernes kamp; Nej til nedlæggelse af mødrehjælpen og revalideringen; Bekæmp de statslige nedskæringer på uddannelserne; Nej til adgangsbegrænsning og nedslag i SU; Bekæmp undertrykkende forestillinger om kvinder; Støt kvindernes kamp for frihed og frigørelse i alle lande; Slut op om kvindernes internationale kampdag; Bekæmp kvindeundertrykkelsen på alle områder - Styrk kvindernes kamp for frigørelse; Slut op om Kvindefronten.*

Dette parolesæt demonstrerer meget godt den manglende bredde i mobiliseringen.

Der vil inden for de forskellige lag af arbejderklassen være forskellige aspekter, man er bevidst om, og som man vil kunne mobiliseres på. Som uddannelsessøgende vil man have en rimelig chance for at kunne tage stilling til de forskellige linjer i uddannelseskampen, som pædagog vil man kunne diskutere ud fra konkret kendskab til pædagogområdet, og som sygeplejeelev kunne gå ind i kampen for en bedre uddannelse, og grundla-

get vil kunne udvikle sig i forhold til de betingelser, kampen foregår under, og den bevidsthed, der er iblandt de involverede. Hvis alle disse kampe skal samles i én organisation, så kræver det af organisationens medlemmer, at de ikke blot har kendskab til deres eget område, men også er i stand til at tage stilling til det, der sker andre steder. Ellers ville der ikke være tale om reel enhed.

En anden side af samme sag er, at disse

kampe involverer andre sider af arbejderklassens kamp end kampen imod kvindeundertrykkelsen. Fronten bliver maximalistisk i den forstand, at den ikke alene kommer til at beskæftige sig med hele kampen imod kvindeundertrykkelsen, men også med hele arbejderklassens kamp.

Der har været tendenser til, både i rødstrømpebevægelsen og i Kvindefronten, at kalde alle de kampe, som kvinderne fører, for kampe imod kvindeundertrykkelsen. Men hvis vi f.eks. ser på de kampe, som Kvindefronten har støttet, så har hovedindholdet i mange af kampene ikke været kampen imod kvindeundertrykkelsen.

Kvindefronten støttede f.eks. pædagogernes kamp imod nedskæringerne på dagsinstitutionsområdet og skrev i sin løbeseddel:

»Nedskæringerne rammer kvinderne hårdest: I vores samfund fungerer kvinderne som arbejdskraftreserve. I perioder med mangel på arbejdskraft tilbyder arbejdsmarkedet mange kvinder arbejde, mens vi i kriseperioder som nu, er de første der bliver fyret. Det er *let og billigt* at sende os tilbage til hjemmene. Let fordi det traditionsmæssigt er vores ansvarsområde, og billigt fordi vi ofte ikke er understøttelsesberettigede og ikke registreres som arbejdsløse.... Hovedparten af de pædagoger der skal fyres er kvinder. De får nu frataget deres arbejde og sendes tilbage til hjemmene.«

Her bliver afskedigelsen af pædagogerne gjort til *kvindeundertrykkelse*. Og man kunne med rette spørge: Hvad er så det, de mandlige pædagoger bliver udsat for? Selv om hovedparten af pædagoger er kvinder, så bliver dette ikke en kamp imod kvindeundertrykkelsen, selvom den indeholder kvindepolitiske aspekter. Staten skærer for øjeblikket ned på en lang række sociale områder, hvor det går stærkt ud over personalet. Dette sker

uanset om det er kvinder, der arbejder der eller ej. Derfor er det forkert, når Kvindefronten i sin løbeseddel til støtte for pædagogerne brugte pædagogerne som eksempel på, at kvinder bruges som arbejdskraftreserve. Det er ikke, fordi de fleste pædagoger er kvinder, at der skæres ned på dagsinstitutionsområdet. Den sammenhæng, der er mellem nedskæringerne her og kvindeundertrykkelsen, har noget med områdets *funktion* at gøre, nemlig varetagelse af den samfundsmæssige reproduktion. Her skærer staten ned i arbejdsløshedstider, hvor der ikke er samme behov for den kvindelige arbejdskraft. Også spørgsmålet om 35-timers arbejdsuge, kampen imod adgangsbe-grænsningen og imod akkordsystemet har Kvindefronten taget stilling til. Det er klart, at det er en væsentlig del af den kamp, man som henholdsvis lønarbejder og uddannelsessøgende kvinde må føre. Men det er en kamp, som må føres sammen med arbejderklassens mænd, en kamp, som ikke er kvindespecifik.

Kampe, der er fælles for de forskellige lag af arbejderklassen

Nu har vi beskæftiget os med de faglige kampe, hvor man må tage sit udgangspunkt i de forhold, der gør sig gældende inden for de forskellige lag af arbejderklassen; men der er naturligvis også en væsentlig del af kvindeundertrykkelsen, som er fælles for de forskellige lag. Eksempelvis den seksuelle undertrykkelse, præventions- og abortspørgsmål, arbejdsdelingen i hjemmet, den ideologiske undertrykkelses mange udtryk, som f.eks. at kvinder ikke skulle have forstand på politik, at de først og fremmest skal tage sig af børnene, at den kvindelige natur er anderledes end den mandlige.

KFML kritiserede i sin tid rødstrøm-

pebevægelsen for den fejlagtige retning, som denne kamp ofte fik i basisgruppearbejdet. Man sagde, at det ikke alene var spørgsmålet om at diskutere det i basisgrupperne, diskutere hvordan man selv var undertrykt; kampen måtte tages op organiseret, og den måtte vendes imod kapitalens undertrykkelse.

Dette var i hovedsagen en rigtig kritik, men spørgsmålet er så, hvad man satte i stedet?

Prioriteringen i Kvindefronten af kampen på de sociale områder og af arbejdsløshed- og overenskomstkampen skete ud fra en opfattelse af, at kampen imod den materielle undertrykkelse skulle styrkes; men samtidig skete der en nedprioritering af de kampe, der er fælles for de forskellige lag af klassen. Der var i Kvindefronten på et tidspunkt ret mekaniske opfattelser af, hvad det var vigtigt at beskæftige sig med på det kvindepolitiske område overhovedet. F.eks. blev der også argumenteret imod støtte til Vanggård-aktionen¹, blandt andet ud fra at det kun drejede sig om et overbygningsfænomen.

Samtidig var der som tidligere omtalt en tendens til at se bort fra uligheden inden for klassen og ikke at opfatte den som særlig vigtig.

Kvindefrontens politik har været præ-

get af, at organisationen var opstået i protest imod rødstrømpebevægelsen. Dens politik blev i mange tilfælde en mekanisk *negation* til rødstrømpebevægelsen, uden at man havde en klar opfattelse af, hvad der måtte sættes i stedet.

I afvisningen af feminismen blev modsætningerne mellem mænd og kvinder inden for klassen nærmest væk. I prioriteringen af kampen på arbejdspladserne blev de andre sider af kvindeundertrykkelsen underprioriteret. I kampen mod den løse struktur i rødstrømpebevægelsen blev der argumenteret for udviklingen af en stærk ledelse, men den manglende klarhed omkring grundlaget og Kvindefrontens karakter gjorde, at demokratiet ikke fungerede særligt tilfredsstillende, og at ledelsen derfor heller ikke kunne fungere.

KFML og Kvindefronten

Da Kvindefronten i sin tid blev startet, bakkede KFML op om fronten og anbefalede kvindepolitisk aktive at gå ind i fronten. Men støtten til Kvindefronten blev ikke fulgt op fra forbundets side af en grundig diskussion af kvindeundertrykkelsen og den kvindepolitiske linje, og forbundet havde ikke en kvindepolitisk praksis af nævneværdig betydning

andre steder end i Kvindefronten.

Først i foråret 1976 i forbindelse med programdiskussionerne blev diskussionerne om kvindeundertrykkelsen ført igennem i hele forbundet, og diskussionen om kvindekampen og Kvindefronten taget organiseret op.

I Kvindefronten er KFML blandt andet af de 30 udmeldte blevet beskyldt for at sætte sig på Kvindefronten, at kuppe sin politik igennem i Kvindefronten.

Når frontens politik i mange sammenhænge har ligget op af KFML's men vi, at dette hænger sammen med frontens karakter. Når Kvindefronten f.eks. har skullet tage stilling til de forskellige kvindepolitiske linjer 8. marts, har KFMLs medlemmer argumenteret ud fra KFMLs grundlag, og beslutningerne har så været bestemt af i hvor høj grad, disse synspunkter har vundet gehør i Kvindefronten. Som vi tidligere har omtalt, vil det politiske grundlag for en samlet kvindeorganisering efterhånden blive ret omfattende og være nødt til at tage stilling til den samlede strategi for kvindekampen.

Der har således ikke været tale om noget kup fra KFMLs side. Men man har ikke været sig grundlagets karakter bevidst, og man har ikke været bevidst om de muligheder for forskellige fortolkninger, der ligger i grundlaget.

Ansvar for den politik, der bliver kritiseret her i artiklen, må KFML således påtage sig en stor del af. Arbejdet i Kvindefronten har imidlertid ikke været forgæves. Det har betydet, at KFML begyndte at tage fat på den kvindepolitiske diskussion, og de erfaringer, der er vundet her i kvindekampen, har betydet meget i udviklingen af KAPs kvindepolitik.

Ud fra disse ovenstående erfaringer i Kvindefronten er diskussionerne om kvindekampens organisering blevet rejst i partiet og i Kvindefronten. Diskussionerne har blandt andet drejet sig om,

hvorvidt Kvindefronten har været grundlæggende forkert som front, eller om vanskelighederne i fronten skyldes fejlagtige tendenser, som kan rettes, hvis det politiske grundlag for fronten bliver ændret.

Rødstrømpebevægelsen nu

Hvor det tidligere var den enkelte gruppe, som markerede sig udadtil og som på forskellig måde tegnede bevægelsen, så har rødstrømpebevægelsen i de forløbne år i højere grad udtalt sig samlet som bevægelse i forskellig sammenhænge: Til 1. maj, til kvindefestivaler, i introduktionspjecer, der opsummerer de erfaringer, der er gjort siden rødstrømpebevægelsens start. Endelig har rødstrømpebevægelsen i 1976 vedtaget en politisk målsætning.

Hvilke tendenser gør sig da gældende inden for rødstrømpebevægelsen idag?

I rødstrømpebevægelsens introduktionspjecer er trykt en artikel om »Kvindekamp - klassekamp. - Vores kvindepolitiske udgangspunkt i øjeblikket.« Her kaldes modsætningerne mellem mænd og kvinder i lønarbejderklassen »mod-sætninger inden for folket«, men denne konstatering bygger ikke på en korrekt forståelse af, hvad dette så vil sige, og hvordan denne modsigelse adskiller sig fra modsætningen mellem borgerskabet og arbejderklassen. Tværtimod prøver denne artikel at sammenligne de to modsigelser. Man overfører en del af den marxistiske økonomi på forholdet mand og kvinde og når f.eks. til følgende resultat i afsnittet: »Om økonomi og seksualitet«: »Når vi tager opvasken og lader manden passe sit arbejde eller sin deltagelse i det offentlige liv (karrieren) så er det arbejde, der går direkte fra os til ham (arbejdskapital). Det hedder ægteskab, men det er regulær udbygning.« Her

blandes arbejdsdelingen inden for klassen og kapitalens udbytning sammen. Det er ikke en udbytning af kvinderne, der finder sted i hjemmet, men det er en for kvinderne undertrykkende arbejdsdeling, som kapitalen har en interesse i at holde i hævd. Denne ulighed er som tidligere omtalt en betingelse for, at kapitalen kan gennemføre en ekstra udbytning og undertrykkelse af arbejderklassens kvinder. Det er på denne måde, at der er en sammenhæng mellem udbytningen på arbejdsmarkedet og modsætningerne inden for klassen.

Rødstrømpebevægelsen sætter sig som opgave både at beskæftige sig med det offentlige og det private liv, men stadigvæk er der en manglende forståelse for, at det ikke er ligegyldigt, hvordan man beskæftiger sig med det, hvilke krav man stiller op, og hvor man retter kampen hen.

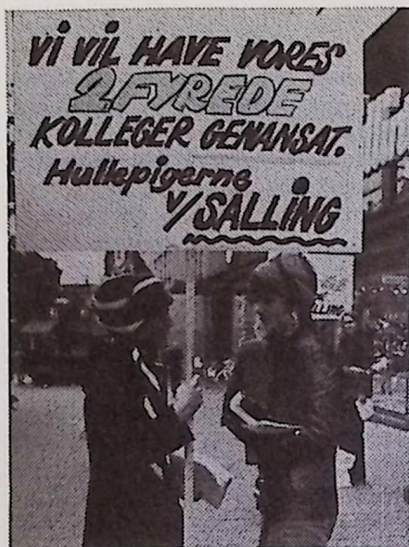
I afsnittet »Hvilke linjer skal styrkes i kvindekampen« opridses der to linier: venstrefløjens, der ikke tager det private liv alvorligt, og rødstrømpebevægelsen, der gør det. Dette betyder også, at flere forskellige tendenser tegner bevægelsen udadtil. Vi vil her tage nogle af de væsentligste op. De alternative arbejds- og samværsformer, som rødstrømpebevægelsen sætter højt, har en tendens til at blive noget i sig selv. Noget, der kan få kvinderne til bedre at kunne klare undertrykkelsen. Denne alternativisme slår ret markant igennem i rødstrømpebevægelses blad »Kvinder« nr. 13, der er et temanummer om arbejdsløshed. Den redaktionelle kommentar lyder således: »Den krise, vi nu oplever i den vestlige verden, betegnes som et systems døds-krampe, men vi kan ligesåvel se krisen som et nyt samfunds fødselsveer. Vi kan bruge vores kræfter til at hjælpe dette samfund til verden, og vi må udvikle vores fantasi til at se hvordan. Vi må dygtiggøre os i at skabe alternative levevil-

kår. Vi må kæmpe både på arbejdspladserne, i fagforeningerne og i arbejdsløshedsudvalg, men vi må også tage stilling til, om vi vil fortsætte i produktionen af unyttige produkter.« I flere artikler argumenteres der for oprettelsen af produktionskollektiver, der skulle kunne præsentere alternativet til det kapitalistiske samfund og på langt sigt få det kapitalistiske samfund til at bryde sammen. Også reproduktionen argumenteres der for, at de arbejdsløse kan tage sig af: »Arbejdsløse kunne måske sammen lave mad til kolleger fra samme fagforening eller til folk i opgangen eller i kvarteret. De kunne arrangere børnepasning, tøjreparation, cykellapning, småværksteder og lignende, som f.eks. i Kina. Betalingen måtte man sammen kunne finde ud af, ligesom der måtte kunne arrangeres noget med telefonvagt til samme telefon, hvis arbejdsformidlingen ringede. For selvfølgelig måtte der tages højde for, at arbejdsløshedsunderstøttelsen ikke bortfaldt.«

Dette er en afledning af kampen mod arbejdsløsheden under kapitalismen, som i virkeligheden fører til en accept af, at kapitalen ikke kan eller vil skaffe arbejdspladser til alle. Man glemmer, at det også har noget med arbejderklassens styrke at gøre, hvor mange arbejdspladser, der er, og hvis de arbejdsløse blot hutter sig igennem med lidt småproduktion, så aftages presset naturligvis for at få flere i arbejde.

Samtidig er det en afledning af kampen for at få staten til at tage sig af reproduktionen. Retningen må være at forene de arbejdende og de arbejdsløse imod forværringerne af levevilkårene. Det gælder både lønspørgsmål, spørgsmålet om arbejde, samt kampen imod nedlæggelserne på dagsinstitutionsområdet.

Rødstrømpebevægelses blad »Kvinder« åbner dog også op for, at andre synspunkter kan komme til orde, f.eks.

Samtidig med at flere kvinder er kommet ud i produktionen, har kvinderne deltaget i flere arbejdskampe. Indenfor flere områder - også indenfor de traditionelle kvindeområder - har kvinderne taget kampen op imod en forringelse af arbejdsvilkårene.

er der i det ovenfor omtalte nr. 13 en artikel, der fremsætter en forholdsvis korrekt linie for arbejdsløshedsarbejdet.

En anden tendens, der præger rødstrømpebevægelsen i det samlede udadvendte arbejde, er den manglende afstandtagen fra den reformistiske og den revisionistiske linje. F.eks. arrangerede rødstrømperne i 1976 8. marts-demonstration for 35-kravene, for krav om bedre og gratis daginstitutioner til alle og arbejde til alle. Nu kunne man vel godt forestille sig, at en 8. marts-demonstration kunne opregne langsigtede krav. Men sådan bliver kravene ikke brugt. DKP og SF benytter dem til en afledning af kampen imod forringelserne af levevilkårene. Når de bliver benyttet som dagskrav i den nuværende situation, er man desuden med til at skabe illusioner om, hvad der kan nås under det kapitalistiske samfund. Der kan ikke skabes arbejde til alle og børneinstitutionsbehovet kan ikke dækkes.

Ved at tilslutte sig et sådant grundlag

kommer rødstrømpebevægelsen i realiteten til at bakke op om de reformistiske partier og fagforeningsledelser.

Det er i realiteten et topplanssamarbejde, som rødstrømpebevægelsen går ind i, og hvor det grundlag, det køres på, står i skrigende modsætning til de kampe, klassebevidste fører i basis inden for de pågældende fagforeninger.

Disse forskellige tendenser, der kommer til udtryk i kvindebevægelsen er imidlertid udtryk for det reelle niveau, som den brede kvindekamp befinder sig på, og man kan ikke ændre dette ved at lave en ny organisation, sådan som man forsøgte med Kvindefronten.

Hvordan kan den videre kamp styrkes i en rigtig retning?

Rødstrømpebevægelsens udgangspunkt for al kvindekamp er, at man skal se kvindeundertrykkelsen i sin sammenhæng, og at det er den eneste måde, man er i stand til at føre kamp imod den på.

Basisgruppearbejdet tager sigte på at udvikle bevidstheden om sammenhængen i kvindeundertrykkelsen.

Kvindefronten kritiserede rødstrømpebevægelsen for den sammenhæng, den satte kampen ind i, for den retning, den gav kampen, men fortsatte med at arbejde ud fra, at alle områder af kvindeundertrykkelsen hører sammen på en sådan måde, at man ikke kan tage kampen op på enkelte spørgsmål isoleret, at kvindeundertrykkelsen udgør et samlet hele, som man må bekæmpe samlet.

Men mange af de konkrete aktioner, som rødstrømpebevægelsen har taget initiativ til, har drejet sig om enkelte aspekter af kampen, og der har vist sig stor interesse for at deltage i disse kampe.

Vi mener, det er muligt at mobilisere og organisere kvinderne imod helt konkrete udtryk for kapitalens undertrykkelse og i den sammenhæng vise, hvordan kapitalen holder splittelsen inden for arbejderklassen i hævd.

Kampen imod kvindeundertrykkelsen må styrkes inden for de respektive masseorganisationer, fagforeningerne og uddannelsesorganisationerne. Kampen må her forbindes med kampen imod reformismen i fagforeningerne, og det må være et led i det fagoppositionelle arbejde at styrke kampen imod kvindeundertrykkelsen inden for fagforeningerne.

Kvindearbejdet kan startes ved at man tager initiativ til at danne uformelle grupper af de mest aktive kvinder. I sådanne grupper kan kvindernes situation inden for det pågældende fag diskuteres, og man kan i fællesskab finde ud af, hvilke ting der er de væsentligste at tage fat på. Sådanne grupper kunne partiet også tage initiativ til at danne på tværs af arbejdspladserne, men inden for samme arbejdsområde. Der er allerede inden for forskellige områder praktiseret organiseringer af denne art. F.eks. har en gruppe kvindelige dyrlægestuderende arbejdet

med de problemer, der er ved at være kvindelig dyrlæge, og de har lavet en bog, der kan bruges i det videre arbejde. Der er også blandt kvindelige arkitekter og kvindelige ingeniører blevet taget initiativ til at diskutere den særlige undertrykkelse, som kvinderne er underlagt inden for disse fag, og også blandt andre uddannelsessøgende har der været dannet grupper.

På arbejdspladser og inden for fagforeninger, hvor kvinder og mænd er organiseret sammen, vil det i mange tilfælde være rigtigt at tage lignende initiativer, at diskutere blandt kvinderne, hvilke særlige problemer og særlige forhold, der gør sig gældende for dem, for derefter at rejse problemerne og kravene inden for den fælles fagforening og arbejde for at få mændenes opbakning omkring det.

Det er ikke alene spørgsmål, der angår den ekstra udbytning af kvinderne, der således bør tages op inden for fagforeningerne. Partiet må arbejde for at rejse diskussioner om kvindeundertrykkelsen og kæmpe for ligestillingskrav inden for fagforeningerne. Det drejer sig f.eks. om kampen imod nedlæggelser af dagsinstitutioner. Partiet kan også tage initiativ til at lave diskussionsaftener, filmaftener, hvor man tog forskellige aspekter af kvindeundertrykkelsen op.

Kampen imod den del af kvindeundertrykkelsen, der er fælles på tværs af de forskellige lag i arbejderklassen, vil yderligere kunne styrkes ved, at man omkring enkelte afgrænsede områder danner komiteer om konkrete krav.

Som eksempler på sådanne områder kan nævnes forhold omkring fødsler, abort og prævention, pornografi, kvindeundertrykkende reklamer og andre udtryk for den ideologiske undertrykkelse. Nogle af disse komiteer vil kunne arbejde i længere tid og stadig få flere medlemmer. Andre vil være af kortere varighed og være organiseret omkring en ak-

tuelt sag. Sådanne aktiviteter må kunne vinde tilslutning fra flere af de eksisterende kvindeorganisationer.

Der har været flere eksempler på sådanne aktiviteter, hvis erfaringer man kan bygge videre på. Der har været en protestdemonstration imod en skønhedskonkurrence i Herning. Kampen imod overlæge Vanggårds synspunkter og kampen for fri abort har allerede været nævnt.

Vi mener, det er muligt at gå til kamp imod pornografien uden at have forståelse for den faglige kamps nødvendighed, man må kunne danne komiteer til kamp imod kvindeundertrykkende reklamer

uden samtidig at tage stilling til hvilken linje, man skal føre i arbejdsløhedskampen.

Det betyder ikke, at man skal sætte en kinesisk mur mellem denne del af kvindeundertrykkelsen og andre aspekter, man må inden for komiteen diskutere de ting, der er relevante for netop den kamp, diskutere den sammenhæng, som netop den kamp skal ses i.

Man må i disse kampe rette angrebene imod kapitalens undertrykkelse og i den forbindelse tage modsætningerne inden for klassen op, diskutere hvordan de kommer til udtryk, og også udadtil påpege nødvendigheden af at bekæmpe dem.

1. Vanggård var en reaktionær læge, der i 1975 skrev kronikker om, at kvinderne var biologisk betinget underlegne i forhold til mændene. Nogle rødstrømper kritiserede ham skarpt og krævede ham fyret fra sin

stilling som overlæge på en psykiatrisk kvindeafdeling, så at ikke flere kvinder skulle kunne udsættes for at blive behandlet af ham.

M.

KAP i Kina

Kommunistisk Tidsskrift bringer her de to festtaler

Efter invitation fra Centralkomiteen for Kinas Kommunistiske Parti aflagde en delegation fra Kommunistisk Arbejderpartis Centralkomite et tre uger langt besøg i Kina i juli og august. Delegationen blev ledet af partiets formand Benito Scocozza.

Foruden en række besøg i forskellige dele af Kina, blev der ført forhandlinger, og der fandt orienteringsmøder sted. Delegationen blev informeret om den politiske udvikling i KKP i løbet af det sidste år på højeste plan. Iøvrigt diskuteredes klassekampen i Danmark og KAPs virke, specielt i det faglige arbejde. Ligeledes den internationale situation og situationen i den internationale kommunistiske bevægelse.

Forbindelserne mellem KKP og KAP er efter delegationens Kina-besøg blevet væsentligt styrket.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT bringer nedenfor den fulde ordlyd af næstformand for KKP kammerat Li Hsien-niens tale ved banketten givet af formand Hua-Kuo-feng den 8. august 1977 til ære for Kommunistisk Arbejderpartis delegation. Ligesom Benito Scocozzas tale ved banketten bringes.

Den fulde ordlys af kammerat Li Hsien-niens tale ved banketten givet af formand Hua Kuo-feng den 8. august 1977 til ære for Kommunistisk Arbejderpartis delegation.

Kære kammerat Scocozza!

Kære kammerater!

På vegne af Kinas kommunistiske Partis centralkomite med formand Hua Kuo-feng i spidsen vil jeg gerne på det varmeste byde Danmarks Kommunistisk Arbejderpartis delegation med kammerat Scocozza i spidsen, som for tiden aflægger et venskabeligt besøg i vort land, velkommen.

Kommunistisk Arbejderparti i Danmark er opbygget i kampen mod den moderne revisionisme. I de forløbne mange

år har I bekæmpet den moderne revisionisme, de to hegemonistiske magter, Sovjetunionen og USA, ikke mindst den sovjetiske socialimperialismes aggression og ekspansion, og den hjemlige monopolkapitalistiske klasse. I den forløbne tid har I gjort en stor indsats for at opbygge et revolutionært marxistisk-leninistisk parti i Danmark. Vi føler en hjertelig glæde over dette. Vi er overbevist om, at Kommunistisk Arbejderparti i Danmark vil opnå endnu større resultater i processen med at integrere marx-

*Li Hsien-nien, næstformand for KKP.
(Billedet er ikke fra banketten, men fra
KKP's 11. kongres).*

ismen-leninismen med Danmarks konkrete revolutionære praksis.

På det nuværende tidspunkt bliver rivaliseringen om verdensherredømmet mellem Sovjetunionen og USA mere og mere skærpet. Ikke mindst den sovjetiske socialimperialismes aggression og ekspansion over alt skaber uro i verden og medfører en stadig kraftigere modstand og kamp blandt folkene i forskellige lande. Både betingelserne for revolution og krig forstærkes. Landene ønsker uafhængighed, nationerne befrielse og folkene revolution. Denne historiske strømning kan ikke standses af nogen kræfter.

Den internationale situation udvikler sig i en retning, der er gunstig for verdens folk. Det kinesiske folk er fast besluttet

på at følge formand Maos strategiske tænkning om verdens deling i tre, beslutsomt at gennemføre formand Maos revolutionære udenrigspolitiske linie og bekæmpe de to supermagter, Sovjetunionen og USA's, hegemonisme.

Kinas indre situation er også udmærket for tiden. Afsløringen og kritikken af »de fires bande«, denne store politiske revolution, udvikles fortsat i dybden, den socialistiske sag marcherer sejrrigt fremad alle vegne. Nu svarer vore hundrede millioner store folk varmt opfordringen fra den tiende centralkomites tredje plenumsamling, løfter højt formand Maos store banner, slutter tæt op omkring partiets centralkomite med formand Hua i spidsen og hilser partiets 11. kongres' sejrrige afholdelse med nye re-

sultater i den socialistiske revolution og den socialistiske opbygning.

For nylig udtrykte Kommunistisk Arbejderparti i Danmark dets hilsen og støtte til den sejrige afholdelse af den tiende centralkomites tredje plenumsamling. Jeg vil gerne ved denne lejlighed, på vegne af vort partis centralkomite med formand Hua i spidsen, udtrykke vor hjerteligste taknemmelighed. Vi er overbevist om, at gennem jeres partidelega-

tions nuværende besøg, vel det militante venskab og den revolutionære solidaritet mellem vore to partier styrkes og videreudvikles.

Nu foreslår jeg en skål for venskabet mellem vore to partier og vore to landes folk, for Kommunistisk Arbejderpartis nyvundne sejre i dets kamp og for kammerat Scocozzas og de andre tilstedeværende kammeraters helbred!

Benito Scocozza's tale ved samme lejlighed:

Kære kammerat Hua Kuo-feng!

Kære kammerat Li Hsien-nien!

Kære kammerat Keng Piao!

Kære kammerater!

På Kommunistisk Arbejderpartis cen-

tralkomités vegne vil jeg gerne takke for den hjertelige modtagelse, vi har fået i Kina. Vi vil gerne rette en særlig tak til Kinas kommunistiske Partis centralkomite under ledelse af formand Hua Kuo-feng.

Situationen i verden idag er både gunstig og alvorlig for folkene. Vi er vidne til, hvorledes folkene overalt i verden rejser sig til kamp mod de to supermagters stræben efter verdensherredømmet. I spidsen for denne kamp står folkene i Den tredje Verden, og i kampen for landenes uafhængighed, nationernes befrielse og for revolutionen vindes der stadig nye sejre. Samtidig er vi vidne til, hvorledes de to supermagter på alle måder og med alle midler forsøger at slavebinde folkene. Kastes den ene supermagt ud ad fordøren, forsøger den anden supermagt straks at trænge ind ad bagdøren. Socialimperialismen udnytter USA-imperialismens svækkede positioner til at føre en stadig mere aggressiv politik i sine hegemonibestræbelser. Den skærpede rivalisering mellem supermagterne og

især socialimperialismens offensiv øger faren for, at en Tredje Verdenskrig bryder ud. Dette er en alvorlig trussel mod folkene i hele verden og maner til forstærket kamp mod begge supermagter. Specielt er det vigtigt at være på vagt over for og bekæmpe specialimperialismen, som med falske ord om fred og med falske ord om kamp mod imperialismen stræber efter at vinde stadig flere positioner.

Det socialistiske Kina er et stærkt og urokkeligt bolværk i kampen mod de to supermagter. Ikke mindst det socialimperialistiske monopolborgerskab med Bresjnev i spidsen ved, at det socialistiske Kina vil fortsætte kampen mod socialimperialismen uden tøven og uden koncessioner. Derfor forsøger socialimperialisterne at true Kina og at udsprede løgne om udviklingen i Kina og om Kinas internationale politik.

Sidste år led det kinesiske folk og Kinas kommunistiske Parti et smerteligt tab, da det kinesiske folks store leder, formand Mao, døde. Ligeledes beklager vi det tab, det kinesiske folk og Kinas kommunistiske Parti led, da kammeraterne Chou En-Lai og Chu Teh døde.

Ulvne i som uden for Kina stod på spring for at udnytte den situation, der opstod ved formand Maos død. Men

*Benito Scocozza, formand for KAP.
(Billedet er ikke fra banketten, men fra
KAP's 1. kongres).*

deres forhåbninger blev gjort til skamme. Under ledelse af Kinas kommunistiske Partis centralkomite og af kammerat Hua Kuo-Feng gjorde den kinesiske arbejderklasse og det kinesiske folk op med 'De fires bande', som stræbte efter magten gennem et statskup. 'De fires bande' søgte at opstille en uoverstigelig modsætning mellem revolutionens fortsættelse under proletariats diktatur og arbejdet med at få greb om produktionen og fremme den socialistiske opbygning. 'De fires bande' dækkede sig bag venstreradikale fraser, og ved at behandle modsætningerne inden for folket, som om de var modsætninger mellem folket og fjenden, søgte de at skabe kaos med henblik på selv at kunne tage magten.

Den kinesiske arbejderklasse og det kinesiske folk sluttede op om Kinas kommunistiske Partis centralkomite under formand Huas ledelse i kampen mod 'De fires bande', og udviklingen i det sidste år har med al tydelighed vist, at sejren

over 'De fires bande' betød en stor sejr for proletariatet over borgerskabet. Vi overbringer hermed vore lykønskninger med beslutningerne, der blev truffet på KKP's CKs 3. plenummøde.

Også socialimperialisternes forhåbninger blev gjort til skamme. Også de forsøgte at udnytte situationen efter formand Maos død. De håbede, at Kina ville slå ind på den revisionistiske vej. Men Kinas kommunistiske Parti fortsætter principfast udviklingen af socialismen, og det fortsætter uden vaklen kampen mod de to supermagter, idet det følger formand Maos teori om verdens deling i tre og viderefører premierminister Chou En-Lais praksis i den internationale politik.

Under ledelse af Kinas kommunistiske Parti og formand Hua tager det kinesiske folk for tiden et stort spring i opbygningen af socialismen og i konsolideringen af proletariats diktatur. Ved at tage klassekampen som nøgleledet, ved at

lære af Tachai i landbruget og af Taching i industrien, og ved stadig at udvikle produktionen bevæger det socialistiske Kina sig frem mod kommunismen. Denne udvikling styrker ikke alene det socialistiske Kina, men også proletariatet og folkene i hele verden.

Danmark er et lille land i Den anden Verden. Danmark befinder sig i den vestlige imperialistiske lejr; det er underlagt USA-imperialismen blandt andet gennem dets medlemskab af NATO, og det er truet af socialimperialismen. Strategisk ligger Danmark i brændpunktet mellem USA- og socialimperialismens interessesfærer. Det er ikke tilfældigt, at USA-imperialisterne foranstalter øvelser med atomvåben på dansk område, eller at socialimperialisterne foranstalter Warszawa-pagtøvelser i nærheden af dansk territorium, hvori indgår landgangsovelser og fingerede flyangreb på dansk område.

Det er i den danske arbejderklassens og i det danske folks interesse, at der skabes den bredest mulige enhed i kampen mod de to supermagter, at solidariteten mellem det danske folk og folkene i Den tredje Verden styrkes, og at landene og nationerne verden over på ligeberettigelses grundlag står sammen i kampen mod USA- og socialimperialismen.

Danmark er for tiden præget af uddybelsen af imperialismens almene krise. Levevilkårene og de demokratiske rettigheder undergraves. Arbejdsløsheden er voksende og permanent. Monopolerne søger til stadighed at vælte krisens byrde over på arbejderklassens skuldre, og til stadighed søger de at undergrave den nationale uafhængighed. Kampen mod monopolernes krisepolitik må forstærkes, og monopolernes underminering af den nationale selvbestemmelsesret må bekæmpes.

Hvis arbejderklassens kamp skal føre til varige resultater, må et principfast kommunistisk parti, der står på marxismen-leninismen-Mao Tsetung-tænkningens grundlag være i spidsen for kampen. Den kommunistiske bevægelse i Danmark er svag, men har dog nået visse resultater, som det kun har været muligt at opnå gennem en hård kamp imod alle udtryk for den moderne revisionisme. Kun ved at basere sig på den videnskabelige socialisme, ved at tilegne sig marxismen-leninismen-Mao Tsetung-tænkningens teoretiske landevindinger og ved at integrere disse landevindinger med klassekampens praksis i hvert enkelt land kan kampen for socialismen og kommunismen føre til stadig nye sejre.

Debat

Socialismens politiske økonomi

I det følgende bringer vi en kritik af artiklen »Om klassekampens fortsættelse under socialismen«, der blev bragt i KT nr. 3 i år. Vi opfordrer læserne til at studere såvel artiklen i nr. 3 som kritikken nedenfor.

Diskussionen omkring, hvad der er karakteristisk for det socialistiske samfund, er overordentlig vigtig. Og ikke mindst problemerne omkring socialismens politiske økonomi, som det efterfølgende indlæg tager op, må debatteres og afklares. Kun derigennem kan vi få en stadig mere uddybet forståelse for, hvilke modsætninger, der dominerer under socialismen, hvorledes klasserne forholder sig til hinanden, og hvorledes klassekampen udvikles.

Der vil ikke i dette nummer blive bragt et svar på BNs indlæg. I stedet opfordrer vi læserne til at gå ind i debatten. Vi vil senere vende tilbage med en kommentar fra KT's side.

Redaktionen.

Indledning

I artiklen »Om klassekampens fortsættelse under socialismen« i Kommunistisk Tidsskrift (KT) nr. 3, 1977, diskuteres muligheden for, at proletariats diktatur kan omformes til borgerskabets diktatur. Det fremhæves, at årsagen hertil ikke alene skal findes i de imperialistiske magters og de tidligere udbytterklassers forsøg på at knuse socialismen. Man skal heller ikke alene se årsagen i den indflydelse, som »nedarvede« borgerlige forestillinger, ideer, religion og vaner har. Derimod skal årsagen søges i det socialistiske samfunds egen basis, i *dens egne produktionsforhold*. Den skal søges i det utal af modsætninger, der præger det socialistiske samfund som et overgangsstadium mellem kapitalisme og kommunisme; modsætninger fx mellem arbejdere og kollektivbønder, mellem by og land,

mellem arbejderne på den enkelte fabrik og i samfundet som helhed, mellem højt- og lavtlønnede, mellem åndsarbejdende og legemligt arbejdende, mellem simpelt arbejde og specialistarbejde osv. Disse modsætninger viser sig i de socialistiske lande fra tid til anden bl.a. som kampe mellem forskellige linier inden for det kommunistiske parti.

Som det hedder i artiklen i KT 3: »Kampen om den politiske magt er bestandigt og uløseligt forbundet med den politiske linie for løsningen af modsætningerne under socialismen« (s. 95), og de »borgerlige løsninger på modsætningerne under socialismen opstår spontant af selve de socialistiske produktionsforholds modsætningsfyldte karakter« (s. 95).

At forstå dette er meget vigtigt, fordi

det giver os nøglen til at forklare, hvorledes proletariatet kan miste sin politiske magt og socialismen omformes til kapitalisme.

For at begrunde, at et sådant tilbage-slag er muligt, begår artiklen i KT 3 imidlertid nogle fejl i skildringen af socialismens politiske økonomi. Det er dette indlægs mål at rette disse fejl, og samtidig bidrage til den vigtige diskussion om de socialistiske produktionsforholds karakter.

Artiklen i KT 3 er skrevet i anledning af udgivelsen af Hua Kuo-Fengs artikel: »Før revolutionen under proletariatets diktatur igennem til enden«. Det skal bemærkes, at de fejl, som i det følgende skal berøres, ikke begås af Hua Kuo-Feng, men alene i KT.

Det er ikke her hensigten at gennemgå hele socialismens politiske økonomi. Kun to emner af interesse for diskussionen vil blive berørt: værdilovens funktion og arbejdskraftens varekarakter.

Værdiloven

I KT 3 skrives, at »værdiloven fortsat eksisterer under socialismen« (s. 90) samt at fordelingen af produktet »finder sted via markedet« (s. 90). Hvad er rigtigt, og hvad er forkert i dette?

De produkter, der sælges til befolkningen til individuelt forbrug, er under socialismen varer, ganske som under kapitalismen. Ligeledes er der tale om vareproduktion ved salg af produkter fra statens virksomheder til kollektivbrugene og omvendt, altså når produktet skifter ejer. I disse sammenhænge virker værdiloven (dvs. at varerne udveksles til en pris svarende til deres indhold af samfundsmæssigt nødvendigt arbejde). Staten kan selvfølgelig ved afgifter eller tilskud ændre varepriserne, men dette forandrer ikke noget væsentligt.

5-årsplan

Vigtigere er det derimod, at de produktionsmidler (råstoffer, maskiner osv.), som én statsvirksomhed leverer til en anden i overensstemmelse med, hvad der er fastsat i den økonomiske plan (fx i 5-årsplanen), ikke er varer. Disse produktionsmidler skifter jo ikke ejer. Der fastsættes ganske vist som regel en »pris« for disse produktionsmidler, som man endda tilstræber skal svare til den arbejdstid, der er medgået til produktionsmidlernes fremstilling, men denne pris er kun af regnskabsmæssig karakter. Dvs., den fastsættes for at man kan se, om de enkelte virksomheder nu også benytter de tildelte midler på fornuftig måde, undgår sløseri osv. Men regnskabsføring gør dog ikke et produkt til en vare.

Konkurrence profit

Endnu vigtigere er det, at værdiloven har en langt mere begrænset funktion under socialismen end under kapitalismen. Her skal det fremhæves, at værdilovens funktion under kapitalismen ikke bare er, at den bevirker, at varerne udveksles på grundlag af deres værdi. Men også, at den i kraft af dette samt i kraft af konkurrencen tillige bevirker, at samfundets arbejdskraft og produktionsmidler fordeles på de enkelte erhvervsgrene i overensstemmelse med kravet om den højest mulige profit (profitkravet er jo kapitalismens økonomiske grundlov.)

Bytteforholdet

Også under socialismen må der findes en mekanisme, som afgør, hvorledes samfundets arbejdskraft og produktionsmidler skal fordeles på de enkelte erhvervsgrene (og herunder fordeles på henholdsvis forbrug og fornyelse og uvidelse af produktionsapparatet). Her siges det i artiklen i KT 3: Der må »findes

en mekanisme, som *grundlæggende set* afgør, hvorledes de forskellige produkter skal fordeles, og som afgør, hvor meget af det samlede samfundsmæssige produkt, der skal bruges til forbrug, og hvor meget der skal bruges til akkumulation med henblik på fornyelse og udvidelse af produktionsapparatet. Der findes kun én mekanisme, som afgør alle disse forhold, og det er bytteforholdet mellem produkterne.» (s. 90).

fordelingsmekanisme

Dette er ikke rigtigt. Der findes en anden mekanisme, der kan fordele produktionsmidler og arbejdskraft på de enkelte erhvervsgrene. Denne mekanisme er den økonomiske plan.

Socialismens økonomiske grundlov er ikke profitmotivet. Den er derimod tilfredsstillelse af befolkningens behov. Eller i Stalins formulering: »sikring af den maksimale tilfredsstillelse af hele samfundets stadigt voksende materielle og kulturelle behov gennem den socialistiske produktions uafslidelige vækst og fuldkommengørelse på basis af den højeste teknik«. Værdiloven kan ikke sikre fordelingen af arbejdskraft og produktionsmidler i overensstemmelse med befolkningens behov. Var værdiloven den afgørende fordelingsmekanisme i samfundet, ville de mere effektive virksomheder hurtigt gøre kål på de mindre effektive; uligheden mellem virksomhederne og mellem arbejderne ville vokse enormt. Dette ville medføre, at kapitalismen, hvor nogle sælger deres arbejdskraft for at arbejde med andres produktionsmidler, uundgåeligt ville blive genrejst.

Den økonomiske plan, som tilrettelægges af samfundets medlemmer i fællesskab, er derimod den eneste mekanisme, der kan sikre, at fordelingen af arbejdskraft og produktionsmidler sker i

overensstemmelse med socialismens økonomiske grundlov, dvs. efter befolkningens behov; altså sikre, at arbejdskraft og produktionsmidler er på rette sted til rette tid i overensstemmelse med dette formål.

Planen og værdiloven

Den socialistiske stats muligheder for at »omgå« værdiloven er således langt mere vidtgående end blot at kunne »bestemme, at en bil skal koste 50 gange mere end en traktor« (KT 3, s. 90). Denne form for »manipulation« med værdiloven betyder jo netop ikke, at markedet er ophævet. Men staten kan (i overensstemmelse med den af befolkningen og det kommunistiske parti lagte plan) bestemme, at der skal produceres 50 gange så mange traktorer som biler. Og det ganske uafhængigt af priserne på biler og traktorer eller af de højestlønnedes evt. ønsker om hellere at ville bruge deres penge på biler end på traktorer. Det er således netop et af de karakteristiske træk ved socialismen, at planen dominerer over markedet.

Artiklens forfatter ved selvfølgelig godt, at der findes økonomiske planer under socialismen og også, at de har stor betydning. Det er formentlig derfor, at der tales om, at værdiloven »grundlæggende set« er afgørende. Man kunne måske tænke sig, at værdiloven på en eller anden måde styrede planen?

Revisionistiske planer

Men sådan forholder det sig ikke. Eller rettere: Hvis det forholdt sig sådan, var der ikke længere tale om en socialisme i udvikling; denne »socialisme« ville tværtimod være på vej dybt ned i det kapitalistiske kviksand. For at imødegå den opfattelse, at værdiloven styrer planen, er det tilstrækkeligt at citere Kirinprovin-

*Hua Kuo-Fengs store tale
»Fortsæt revolutionen un-
der proletarietets diktatur
til afslutningen« kan nu
fås på dansk. Talen er ud-
givet af Forlaget Oktober
og kan købes i KAP's bog-
butikker. Artiklen i KOM-
MUNISTISK TIDS-
SKRIFT nr. 3/1977 »Om
klassekampens fortsættel-
se under socialismen« byg-
ger på Hua Kuo-Fengs
skelsættende tale.*

sens revolutionskomités skrivegruppe:

»Hvis planlægningen er baseret på værdiloven, ville staten ikke kunne udvikle den lidet givtige forsvarsindustri. Sværindustrien og industrien i indlandet ville ikke kunne bygges op. Et område, en provins eller en by ville ikke kunne opbygge en alsidig industri for at forbedre sig på krig. Industrier som er nødvendige for landbruget men hvis produktion har ringe værdi og i første omgang giver et ringe udbytte ville ikke kunne udvikles og staten ville ikke kunne producere og øge produktionen af visse for folket nødvendige forbrugsvarer, som

for et stykke tid skulle subventioneres. Det ville være umuligt at støtte verdens revolutionære folk i den proletariske internationalismes ånd. Kort sagt, hvad Sun Yeh-fang (revisionistisk økonom, tilknyttet Liu Shao-Chi, BN) anbefalede ville få os til at forlade vores opgave at bygge et stærkt socialistisk land og afvige fra den sejrige vej, som formand Mao har udpeget. Sådanne »planer« er intet andet end revisionistiske planer, som Liu Shao-chi behøver til genrejsning af kapitalismen. De er intet andet end planer for at trække os tilbage ad den gamle halvfeudale og halvkoloniale vej. Det er planer

som underminerer vores parti og vores land.

Korrekt plan

I et socialistisk samfund findes både varer og værdiloven. Vi benytter værdiloven som et redskab i planlægningen og i virksomhedernes regnskaber, men vi nægter at lade den bestemme over udformningen af planerne eller produktionen. I deres forsøg på at genetablere kapitalismen på det økonomiske område har de moderne revisionister en ting til fælles: de overdriber værdilovens betydning og vil benytte den til at styre og kontrollere al produktion i samfundet. På denne måde vil de dreje opbygningsarbejdet væk fra den socialistiske vej, hvor den proletariske politik sættes i første række, og ind på den kapitalistiske vej, hvor profitten er ledestjernen¹.

Som afslutning på dette afsnit om vær-

diloven skal det ikke benægtes, at der er en snæver sammenhæng mellem værdilovens eksistens under socialismen og borgerskabets mulighed for at genrejse kapitalismen. Afsnittet har derimod skullet vise, at selv om værdiloven virker under socialismen, er det forkert at opfatte den som hovedsiden i den økonomiske fordelingsmekanisme. Denne rolle tilkommer rent faktisk den økonomiske plan.

Den tilbøjelighed til på denne måde at overvurdere den rolle, som kapitalismens økonomiske love spiller under socialistiske produktionsforhold går igen i brugen af begreberne kapital, merværdi, arbejdskraftværdi og varen arbejdskraft, der benyttes, som skulle de udtrykke faktisk eksisterende realiteter under socialismen. Her er der ikke alene tale om en overvurdering, men delvis også om en reduktion af socialisme til kapitalisme, hvilket kort skal omtales i det følgende.

Er arbejdskraften en vare under socialismen?

I artiklen i KT 3 gives der udtryk for den opfattelse, at arbejdskraften under socialismen er en vare, at den som vare har en værdi, at den skaber merværdi og at denne merværdi akkumuleres som kapital (s. 91).

Artiklen udleder, i hvert fald visse steder, arbejdskraftens varekarakter af eksistensen af et varemarked overhovedet, således s. 91: »Så længe markedet for varer og dermed for varen arbejdskraft eksisterer...«.

Dette er forkert. Fx fandt der en produktion af varer sted i de førkapitalistiske samfund, hvor der ikke var køb og salg af arbejdskraft². Derimod adskiller kapitalismen sig netop fra de tidligere vareproducerende samfund ved, at *arbejdskraften blev en vare*.

Vare, penge, kapital

Arbejderen ejer under kapitalismen ingen produktionsmidler og har kun sin arbejdskraft at sælge for at skaffe sig de nødvendige midler til livets opretholdelse. Dette er centralt for kapitalismen, hvilket allerede Marx fastslog: »Penge og varer er ikke på forhånd kapital, lige så lidt som produktionsmidler og midler til livets opretholdelse er det. De må forvandles til kapital. Selve denne forvandling kan imidlertid kun foregå under bestemte omstændigheder, der koncentrerer sig om følgende: To slags meget forskellige varebesiddere må konfronteres og træde i kontakt med hinanden, på den ene side ejere af penge, produktionsmidler og midler til livets opretholdelse, for

hvem det drejer sig om at øge værdien af den værdisum, de er i besiddelse af, gennem indkøb af fremmed arbejdskraft; på den anden side af frie arbejdere, sælgere af deres egen arbejdskraft og derfor sælgere af arbejde. Frie arbejdere i den dobbelte betydning, at de selv hverken hører umiddelbart til produktionsmidlerne, som slaver, livegne osv. eller, at produktionsmidlerne tilhører dem, som bonden, der arbejder med egne produktionsmidler osv., men arbejdere der derimod er frie og ledige på torvet. Med denne polarisering af varemarkedet er *grundbetingelserne for den kapitalistiske produktion* givet. Kapitalrelationen forudsætter, at arbejderne adskilles fra ejet af betingelserne for virkeliggørelse af arbejdet.»⁵ (min fremhævelse, BN).

Under socialismen

Er det også sådan under socialismen, at arbejderne er »adskilt fra ejet af betingelserne for virkeliggørelse af arbejdet«?

Nej, det er det ikke. Arbejderklassen er i besiddelse af statsmagten, og herigennem i besiddelse af hele den statsejede sektor i økonomien. Hovedlinien i udviklingen finder sit udtryk i de økonomiske planer, hvis indhold arbejderklassen og dets kommunistiske parti har haft afgørende indflydelse på. Hvilken himmelvid forskel er det ikke fra forholdene under kapitalismen! Det kan tilføjes, at en forudsætning for, at arbejdskraften overhovedet kan blive udbudt til salg som vare er, at arbejderne kan fyres og blive arbejdsløse. Det kan arbejderne ikke under socialismen. Igen en væsentlig forskel fra kapitalismen.

Statskapitalisme

Er situationen i samfundet derimod den, at borgerskabet har magten i statsapparatet og dermed kontrollen over de stats-

ejede virksomheder, ja så er det noget andet. Arbejderen har så mistet ejendomsretten til produktionsresultatet, de økonomiske planers formål skifter fra behovsopfyldelse til profitophobning, markedet vinder frem på planens bekostning som fordeler af produktionsmidler og arbejdskraft på de enkelte erhvervs-grene, arbejderne kan fyres osv. Kort sagt, arbejderen er nu atter adskilt fra ejet af betingelserne for virkeliggørelse af arbejdet, arbejdskraften er blevet en vare. Det er netop denne udvikling, der i de sidste 20 år har fundet sted i Sovjetunionen⁶. Hvis man siger, at arbejdskraften under socialismen er en vare, forveksler man ganske enkelt socialisme med statskapitalisme.

Har arbejdskraften under socialismen en værdi?

Under socialismen er arbejdskraften således ikke en vare. Kun varer kan have (bytte)værdi, og arbejdskraften har derfor ingen værdi. Det betyder selvfølgelig ikke, at der ikke skal en vis mængde goder til for at forny arbejdskraften, ligesom der medgår en vis arbejdstid til at fremstille disse goder. Det er imidlertid ukorrekt at kalde dette arbejdskraftens værdi.

Det er nu også mere afgørende, at denne »udregning« af »arbejdskraftens værdi« er uinteressant. For *mens lønnen under kapitalismen er bestemt af arbejdskraftens værdi* (eller af værdien af de goder, der medgår til dens fremstilling), er *det omvendt under socialismen*. Her er det lønnens størrelse, der bestemmer, hvor mange goder, arbejderne skal have til sit individuelle forbrug.

Værdi og løn

Under socialismen er den samlede sum, der i samfundet udbetales som lønnin-

ger, fastlagt i den økonomiske plan. Hvor stor en andel af denne samlede lønsum, som hver enkelt arbejder får udbetalt i lønningsposen, er bestemt af *mængden og kvaliteten af det arbejde*, arbejderen leverer. Og denne måde at bestemme lønnen på er noget ganske andet end at lade den være bestemt af *værdien af de goder, der medgår til at forny arbejdskraften*. Hele Marx's merværdilære er baseret på en sondring mellem disse to begreber. Det er derfor forkert, eller rettere: det er at sammenblande kapitalisme og socialisme, når artiklen i KT 3, s. 93 lader lønnen under socialismen være bestemt af arbejdskraftens værdi: »Der betales en pris for arbejdskraften, og denne pris svinger omkring arbejdskraftens værdi.«

At lønnen under socialismen ikke er bestemt af arbejdskraftens værdi (eller af værdien af de varer, der medgår til dens fremstilling), afspejler sig også i det faktum, at lønnen under socialismen vokser med væksten i produktionen, således som det fastlægges i den økonomiske plan, altså at lønnen er uafhængig af en evt. tænkt arbejdskraftværdi.

Lønforskelle

Som det skrives i artiklen i KT 3, er der lønforskelle under socialismen. Det er, som det også fastslås, nødvendigt at mindske og sluttelig afskaffe disse lønforskelle for at modvirke, at der kan udskilles et privilegeret lag, der i et forsvar af sine interesser kan lede samfundet tilbage til kapitalismen. Det hedder i artiklen: »Forskelle i arbejdskraftens værdi er den væsentligste kilde til lønforskelle under socialismen« (s. 93). Dette er som allerede antydning urigtigt. Det afgørende at sætte ind med overfor lønforskellene er derfor ikke i sig selv en tilnærmelse af »værdien« af arbejderens arbejdskraft til hinanden (omend fx en uddannelsesløn

vil medvirke til at udligne lønforskellene). Afgørende er det, dels gennem uddannelse at tilnærme mængden og kvaliteten af arbejderens produktion til hinanden, dels at føre et generalangreb på den borgerlige retsopfattelse, ifølge hvilken arbejdsydelsen skal bestemme lønnen. Her drejer det sig konkret om at formindske antallet af trin på den lønsskala, der anvendes og om at sænke trinenes højde. Også en udvidelse af den rolle, som det fælles samfundsmæssige forbrug har (fx social- og sundhedsvæsen, skoler og biblioteker) er af stor betydning i denne sammenhæng. Alt dette forudsætter igen en udvikling af socialismen i retning mod kommunisme, en udvikling, der angår såvel produktionens størrelse som produktionsforhold og ideologi.

Om kapital og merværdi

Ligesom man ikke kan tale om arbejdskraftens værdi under socialismen, kan man heller ikke tale om merværdi og kapital. Kapital er jo ikke producerede produktionsmidler, således som begrebet forstås i den borgerlige økonomi, men derimod en værdisum, der lægges ud for at tilegne sig andres arbejde og dermed for at blive forøget af den af arbejderne skabte merværdi. »Produktionsmidler og midler til livets opretholdelse som den umiddelbare producents ejendomme er ikke kapital. De bliver til kapital alene under betingelser, hvor de samtidigt tjener som midler til at udbytte og beherske arbejderne.«⁷ Under socialismen, hvor der, som artiklen i KT 3 rigtigt fremhæver, ikke er nogen, der tilegner sig arbejderklassens arbejde (s. 89), kan man derfor heller ikke snakke om kapital.

Resume

For at resumere: Når man taler om, at

arbejdskraften er en vare og har en værdi; når man taler om merværdi og kapital, så taler man om et kapitalistisk, herunder om et statskapitalistisk system, ikke om et socialistisk. Dette betyder ikke, at borgerskabet ikke kan tilrane sig statsmagten og dermed merproduktet i statssektoren, investere det som kapital, tilegne sig merværdi og arbejdskraften dermed få varekarakter. Men så er der ikke længere tale om socialisme.

Borgerskabet under socialismen bestræber sig på at udnytte de muligheder,

det som fx virksomhedsdirektører eller statsfunktionærer kan have for at træffe beslutninger om planer, produktion osv. til egen fordel. De socialistiske produktionsforhold betyder nødvendigvis, at sådanne muligheder eksisterer. Borgerskabet er et borgerskab, fordi det politisk bestræber sig på at benytte disse muligheder og dermed på at genrejse kapitalismen (med alle kapitalismens økonomiske love), ikke fordi denne genrejsning allerede er lykkedes for det.

BN

Noter

1. Hua Kuo-feng: Continue the Revolution Under the Dictatorship of the Proletariat To the End, Peking Review 19, 6. maj 1977.
2. Stalin: Socialismens økonomiske problemer i Sovjetunionen, Forlaget Tiden 1952, s. 43.
3. Kirinprovinsens revolutionära kommittés skrivgrupp: Socialistiskt uppbyggnadsarbete och klasskamp på ekonomins område.

Trykt i Bo Gustafsson (red): Socialkapitalismen, Tema, Stockholm 1971, s. 139-140.

4. Se artiklen »Sovjetkapitalismen og vare-spørgsmålet« i Kommunistisk Tidsskrift nr. 5, 1976, s. 44.
5. Marx: Kapitalen, bd. I. Rhodos-udgaven, s. 999.
6. Se den i note (4) nævnte artikel.
7. Marx: Kapitalen, bd. I. Rhodos-udgaven, s. 1065.

Debat

Om »Klassekampens fortsættelse under socialismen«

»Afsnit 8 i artiklen om klassekampens fortsættelse under socialismen i KT nr. 3/1977 rejser spørgsmålet om, hvordan borgerskabet skal defineres under socialismen.

Det er Mao Tsetungs store fortjeneste, at han klart påviste - ud fra erfaringerne fra Sovjetunionen - at klassekampen fortsætter gennem hele den socialistiske periode. Det er endvidere Mao Tsetung, der har påpeget, at socialismen udvikler sig i kampen mod såvel resterne af det gamle borgerskab (som efter proletariats magtovertagelse er likvideret *som klasse*) som det borgerskab, som opstår i kraft af modsigelserne i den socialistiske opbygning.

Baggrunden for, at der overhovedet kan opstå borgerlige elementer under socialismens opbygning er udmærket gengivet i artiklen, men skal alligevel kort gengives: Det socialistiske samfund er et samfund på vej mod kommunismen, og det bærer endnu mange præg af kapitalismen. Værdiloven, de borgerlige rettigheder, lønforskelle, eksistensen af statsapparatet, småproduktion osv. skaber et materielt grundlag for borgerlige elementer.

Det er proletariats vigtigste opgave under socialismen at bekæmpe alle former for kapitalistiske levn og forsøg på at skruе historiens hjul tilbage. For at kunne lede proletariats i denne kamp, må det kommunistiske parti kunne overskue alle modsætninger indenfor socialismens opbygning, klart skelne ven fra fjende og behandle de forskellige modsætningsforhold på en rigtig måde. Her er det vigtigt, at partiet skelner mellem

modsætninger indenfor folket - som kan løses ved overbevisning, opdragelse osv. - og modsætninger mellem folket og fjenden, som netop løses ved at udøve proletariats diktatur. Af den grund er det af stor vigtighed for partiet klart at vide, hvor de borgerlige elementer opstår, og hvornår de borgerlige elementer udvikler sig til borgere. Og det gælder alle niveauer i det socialistiske samfund, især inden for parti- og statsapparat.

Artiklen i KT 3/77 skriver, at det er en vanskelig opgave at definere de borgerlige elementer og borgerskabet.

Men det er klart, skriver artiklen, »at den, der har tre gange så meget i løn som en anden, får en større andel af produktet og dermed måske i et vist mål er i eller på vej over i et rent økonomisk udbytningsforhold«.

Artiklen fortsætter - og det er det vigtige:

»Men det springende punkt opstår, når dette udbytningsforhold *slår over i* en politisk bestræbelse på at sikre det privilegium, man har.« (s. 94).

Det betyder nemlig, fortsætter artiklen, at den borgerlige side vinder overtaget, og der politisk sættes ind for at forvandle privilegiet til et led i en konsolidering af et udbytningsforhold. På den måde forvandles en proletar til en borger, skriver artiklen.

Altså - et borgerligt element bliver til en borger (og står derfor i et antagonistisk forhold til proletariats og dets parti) når det udfolder bestræbelser på at sikre de privilegier, som det har.

Er det rigtigt?

Det mener vi ikke. Vi mener derimod,

at artiklen udmærket skriver om kime-
ne til borgerskabet, om hvordan og hvor-
for borgerskabet opstår. Men hvis det
ovennævnte skal tages efter pålydende,
så havner partiet let i en situation, hvor
ikke-antagonistiske modsætninger for-
vandles til antagonistiske.

Hvorfor?

Hvis vi nu tænker os en leder af en
brigade eller en virksomhed i et sociali-
stisk samfund. Han eller hun modtager
måske en løn, der er to eller tre gange så
stor som en gennemsnitsløn for arbejder-
ne. Lederen er altså på vej - måske - over i
et økonomisk udbytningsforhold. Men
vi kan ikke undvære ledere. Og så længe,
at der eksisterer så store lønforskel-
le, vil der dag og nat være mulighed for, at den-
ne leder udvikler sig til et borgerligt ele-
ment.

På den virksomhed eller i den brigade
opstår der nu en politisk kamp omkring
hvordan produktionen skal forbedres.
Lederen - og en del af arbejderne - mener
ét, mens en anden gruppe arbejdere me-
ner noget andet. Lederen mener selvføl-

gelig, at han eller hun har ret, og vil der-
for kæmpe for sine synspunkter, for at
netop den politiske linie vinder sejr.

Spørgsmålet er så: Hvordan vil vi skil-
le en sådan politisk kamp fra »en politisk
bestræbelse på at sikre det privilegium«
(hvor privilegiet netop er, at lederen og
hans eller hendes linie har ledelsen)?

Risikerer vi ikke en begrænsning i det
socialistiske demokrati, hvis vores defi-
nition af en borger under socialismen er
en person med et vist privilegium, der
samtidig kæmper for sine synspunkter?

Vi mener, at spørgsmålet er temmeligt
vigtigt at få helt klarhed over. Hvis vi
f.eks. skal vurdere Stalins rolle, så rejser
spørgsmålet sig, om Stalin var borger,
hvis vi skal følge KT-artiklens definition
fuldt ud.

Stalin afblæste klassekampen og stod
også i ledelsen af SUKP på et tidspunkt,
da kapitalismens genrejsning inden for
økonomien blev fuldbåret, skriver KT-
artiklen. Var Stalin borger?

P&U

Spørgsmål til artiklen »Om klassekampens fortsættelse under socialismen«

I artiklen »Om klassekampens fortsæt-
telse under socialismen« i Kommunistisk
Tidsskrift nr. 3, 1977, er afsnittet om
Sovjetunionen og Sovjetunionens kom-
munistiske Parti problematisk. Det hed-
der f.eks.:

»Partiet handlede ikke som en del af
arbejderklassen i stadig vekselvirkning
med denne, men som en generalstab,
fjernt fra masserne.« - »..midlerne, der
blev valgt, var borgerlige; de mindede
mere om et amerikansk monopols effek-
tivitetsdominerede ledelsesmetoder end
om et kommunistisk partis masselinie.«
- »Partiet vælger gennem indre kamp i
partiet selv den vej, det vil gå.« - »..det vil

være ren mekanik, hvis man fornægtede
mulighederne af, at det sovjetiske parti
trods alle vanskeligheder kunne have
valgt masselinien politik.« (si. 86-88)

Idet signaturen »bs« vel er Benito Sco-
cozza, fristes jeg til at sammenstille cita-
terne ovenfor med et andet citat af sam-
me forfatter:

»..gennem 100 år har der været teoreti-
ske og politiske kampe inden for arbej-
derbevægelsen, f.eks. mellem marxismen
og revisionismen, som genspejler klasse-
kampen i arbejderbevægelsen selv, og
som med al tydelighed viser, at mål og
midler ikke kan adskilles. Når man ser på
tingenes væsen fremfor på de ydre ord.«

Jeg synes, tingene bør uddybes. Hvordan kan et parti handle »fjernt fra masserne«, vælge »borgerlige« midler à la et »amerikansk monopols effektivitetsdominerende ledelsesmetoder« og *samtidig* være et kommunistisk parti?

Hvis et parti *vælger* borgerlige midler som et resultat af indre modsætninger i partiet selv, og hvis mål og midler ikke kan adskilles, bliver konklusionen så ikke den, at partiet er borgerligt?

Ærlig talt: Kan vi ikke komme lidt tættere på *tingenes væsen*?

G.

Svar til P & U og G

P & Us kritik af artiklens formulering af forholdet mellem lønforskelle og udbytning er naturligvis korrekt. Det fremstår, som om selve det, at nogle har tre gange så meget i løn som andre, betyder, at der er etableret et udbytningsforhold. Og det er klart, at forholdet det sig således, så var der klassekamp på alle leder og kanter i det socialistiske samfund mellem højere-lønnede på den ene side og laverelønnede på den anden.

Det er rigtigt, hvad P & U skriver, at der med store lønforskelle eksisterer en *kim* til udskillelsen af et borgerskab.

Både P & U og G kommer ind på Stalins og Sovjetunionens kommunistiske Partis rolle. Var Stalin borger? spørger P & U. Kunne det sovjetiske parti handle så forkert, som artiklen om klassekampens fortsættelse under socialismen beskriver det, og så fortsat være et *kommunistisk* parti? Man kan ikke bevæge sig på overfladen, men må ind til væsenet, skriver G ganske rigtigt.

I KT vil vi senere vende tilbage med et forsøg på en grundig gennemgang af Sovjetunionens historie og Stalins rolle. Artiklen om klassekampens fortsættelse tager kun enkelte spørgsmål op, hvoraf de vigtigste kritikpunkter imod SUKPs

politik - som citeres af G - forholder sig til emnet: klassekampens fortsættelse under socialismen.

Naturligvis kan det ikke nægtes, at netop et partis holdning til klassekampens fortsættelse under socialismen bliver det afgørende udgangspunkt for en vurdering af den politik, det iøvrigt førte. Vi kan ikke på den ene side sige, at klassekampen er *nøgleledet* under socialismen, og så på den anden side lade, som om et parti, der ikke anerkender dette nøgleled, i det store og hele har ført en korrekt politik. Vi er tvunget til - i lyset af vor indsigt i, hvad der er nøgleledet i den socialistiske udvikling - at studere Sovjetunionens indre som ydre politik i trediveerne, fyrrerne og begyndelsen af halvtredserne påny. Marxister-leninister kan ikke tillade sig at have urørlige tabuer.

Hua Kuo-fengs kommentar til Mao Tsetungs bind 5 sætter endnu engang projektøren på problemet omkring udviklingen i Sovjetunionen. Og det var denne kommentar, artiklen om klassekampens fortsættelse tog sit udgangspunkt i. Det kan ikke undgå at vække til eftertanke, når man i KKP gør Liu Shao-chi til den ansvarlige for, at der i Kina blev gjort forsøg på at afblæse klassekampen, og når netop denne handling af Liu Shao-chi forbindes med forsøg på at »genrejse kapitalismen«. Og hvem var det, der afblæste klassekampen i Sovjetunionen? I sig selv er det naturligvis underordnet, hvad KKP eventuelt mener om SUKP i 30'erne. Men KKP har videreudviklet marxismen-leninismen og var det første parti, der erkendte klassekampens fortsættelse under socialismen. Vi tilslutter os denne erkendelse som en central del af Mao Tsetung-tænkningen. Og gør vi det, må vi også anvende denne tænkning til en konkret analyse ikke alene af dagens verden, men også af historien og herunder af erfaringerne fra forsøgene

på at bygge socialismen i forskellige lande.

Gør vi det, kommer vi ikke uden om, at det sovjetiske parti tabte orienteringen for, hvad der var *selve drivkraften* i socialismens udvikling, og det ville være ejendommeligt, hvis det ikke fik katastrofale konsekvenser.

Gønsker nu - forståeligt nok -, at vi på denne baggrund tager utvetydig stilling og ud fra vor egen kritik af den sovjetiske linie klart fastslår, at det sovjetiske parti var borgerligt allerede i trediverne, og P & U spørger, om dets generalsekretær også var 'borger'.

Så enkelt kan det imidlertid ikke stilles op. Liu Shao-chi havde i en periode ganske godt fat om statsmagten i Kina, men dermed kan man ikke utvetydigt sige, at borgerskabet havde genrejst sit herredømme og sin økonomiske orden. Der var tale om en periode af skærpet klassekamp fra borgerskabets side, som endte med kulturrevolutionens modoffensiv og det 'borgerlige hovedkvarter's udslettelse. Kan man ud fra denne situation sige, at da Liu Shao-chi havde den væsentligste indflydelse, så var KKP i sit væsen et borgerligt parti og Kina i sit væsen et kapitalistisk samfund for så igen at skifte 'væsen' under kulturrevolutionen? Nej, det rigtige er, at i en periode var borgerskabet ved at få overtaget, havde indtaget væsentlige positioner, hvorved proletarietets diktatur og de socialistiske produktionsforhold blev bragt til *vaklen*. Borgerskabet vinder sjældent magten fra den ene dag til den anden.

På samme måde med udviklingen i Sovjetunionen. Det ville være absurd, om et borgerskab dukkede ud af ingenting engang i foråret 1956 og med et snuptag erobrede magten. Forudsætningen for, at den åbne og sammenhængende borgerlige revisionistiske linie, som Hrusjtjof stod for, kunne blive fremher-

skende efter SUKPs 20. kongres, var, at et borgerskab var vokset frem *forud* for den skelsættende kongres.

Og hér er det så, at marxister-leninister må gå tilbage og finde ud af, hvorledes skabelsen af dette borgerskab har påvirket SUKPs politik. Hrusjtjof var jo ikke alene og heller ikke nogen ubetydelig person *før* 1956. Han var en mægtig mand og havde et stort underlag for sin magt.

Når vi så i midten af trediverne er vidne til noget så fundamentalt forkert som partiets afblæsning af klassekampen, vil det være ejendommeligt, om der ikke eksisterer en *forbindelse* mellem den forkerte vej, partiet slog ind på med denne klassekampsafblæsning, og det hrusjtjovittiske borgerskabs senere magtkonsolidering.

I denne forbindelse kan man med rimelighed tale om, at i en *lang* periode fik man Liu Shao-chi'ske tilstande i Sovjetunionen. De samme tilstande, som man havde op til den proletariske kulturrevolution, men desværre uden at en tilsvarende revolution fandt sted i Sovjetunionen - tværtimod!

Problemet er så: I hvor stor udstrækning havde den borgerlige politik overtaget *også før* 1956? Og: Hvilken rolle spillede Stalin?

Stalin kan ikke på en eller anden bekvem måde adskilles fra SUKP. Forestilinger om, at han selv var god nok, mens omgivelserne var bundfordærvede, er idealistiske forsøg på at skille personen fra historien. Vi ved, at Stalins indflydelse i en periode var endog rigelig stor. Og vi ved, at afblæsningen af klassekampen blev formuleret af Stalin selv som SUKPs ansvarlige generalsekretær.

Det, der står tilbage, er imidlertid for alvor at trænge ned i den udvikling, der fandt sted fra tredivernes begyndelse i Sovjetunionen. Kun igennem en sådan konkret analyse kan vi finde frem til,

hvad der var godt, og hvad der var skidt i perioden. Kun på den måde kan vi få indsigt i styrkeforholdet mellem klasserne i Sovjetunionen, i kampen mellem dem - og derigennem kan vi få et i hvert fald mindre overfladisk billede af personen Stalins rolle.

Før dette er sket, har vi kun brokker, omend det er nok så vigtige brokker til en vurdering. Det er nogle af disse brokker, som er lagt frem i artiklen om klassekampens fortsættelse under socialismen. De peger frem mod, at det sovjetiske partis »væsen« næppe var så 'enkelt', som mange tidligere har ment. Det er modsætningerne i tingene og forholdet mellem disse

modsætninger, som bestemmer en tings væsen. Foreløbigt må arbejdet med at undersøge t. den fra trediveerne og til halvtredserne intensiveres. Det vil bringe os nærmere periodens 'væsen' og dermed det sovjetiske partis og Stalins væsen.

I artiklen om klassekampen under socialismen er der bragt nogle uomtvistelige symptomer på, at det ikke så alt for godt ud. Men det må ikke få vort undersøgelsesarbejde til at standse. Vi kan ikke tillade os at stikke hovedet i busken, fordi vi eventuelt aner nogle særdeles ubekvemme sandheder foran os.

BS

Debat

Den grundlæggende modsigelse i vor epoke

I

I KT nr. 7/8-76 behandles »klassekampen i verdensmålestok og kampen mod imperialismen«. Artiklen vil, siges det i indledningen, behandle »grundlæggende spørgsmål, om det er nødvendigt at forstå for ordentligt at kunne tage fat på diskussionen om, hvordan den antiimperialistiske kamp skal føres i Danmark«.

På de første sider (s. 27-30 øverst) behandles, hvad der kaldes »den grundlæggende modsigelse i vor epoke«. I dette debatoplæg er det vores mål at rejse diskussion om, hvorvidt denne grundlæggende modsigelse er rigtig.

II

I artiklen spørges, om ikke modsætningen mellem produktivkræfterne og produktionsforholdene er den grundlæggende modsætning. Nej, siges der, den er »jo ikke *specifikt* drivkraften i vor epokes udvikling...den er *altid* drivkraften i udviklingen« (s. 28 sp. 2, første udhvn. vores).

Men når modsætningen mellem produktivkræfter og produktionsforhold er den »grundlæggende modsigelse i samfundsudviklingen«, så må denne modsigelse også virke specifikt i de enkelte samfundsformationer. Vi kan ikke have en almen modsigelse, som ikke virker specifikt, fordi det almene kun eksisterer i den udstrækning, det kommer til udtryk i det konkrete.¹

Vi er derfor enige i, at man ikke bare kan henvise til modsætningen mellem produktivkræfter og produktionsforhold, når vi skal se, hvad den grundlæggende modsætning er i dag. Men vi kan

ikke se, hvordan modsætningen mellem produktivkræfter og produktionsforhold kan vise sig specifikt som modsætningen mellem samfundsformationer.² Der er tale om en helt anden modsætning, hvilket ses af, at modsætningen mellem to samfundsformationer ikke er en modsætning i en produktionsmåde, hvad modsætningen mellem produktivkræfter og produktionsforhold er.

Det, der burde være gjort for at fastlægge den grundlæggende modsætning i dag, var at påvise, hvordan de *kapitalistiske* produktionsforhold står i modsætning til produktivkræfternes udvikling under *kapitalismen*. Her er den grundlæggende modsætning modsætningen mellem den private tilegnelse og produktionens samfundsmæssiggørelse.³

III

Artiklens modsætning mellem to samfundsformationer er en reelt eksisterende modsætning, men den kan ikke være grundlæggende for samfundsudviklingen, fordi den kommunistiske samfundsformation har sit udspring i betingelser, som er skabt af de *indre* modsætninger i den kapitalistiske produktionsmåde. Det er kun ved indre modsætninger i kapitalismen vi grundlæggende kan forklare udviklingen i vor epoke, idet indre modsætninger er afgørende for tings udvikling. Uden at fastholde, at en produktionsmåde forudsætter den tidligere og videreudvikler de positive elementer i den, vil det ikke være muligt at forklare historiens udvikling. Hvordan skulle den kommunistiske produktionsmåde kunne

opstå uden på baggrund af udviklingen af produktivkræfterne under kapitalismen.⁴

Når man snakker om modsætningen mellem den kapitalistiske samfundsformation og den kommunistiske som grundlæggende, så er målet vel at vise, at i dag står de kapitalistiske klassekræfter og de socialistiske klassekræfter over for hinanden overalt i verden. Men at gøre dette til den grundlæggende modsigelse fjerner forklaringen. Antagonismen mellem proletariet og borgerskab, mellem de socialistiske og kapitalistiske klassekræfter på verdensplan må forsynes med et økonomisk grundlag.⁵ Den grundlæggende modsigelse mellem produktionens samfundsmæssiggørelse og den private tilegnelse er det fundament, som de øvrige modsætninger kan forstås ud fra og som grundlæggende forklarer de skærpede modsætninger i dag.

Hvis vi skal forklare modsætningen mellem de to samfundsformationer, så må vi altså tage udgangspunkt i modsætninger i den kapitalistiske produktionsmåde. Modsætningen mellem den kapitalistiske og den kommunistiske samfundsformation eksisterer i dag netop fordi der findes socialistiske stater - som jo er skabt på baggrund af modsætninger i kapitalismen.

IV

Efter vores opfattelse må fænomener på verdensplan som krige, krigsfaren, kolonialisme, neokolonialisme, generel krise o.s.v. forklares ud fra modsætninger i den kapitalistiske produktionsmåde - og altså ud fra den grundlæggende modsigelse mellem samfundsmæssiggørelsen

af produktionen og den private tilegnelse.⁶

Ser vi på krigsfaren, så er den udtryk for, at de to imperialistiske supermagter kæmper om verdensherredømmet. Baggrunden for deres rivaliseringer at finde i imperialismen, hvis økonomiske essens er monopolkapitalisme. De imperialistiske lande underlægger sig andre lande for at skaffe profit til monopolkapitalen. (Se programmet s. 51-53 og 70 f.) Forklaringen af krigsfaren og neokolonialismen ligger altså i kapitalismens økonomiske system og ikke i en modsætning mellem den kapitalistiske og den kommunistiske samfundsformation.

Omvendt: Hvis den grundlæggende modsætning gik mellem de to samfundsformationer, så måtte krige også forklares ud fra denne modsætning. Men derved ville de socialistiske lande (som jo er det eneste konkrete udtryk for den kommunistiske samfundsformation) blive en aggressiv faktor på linje med de kapitalistiske lande. De socialistiske lande kan ifølge deres natur ikke være krigeriske og aggressive. De vil besvare imperialistiske angreb efter princippet lige-for-lige.

Videre er det svært at forklare krige mellem imperialistiske lande ud fra en grundlæggende modsætning mellem den kapitalistiske samfundsformation og den kommunistiske.

For den antiimperialistiske kamp er det afgørende at fastholde, at problemer i verden af i dag opstår på grund af modsætninger i kapitalismen. Kun derved kan vi slå helt fast, at den endelige løsning ligger i afskaffelsen af kapitalismen - kun derved løses den grundlæggende modsætning.

H. og S.

Noter

1. »Følgelig er modsætningerne (det individuelle er i modsætning til det almene) identiske: det individuelle eksisterer kun i den forbindelse, som fører til det almene. Det almene eksisterer kun i det individuelle og gennem det individuelle«. Lenin: »On the question of dialectics«, Coll. works bd. 38 s. 361.
2. »Den materialistiske opfattelse af historien går ud fra den sætning, at produktionen og næst efter produktionen udvekslingen af dens produkter er grundlaget for al samfundsorden; at fordelingen af produkterne og dermed den sociale inddeling i klasser eller stænder i ethvert samfund i historien retter sig efter, hvad og hvorledes der bliver produceret, og hvorledes det producerede udveksles«. Engels: »Socialismens udvikling fra utopi til videnskab«, MEUS s. 132.
3. »Produktionen er blevet en samfundsmæssig handling; udvekslingen og dermed tilegnelsen er stadig individuelle handlinger, den enkelte handlinger: *det samfundsmæssige produkt tilegnes af enkeltkapitalisten*. En grundmodsigelse, af hvilken alle de modsigelser udspringer, inden for hvilke det nuværende samfund bevæger sig og som storindustrien bringer for dagens lys«. Engels: samme sted, s. 150. »Da Marx anvendte denne lov (loven om modsigelser i ting) til at studere det kapitalistiske samfunds økonomiske struktur, opdagede han, at den grundlæggende modsigelse i dette samfund er modsætningen mellem produktionens samfundsmæssige karakter og ejendommens private karakter«. Mao: »Om modsigelse« s. 42, Forlaget Oktober.
4. »En samfundsformation går aldrig til grunde, før alle de produktivkræfter er udviklet, som den er vid nok til at rumme, og nye højere produktionsforhold træder aldrig i stedet, før de materielle eksistensbetingelser for dem er fostret i det gamle samfunds skød«. Marx: »Til kritikken af den politiske økonomi, forord«, MEUS, s. 356.
5. »Modsigelsen mellem samfundsmæssig produktion og kapitalistisk tilegnelse træder frem som modsætningen mellem proletariat og bourgeoisie«. Engels: »Socialismens udvikling fra utopi til videnskab«, MEUS, s. 137.
6. »Imperialismens økonomiske forhold udgør kernen i hele den internationale situation som den eksisterer nu«. Lenin på Kominterns 2. kongres, Coll. works bd. 31 s. 215.

Svar til H. og S.

I KT 7-8 1976 forklarede vi, hvorledes den grundlæggende modsætning for den totale samfundsudvikling gik imellem produktivkræfterne og produktionsforholdene, og at denne modsætning netop derfor ikke var den specifikke grundlæggende modsætning for den *nuværende* samfundsmæssige epoke. Dette er i enig med os i.

Lad os imidlertid se på den modsætning, som I opstiller som den grundlæggende for den nuværende epoke: modsætningen imellem samfundsmæssiggørelsen af produktionen og den private tilegnelse af produktet. Er nu denne modsætning specifik for den nuværende

epoke? Nej, denne modsætning er den grundlæggende i hele den historiske periode med klassesamfund. Dvs. den er grundlæggende ikke kun under det kapitalistiske samfund, men også i slave- og feudalsamfundet. - (Både i slave- og feudalsamfundet fandt der en vis arbejdsdeling sted, dvs. at ikke alle producerede de samme produkter, men at der var en vis specialisering, således at fx. nogle producerede vaser, andre korn osv. I begge disse samfund arbejdede henholdsvis en del slaver sammen eller en del fæstebønder sammen om fremstillingen af produktet, som tilegnedes af slaveejeren eller feudaltheren).

Desuden mener I ikke, at modsætningen imellem kapitalisme og kommunisme er den grundlæggende for den nuværende epoke, da I ikke mener, at det er en modsætning i den kapitalistiske samfundsformation. Vi er enige i, at den grundlæggende modsætning for den nuværende epoke må være en modsætning i den kapitalistiske samfundsformation, men ikke enige i, at modsætningen imellem kapitalisme og kommunisme ikke er netop en sådan modsætning.

Med indføringen af kapitalismen slår modsætningen lønarbejde/kapital igen som den grundlæggende samfundsmæssige modsætning. Her står arbejderklassen for den samfundsmæssige produktion, medens kapitalistklassen står for den private tilegnelse af produktet. Denne modsætning skærpes under kapitalismen i den grad, at den kun kan løses igennem afskaffelsen af den private tilegnelse, dvs. igennem afskaffelsen af kapitalismen, og derved af borgerskabet, ved arbejderklassens gennemførelse af kommunismen og dermed frigørelsen af den samfundsmæssige produktion fra den private tilegnelse.

Med indførelsen af kapitalismen indføres også dens modsætning, arbejderklassen. Og netop arbejderklassen er kapitalismens banemand og peger ud over kapitalismen og repræsenterer kommunismen. (Dette fik første gang sit åbenlyse udtryk med Pariserkommunen). Modsætningen imellem kapitalisme og kommunisme er således ikke en modsætning, der først opstår i og med, at kommunismens første stadie, socialismen, gennemføres i et land i verden, men er netop potentielt (i svøb) tilstede i kapitalismen.

Intet eksisterer uden sin egen modsætning. Således eksisterer heller ikke det kapitalistiske samfund uden sin modsæt-

ning, det kommunistiske samfund, enten aktualiseret (dvs. realiseret) eller potentielt (dvs. i svøb i kraft af lønarbejderklassen). Modsætningen imellem kapitalisme og kommunisme er altså en modsætning i kapitalismen og er blot et andet udtryk for modsætningen lønarbejde/kapital. Det er igennem kapitalismens indre modsætninger, at kapitalismen går til grunde og revolutionært forandres til kommunismen.

Den grundlæggende modsætning i vor epoke i verdensmålestok imellem kapitalisme og kommunisme er altså den samme modsætning som modsætningen lønarbejde/kapital blot udtrykt på en anden måde, idet vi taler om klassekampen i verdensmålestok. I verdensmålestok findes modsætningen lønarbejde/kapital ikke i ren form som i et kapitalistisk samfund som fx. Danmark. I verdensmålestok er modsætningen imellem kapitalisme og kommunisme, den grundlæggende modsætning, idet alle andre modsætninger er underordnet denne, også fx. modsætningen imellem imperialismen og de lande, der endnu idag er halvfeudale. De halvfeudale lande er idag mere eller mindre underlagt imperialismen, og deres kamp for national selvstændighed vil svække imperialismen. Således er fx. også en kamp for national selvstændighed styret af den grundlæggende modsætning imellem kapitalisme og kommunisme.

Til slut en bemærkning til jeres afsnit IV: Krig imellem imperialistiske lande må forstås ud fra modsætningerne imellem de imperialistiske lande på baggrund af modsætningerne i de enkelte monokapitalistiske lande, som grundlæggende er styret af modsætningen imellem kapitalisme og kommunisme.

F.D.

Anmeldelser:

BENTHE ØSTRUP MADSEN: KONFLIKT Socialistisk Bogklub/Modtryk 1977

Hensigten med bogen

Efter mange år som hjemmegående starter Benthe Østrup Madsen som 40 årig i 1972 på platteafdelingen på Den kongelige Porcelainsfabrik. 2½ år senere er hun blandt de mange, som bliver fyret.

Indenfor dette tidsrum gennemgår hun, ligesom kammeraterne, en enorm politisk udvikling, hovedsagelig igangsat af konflikten nov. 72 - jan. 73. Bogen er selvbiografisk og handler om dette tidsrum. I sit forord skriver BØM:

»Dette er ikke en nøjagtig beretning om, hvad der skete på fabrikken i de 3 år, jeg var ansat der - men en fortælling om, hvad der skete med mig.

(-- --)

Væsentligt for mig har det været at skildre atmosfæren på den afdeling, jeg var på nærmeste hold - samt at beskrive de følger, det fik for mig selv at være engageret i så afgørende en handling, som en langvarig strejke er.« (s. 7).

Bogen arbejder altså i et spændingsfelt mellem på den ene side det personlige og på den anden side de økonomiske og politiske forhold under og efter strejken. Og der er en åbenbar fare for, at glæden over egen udvikling bliver det centrale; jeg vil derfor se på, hvordan balancegangen klares og i slutningen af anmeldelsen trække BØMs baggrund for at skrive frem.

Vurderingskriteriet er politisk: tjener

bogen arbejderklassens objektive interesse, kampen for socialismen.

Titlen

På det mest konkrete plan henviser titlen »Konflikt« selvfølgelig til strejken (eller lock-outen) på fabrikken. Men når man som kvinde kommer i en arbejdskonflikt, kan det ikke undgås, at der også sker en problematisering af de hjemlige forhold. - For Bentes vedkommende ikke blot mens strejken står på, men også bagefter, idet hun engagerer sig mere og mere i fagforenings- og andet politisk arbejde.

Desuden viser det sig også under strejken, at forskellige institutioner, som hun tror er »retfærdige« i virkeligheden er vendt mod dem: LO, forbund, fagforening og tillidsrepræsentanterne.

Endelig oplever hun modsætninger mellem arbejderne. Hun lægger i bogen mest vægt på at vise, hvordan passivitet, frygt, morakkeri og fordomsfuldhed overfor lærdom (også revolutionær) står overfor en revolutionær linje, fordi modsætningerne blandt hendes kammerater »på gulvet« viser sig på denne måde. En aktiv reformistisk linje (som bl.a. tillidsrepræsentanterne står for) giver hun kun spredte eksempler på.

Hvad titlen henviser til, opsummerer hun selv side 190:

»Der var konflikten mellem arbejdsgiver og arbejdere. Mellem ægtefæl-

ler. Mellem arbejdere og fagbevægelse. Og mellem arbejdere indbyrdes.»

Opbygning og synsvinkel

Bogen er nogenlunde kronologisk opbygget. Først er der en indføring i, hvad arbejdet rent teknisk består i. Dernæst er der strejken, hvor klassekarakteren af de ovenfor omtalte institutioner trækkes op, og hvor der samtidig er en perspektivering af ting, som Bente tidligere har registreret. Siden kommer kapitler af mere tematisk karakter, som består af situationsbeskrivelser, der i sig selv er nemme at læse, men hvor billedet af kampene på arbejdspladsen efter strejken udviskes.

BØM har med sin dagbogsagtige form valgt at skrive ud fra medsyn, det betyder at fortælleren bevidsthedsmæssigt stiller sig på linje med den opfattelse »jeg« (dvs. Bente) har, mens begivenhederne sker.

Men da BØM har en hensigt med bogen, nemlig at bevidstgøre politisk, har hun selvfølgelig udvalgt at referere de ting, »jeg« registrerer, som senere perspektiveres. (F.eks. tænker Bente på yd-færdsideologiens svækkelse af arbejderklassens kamp og på sine socialistiske kammeraters snak om udnyttelse og magthaverne, før hun ligesom dem anskaffer sig et rødt tørklæde, og senere hører vi, at hun frarådes at tale med en aktiv tillidskvinde af en overordnet, som kikker skeptisk på hendes røde tørklæde).

Hvad er fordelene ved at bruge medsyn?

Det gør bogen umiddelbart tilgængelig for et bredt publikum. Hun starter på et lavt niveau og trækker konklusioner på oplevelser, som hun præsenterer for læseren. Derefter kan hun arbejde sig frem mod et højere niveau, stadig med læserens kontrolmulighed.

Hvad er ulempen ved at bruge medsyn?

Det kan være en fornægtelse af styring, af at arbejde hen mod et bestemt mål.

Jeg mener dog, at det overvejende virker positivt i denne bog. Fordi Bente så konsekvent holder sig målet, styrkelse af klassen, for øje. Det mindre heldige ved brugen af medsynet er, at BØM ikke helt mestrer det. Det viser sig i beskrivelserne af den tidlige, naive Bentes illusioner. Her har den senere Bente (altså forfatteren) ikke kunnet dy sig for en vis udlevering. Det virker usolidarisk - overfor den tidlige Bente, og nok så væsentligt: overfor den ikke så bevidste læser, der må forvirres over, at der både finder udlevering sted samtidig med at det ser »autentisk« ud.

Pædagogikken

Bogen er meget pædagogisk tilrettelagt (det indgår i Socialistisk Bogklubs formål) ved at være skrevet med store typer, ved at indeholde billeder, ved at være meget konkret, ved at starte på et lavt niveau og ved i udstrakt grad at undgå fremmedord, evt. ved at kommentere dem, der fremkommer i replikker.

Men også i sin modstilling af personer er den pædagogisk. Gennem hele bogen står Bente mellem Jenny, den unge nabo/veninde, hun er startet på arbejde samtidig med og Jytte, som altid ser den rette sammenhæng. Inden denne er gået op for Bente ser man, hvordan hun beundrer Jytte og føler sig underlegen:

»Vi ved godt, at paa hendes (dvs. Jyttes) Stue, som er een af de mindre, er der flere af Pigerne, som interesserer sig meget for Politik. Og de har meget bestemte Meninger om, hvad man skal gøre i bestemte Situationer - flere af dem har ogsaa været med i nogle af de Strejker, der har været her på Fabrikken.

Men vi er en lille Smule bange for dem.« (s. 23. Aug. 72).

I og med at Jyttes stemme går gennem hele bogen er der en højere bevidsthed til stede end Bentes, mens hun endnu ikke er blevet så bevidst. Men den udnyttes dog kun diskret, som replikgengivelser, den senere Bente indser har et rigtigt indhold.

Mod slutningen er Bente blevet hende jævnbyrdig, det ses i et citat fra nov. 74:

»Jytte kommer ind:

- Afstemningen på skrivelsen blev negativ - men ved du (dvs. Bente) hva', ska' vi ikke sammenkalde til et møde for plattedelingen om protest mod fyringerne? Vi ka' da ikke finde os i, at det er mange af de aktive, der ryger ud! -

- God' ide. Du tar stuerne 1 til 4, så tar jeg resten. -« (s. 181). Samtidig med at Bente nærmer sig den bevidste Jytte glider hun fra Jenny. Det er en skuffelse for

dem begge, men som i forholdet til sin mand, der heller ikke udvikler sig, bremser Bente ikke sin egen udvikling for at »redde« de nære forhold.

Tværtimod viser hun, hvordan Jenny, der repræsenterer den mindre bevidste arbejder, gennem at sætte familien over arbejdsplads, bliver en hæmsko for udvikling af plattedamernes styrke.

Kvinde i konflikt

Hvad betyder det at være kvinde i konflikt?

Det er for det første en sjældenhed at kvinder er i konflikt, så det kan derfor sætte så meget desto mere igang hos dem, der prøver det. For det andet kan det ikke passere upåagtet i hjemmet, idet mændene, der er mere vant til politisk tænkning, har en opfattelse og giver udtryk for deres syn på plattedamernes strejke. For det tredje så ændres familiens dagligdag mere radikalt ved at en kvinde er i konflikt end en mand - fordi kvinder traditionelt står med ansvaret for hus og hjem, og fordi der i en strejkesituation er brug for deres kræfter; også i spisetiden.

I sin vægtning af kvindernes problemer overfor mændene (både de overordnede og ægtemændene) og deres problemer som udbyttede, har hun valgt at lade det sidste få mest plads.

Hun fortæller i begyndelsen af bogen, at i frokostpauserne sidder de sædvanligvis og snakker om hjem og mand, men hun refererer ingen samtale. Heri ligger der klart et valg. Ligeledes nævner hun mod slutningen, at hun har oplevet en vældig styrke i den basis-(rødstrømpe-)gruppe, hun har deltaget i, men uden at gå konkret ind på, hvad de snakker om og gør.

Det viser 1) hun anerkender speciel kvindeundertrykkelse og 2) hun har ikke

bearbejdet dette så meget, at hun har nogen taktik - som i klassekampen.

Det er en god ting ved bogen, at den medtænker kvindernes specielle situation, når de skal lave politisk arbejde.

Men samtidig er det lidt usikkert, hvor meget det er muligt at overføre heltens (for det er Bente jo) handlinger på andre kvinder. Materielt står hun nemlig lidt anderledes end de andre, hvis baggrund vi hører om. For når hun presser sig selv til at klare akkordræset, er det fordi hendes mand vil have et nyt hus (noget hun efterhånden finder ud af har helt urimelige omkostninger). Senere tager hun sig tid til temmelig meget politisk aktivitet i arbejdstiden (og der kan man undre sig: hvordan klarer de det økonomisk, beholder de det nye hus?) - Spørgsmålet bliver derfor, om en vis tilsidesættelse af knokleriet også er muligt for de andre plattedamer. I det hele taget ligger der nogle uløste problemer af privat art, som hun kommer frem i sløret form i bogen. Helt konkret betyder det, at hendes mand ikke fremstår som en levende person, men som en, hun må tage afstand fra pga. hans handlingslammelse. Det gør det heller ikke bedre, at hun ikke har en klar klasseopfattelse af ham, der er funktionær.

Arbejderklassen

Efterhånden som Bente bliver mere og mere politisk aktiv kan det ikke undgå at komme på tale, om hun vil stille op som tillidsrepræsentant, for på hendes afdeling er der nogle stykker, som har afsat en, de ikke var tilfreds med.

Trods fordelene jobbet indebærer - fastere ansættelse, løn under strejke og frihed for akkordarbejde - ønsker hun det ikke. For hun har set, hvordan man er bundet på hænder og fødder, og så har hun set, hvordan tillidsrepræsentanterne

handlede usolidarisk overfor plattedamerne under strejken.

Her støder læseren på et usikkerhedsmoment af samme type som ovenfor: i hvor høj grad kan/skal der almenføres ud fra de konkrete erfaringer Bente har gjort? Ja, i sin konsekvens bliver det et spørgsmål om tillidsrepræsentanter tilhører arbejderklassen. Samme spørgsmål kan rejses i forbindelse med andre grupper, hun behandler (funktionærer, fagforeningsfolk og studenter).

Bogen som led i klassekampen

Skulle nogen nu være forledt til at tro, at dommen er: dårlig bog, så er det fordi kritikken er blevet misforstået. Tværtimod anser jeg det for at være en god bog, men netop gennem problematiseringen håber jeg at kunne være med til at styrke en revolutionær litteratur.

Som det skulle være fremgået af det tidligere, har Bente været i den situation at skulle vælge mellem arbejdsplads og familie. Men dette er kun fremtrædelsesformen for det egentlige valg: mellem på den ene side at fortsætte sin egen udvikling, der styrker klassens kamp og på den anden side at bremse udviklingen.

Men hvordan styrker Bente klassens kamp?

Det gør hun ved at tilkæmpe sig viden om systemet - i kamp mod flere af kammeraterne, der nærer et had til viden (de har også erfaring for, hvordan ledelse, læger, journalister osv. har anvendt deres større viden *imod* dem) og ved at stille sig til rådighed for sine kammerater. Og ved at skrive »Konflikt«.

Hun regner nemlig med at kunne udrette noget med sin bog, idet hun kan fremlægge sine personlige oplevelser til de skeptiske arbejdskammerater, som siger, de ikke interesserer sig for politik. Bogen kan kun afslutte med at opsummere på et mere generelt niveau, end hun

starter på, fordi hun gennem hele bogen har underbygget dette: »Det var jo ikke bare een konflikt - på een arbejdsplads.

En masse af det, vi oplevede, har andre osse erfaret fra deres arbejdsliv:

Der var konflikten mellem arbejdsgiver og arbejdere. Mellem ægtefæller. Mellem arbejdere og fagbevægelse. Og mellem arbejdere indbyrdes.« (s. 190).

Med denne perspektivering bliver bogen derfor af interesse for langt flere end hendes egne arbejdskammerater.

Det er en vældig styrke, at hun så konsekvens viser - overfor sine arbejdskammerater som i bogen - hvordan de mennesker, der samarbejder med ledelsen, svækker arbejderklassens kamp. Herved adskiller hun sig klart fra de arbejderforfattere (forstået som arbejdere, der efter adskillige år i produktionen begynder at udgive bøger), som spiller på medlidenhed.

Hvad der også giver bogen styrke er, at hun kan henvise til sin egen udvikling, ligesom hun efterhånden lærer at hente noget frem fra nederlagene, som hun kan bruge og komme videre med. F.eks. ender bogen med at hun fyres, hvad hun naturligvis bliver fortvivlet over, men samtidig kan hun i dette se, at hun er en trussel for ledelsen (i sin konsekvens klassens kraft, hvis andre ligesom hun kommer ud af passiviteten): »Konflikterne er der hver dag. Men ved at beskrive dem, kan man måske få større klarhed over, hvori de består?

Måske osse over, hvad årsagerne er?

Måske endda finde ud, hvad vi skal gøre - sammen.

Jeg kigger på den hvide kuvert (fyrringssedlen). Dette er *ikke et nederlag, men en udfordring*.

For - det slutter jo ikke her. Det begynder her!« (s. 190).

Bogen taler ikke om arbejderklassens historiske erfaringer og om partiets nødvendighed. Men den agiterer klart for og

demonstrerer en klassekampsholdning, og den skulle pga. sin pædagogiske udformning kunne nå bredt ud.

k

»På Stengrunn«

Anledningen til denne omtale af den revolutionære norske arbejderforfatter Rudolf Nilsen er en plade, der udkom i 1973 med titlen »På Stengrunn«. Pladen består af udvalgte digte fra de tre digtsamlinger Rudolf Nilsen fik udsendt - den sidste dog først efter sin død. Langt de fleste af pladens numre er sat i musik til denne lejlighed, og den opnåede den sjældne ære for progressiv musik at blive højt placeret på Norsktoppen. Imidlertid er pladen ikke særlig kendt i Danmark, dels fordi den har været vanskelig for ikke at sige umulig at opdrive, og dels fordi kendskabet til ældre norsk arbejderlitteratur er begrænset. Pladen fås nu i Oktoberbutikkerne, og vi vil benytte lejligheden til at drive lidt propaganda for den og til at skrive noget om Rudolf Nielsen.

Rudolf Nilsen blev født i et proletarkvarter i Oslo i 1901 og døde af tuberkulose i 1928. De ca. 10 år hvor han var produktiv blev afgørende for den norske arbejderbevægelses historie, på samme måde som de blev afgørende for arbejderbevægelsen i de fleste andre europæiske lande. To store begivenheder, den 1. verdenskrig og den russiske revolution, skærpede for alvor modsætningerne i arbejderbevægelserne mellem en revolutionær og en borgerlig linje. I Norge førte det til, at Det norske Arbejderparti i 1923 blev splittet på spørgsmålet om tilslutning til Komintern, hvorved Norges kommunistiske Parti blev stiftet. I disse linjekampe, som han deltog aktivt i, befandt Rudolf Nilsen sig stedse på den revolutionære fløj, og han blev fra star-

ten knyttet til »Norges Kommunistblad«, som NKP udgav.

Der er god logik i, at en revolutionær litteratur opstår og udvikles i en periode, hvor der kæmpes om hele arbejderklassens politiske grundlag, og der er endvidere god logik i, at i en periode hvor den revolutionære og progressive bevægelse genopstår i Skandinavien og Vesteuropa, da vokser interessen for denne litteratur. Ikke som en æstetisk og historisk interesse, men som en interesse der går på, hvordan man kan bruge »fortidens« erfaringer til at beskrive og propagandere den rigtige linje i dagens klassekamp. Derfor først et par ord om begrebet »arbejderlitteratur« inden den nærmere omtale af pladen.

I en artikel fra 1927 »Litteratur og tendens« gennemgår Hans Kirk de forskellige institutioner, der som opgave har at bearbejde og svinebinde arbejderklassens bevidsthed: kirken, skolen, radio, presse etc, og skriver videre, at når man tager i betragtning den måde, man kommer til at forstå verden på efter at have været igennem den pølsemaskine, så er der ikke noget mærkeligt i, at den litteratur der læses af masserne »... maa have det falske Skær af fornem Dybsindighed, den maa være borgerlig i sit Motivvalg med en Tilpasning for det bredere Publikum.« Denne litteratur har vi i den såkaldte trivillitteratur, som jo strengt taget ikke er andet end en lidt mere plat udgave af den tænke måde, der i øvrigt behersker samfundet.

Heroverfor, skriver Kirk, forstår man godt »... det smukke og fristende i at opgive sit individuelle Skøn og gøre sig solidarisk med Proletariatet selv i dets Fejltagelser. Men man maa huske paa, at Proletariatets Mentalitet er bundet, og man gør det en daarlig Tjeneste ved at slaa endnu en Knude paa Strikken.« Også denne tilsyneladende solidariske litteratur kender vi; meget af den ar-

bejdspladslitteratur der er udkommet i de senere år (F.eks. Grete Stenbæk Jensen: »Konen og æggene« og Maja Ekelöf: »Rapport fra en gulfspand«). Begge bøger har borgerskabet karakteristisk nok taget i sin kærlige, men kvælende favn) har taget udgangspunkt i det enkelte, isolerede individs placering i produktionen - og er ikke kommet videre. Med det resultat at håbet om en bedre tilværelse er blevet hængt op på den bedre uddannelse for den kommende generation eller på rene appeller. Det er at slå endnu en knude på strikken. Som alle andre steder er det altså også i litteraturen den politiske linje det kommer an på. Men forskellen mellem politiske linjer ligger ikke i, at der drages forskellige konklusioner af de samme problemstillinger; forskellen ligger allerede i de måder, man opstiller problemstillingerne på. Det ved vi f.eks. fra den politiske økonomi. Der er jo pokker til forskel i politisk perspektiv på, om man ser værdierne som skabt af henholdsvis jord, kapital og arbejde eller udelukkende som skabt af arbejde. Hvis der ikke var det, havde vi ingen brug for »Kapitalen«. Men at redegøre for disse forhold bliver lidt vanskelige når der er tale om litteratur, og i særdeleshed når det drejer sig om lyrik, der i høj grad handler om gengivelser af oplevelser. At der er politik i oplevelser er indlysende, men der er ikke i samme grad, som tilfældet er ved den politiske økonomi udviklet en sprogbrug, der kan beskrive det. En gennemgang af digtet »Storby-Natt«, der også er med på pladen, kan tjene som eksempel.

Diget forholder sig til to traditioner, der på daværende tidspunkt spillede en stor rolle i norsk litteratur: *hjemstavnsdigtningen*, der med udgangspunkt i bl.a. Bjørnstjerne Bjørnson beskriver og hyl-der den norske natur og bygdesamfundet som en positiv modpol til, hvad der opfattedes som byernes forfladigede liv, og

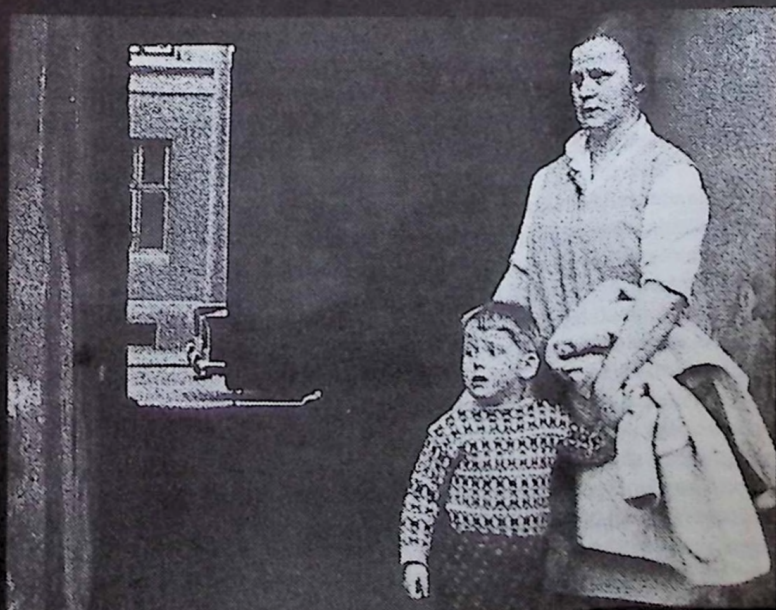
den borgerlige intellektuelle digtning, der som oftest beskriver det ensomme storbymenneske og tit munder ud i en religiøs »løsning«. I denne sidste litteraturform var nattevandringer godt stof. Som umiddelbar protest mod kapitalismens og byens ødelæggelse af »de egentlige værdier« dyrkedes natten med dens fravær af aktivitet og umiddelbare appel til fantasien - om natten levedes det egentlige liv, med tydelige religiøse hen-tydninger.

Det er skabelonen i den sidst nævnte litteraturform »Storby-Natt« følger: det ensomme jeg på nattevandring, ombygningen af lys og mørke i strofe 1, de reli-

giøse antydninger i strofe 2 linje 3 og i strofe 3 linje 1-3. Men i strofe 4 tipper det. Digtet ender ikke med en afstandtagen fra byen og en religiøs bekendelse. Vi får en kærlighedserklæring til byen: her er alting umiddelbart gennemskueligt, har en logisk forklaring; her fremtræder tingene umiddelbart, som det de er, menneskeskabte. I byen er ingen religiøse forklaringer nødvendige, her forsvinder stjernerne som »trusler om evigheden«, (i øvrigt en præcis gengivelse af proletariats opfattelse af religionen) fordi bue-lamperne overmander dem: Byen og industrien dræber Vorherre og gør mennesket til herre. Og hvis man med fjerde

16 sanger av Rudolf Nilsen
ved: Jon Arne Gjerell, Karl Svendsen, Ellenhjelm Nilsen, Lars Kivvstrand
Steinar Gildal og Carl Martin Iversen

PÅ STENGRUNN

strofe i baghovedet læser teksten igen-nem igen, vil man se at det, som man umiddelbart kunne opfatte, som religiøse antydninger hele tiden får en ganske jordnær forklaring. Selv ned i sansningen af de mindste detaljer er jeg'et proletar. Gennemskueligheden er årsagen til jeg'ets glæde over *sin* hjemstavn. Det er konsekvent, at dette digt i samlingen »På Stengrunn« står umiddelbart ved siden af digtet »Fedreland«, som er en blid kommentar til Bjørnsons opblæste nationalsang. Begge digte - »Fedreland« og »Storby-Natt« - er gengivelser af proletariats historiske stilling.

Hvis man tager konklusionen på »Storby-Natt«: Årsagen til glæden ved byen er, at her fremtræder alting umiddelbart som menneskeskabt, så er det egentlig meget beskedent. Men når man tager i betragtning, at datidens proletarer ofte var førstegenerationsproletarer og med sig bragte meget ideologisk arvegods fra landet, der ofte kom til at stå som en positiv modpol til den nuværende elendighed, så forstår man digtets propagandistiske værdi og fremadrettethed. Mig bekendt er det i hvert fald det stykke lyrik, der har den mest gennemførte og dialektiske forståelse af byen og dens betydning.

Samtidig indeholder teksten ikke én stavelse agitation; den er ikke en udmaling af de elendige forhold i byen eller en medlidende skildring af befolkningen dér. Men i sin dialektiske form fremstiller den proletariats byopfattelse, der samtidig peger videre: er tingene først erkendt som menneskeskabte, ja, så kan mennesket også lave dem om. Det betyder, at agitation så at sige bliver unødvendig; ud fra den synsvinkel peger beskrivelsen af virkeligheden og de modsætninger den rummer i sig selv videre. Men det betyder også, at man må være i stand til, som Rudolf Nilsen her, at sammentrænge et historisk forløb, dets resul-

tater og videre perspektiver ned i en konkret, levende persons oplevelser og følelser. Det kan Rudolf Nilsen, og det er også årsagen til, at man ikke føler digtene anmassende eller private, skønt en meget stor del af dem er skrevet i jeg'-form

Denne metode er årsag til, at Rudolf Nilsens digte ikke indeholder de store armsving eller proklamationer. De appellerer i og for sig ikke til vores umiddelbare deltagelse i den daglige klassekamp, men de kan i kraft af deres ballast tillade sig at tale til vores følelsesliv og især derved danne fundament for kampen. Også - eller måske især - i defensive tider, hvor borgerskabet fyrer det ene anbreb af efter det andet, er det vigtigt at opretholde bevidstheden om, at kampen MOD kapitalismen ikke er et mål i sig selv, men at det drejer sig om kampen FOR »vort drømte frie land«. Alle de digte som mere end andre har slået Rudolf Nilsens navn fast i arbejderklassen er lavet efter denne metode: Ættens sang, Bekendelse, Løfte, Sang til jorden, Nr. 13. (De to sidste er ikke med på pladen).

Digtene på pladen er, som sagt valgt fra de tre samlinger Rudolf Nilsen fik udgivet, »På Stengrunn«, »På Gjensyn« og »Hverdagen«, og valgt af den første digtsamling som titel på pladen er rigtigt, idet den markerer teksternes synsvinkel. Ellers har princippet ved valget af tekster, såvidt det kan ses, været at give en så bred som mulig præsentation af forfatteren. For ud over at være »alvorlig« havde Rudolf Nilsen andre strenge at spille på. Han kunne f.eks. skrive ætsende satire, så det forslår: »Flaggene« der beskriver, hvordan det er hensigtsmæssigt at frihedssymbolerne vajer fra de højeste bygninger. For ellers havde fattigfolk næppe været klar over, at det er frihedens og demokratiets land, de lever i. Og »Fred på jord« der tager udgangspunkt i julens budskab og viser, hvordan fabrikschef-

en, politichefen, forsvarsministeren og udenrigsministeren alle er med til at opretholde den velsignede kristenfred, der gør at hver sjæl bliver båret »på bølger af kærlighed«. Og endelig »En sørgelig vise« om fagbyråkratiets tomme ord i forbindelse med en overenskomstforhandling i 1928. Dette digt blev i øvrigt sammen med »Svar« og et par andre digte ikke optaget i førsteudgaven af »Hverdagen« fra 1929 - i 1928 gik Rudolf Nilsen af økonomiske grunde over til Gyl dendal, som udgav »Hverdagen« i 1929 efter hans død. Og der har man åbenbart ikke fundet disse digte værdige til trykning.

Også som kærlighedsdigter er Rudolf Nilsen repræsenteret på pladen med digtene »Jeg hade tenkt-« og »Kærlighed«; det sidste skal dog tages med forbehold, idet det er en kommentar til den borgerlige fiksering på føleriet.

De fleste af de udvalgte digte på pladen er i sig selv perler, men selv gode digte kan ødelægges ved at blive sat i forkert musik. Og her er vi nok ved noget af det vigtigste ved pladens succes, for sjældent har man oplevet et så snævert og harmonisk forhold mellem tekst og musik. Når et digt sættes i musik, kommer musikken i praksis ikke blot til at bære teksten, den vil også altid kommentere eller fortolke den. Og det gør musikken til »På Stengrunn« helt suverænt. På samme måde som digtene er den på en gang kraftfuld og beskeden. Allerede i temaet »På Stengrunn« mærker man den indforståethed, der tilfører digtene en særlig kvalitet. Og f.eks. »Arbejdsløs jul«, som er en besk kommentar til juleglæden, får en yderligere dimension ved at blive sunget uden akkompagnement, som en salme. Og det er tilfældet i »Storby-Natt«, hvor der bruges en cello til at give den varme og det fundament, der er kommet til udtryk i jeg'ets glæde over byen. I de satiriske sange, men især i »En

sørgelig vise«, er musikken sprudlende og ironisk. Sammenfattende om musikken kan man sige, at den er virkelig godt håndværk.

Om sammensætningen af teksterne er der ikke andet at sige, end at det er konsekvent at begge pladesider slutter med sange, der fungerer som konklusion på de foregående tekster; på side 1 er det »Bekjennelse« og på side 2 »Revolutionens røst«. De to tekster markerer det perspektiv, som samtlige tekster skal forstås i: arbejderklassens frigørelse sker kun gennem et voldeligt opgør med borgerskabet, og den kamp skal alle handlinger, små som store, kortere- eller længere sigtede, pejes ind efter.

3 af de udvalgte digte på pladen (Arbejdsløs jul, Mesteren og Fred på jord) tager udgangspunkt i enten julen eller Kristusfiguren, og man kommer ikke udenom at Rudolf Nilsen havde en for marxister ukorrekt opfattelse af religionen. Indtil han var 16-17 år var det meningen, at han skulle være præst, og det har formentlig medført, at han har medbragt noget religiøst ideologisk. Det er stort set hans opfattelse, at Jesus var god nok, men at det er magthavernes brug af ham der er forkastelig. (fra *Mesteren*: »Ildag vet man best, hvem han virkelig var./ de fattiges herre og mester.«) Religionen kan (og vel især kunne) bruges til at afsløre borgerskabets hykleri, men snakken om hvem Jesus *virkelig* var er i bedste fald meningsløs, og i værste fald medvirkende til at fastholde klassens bevidsthed i en metafysisk ramme. På samme måde som påvisningen af hvordan borgerskabet fjerner sig mere og mere fra sin egen ideologi aldrig kan bruges som andet end kortsigtet propaganda.

Det er en mangel ved pladen »På Stengrunn«, at teksterne ikke er aftrykt. Det kan være vanskeligt i alle detaljer at følge nogle af teksterne. Imidlertid er Rudolf Nilsens samlede digte udgivet i en billig-

udgave i Lanterne serien på Norsk Gyl-dendal til kr. 22,00. Selv om det er en ekstraudskrivning sammen med et evt. køb af pladen, kan denne udgave anbefales. Udover pladens 16 digte indeholder den 78 andre digte af Rudolf Nilsen, digte som også fortjener at blive læst.

PS. Norsk Oktober har udgivet et udvalg af Rudolf Nilsens prosa »Rulle for-

teller«. Selv om Rudolf Nilsen er mest kendt som lyriker, er det spændende at læse hans fortællinger, politiske artikler og reportager. Og især måske »Petit'erne«, dvs. små artikler og kommentarer af blandet indhold, en genre som han opdyrkede i »Norges Kommunistblad«.

GE

En politisk kritik af teltprojektets »Vi äro tusenden...«

15., 16. og 17. august gav »Nationalföreningen för Arbetarrörelsen i Sverige«s teltprojekt. »Vi äro Tusenden...« et marathonsykke i 3 akter på ca. 5 timers varighed, om den svenske arbejderklasses historie fra Sundsvallsstrejken 1879 til 1976 hvor det svenske socialdemokrati, SAP, taber valget og regeringsmagten. I hele dette historiske forløb følger vi Ellen fra fødsel 1879 til død 1976, og undervejs standser man op og skildrer historiske begivenheder og tegner tidsbilleder. Alt ialt et ambitiøst projekt, der skal give et helhedsbillede af den svenske arbejderklasses historie på et socialistisk grundlag. Derfor må vi se på det udfra et maximums grundlag. Spørgsmålet er så, lykkedes det? Nej, langt fra eller snarere: tværtimod.

Et falsk billede af historien - idealistisk historiesyn

Det helhedsbillede som teltprojektet giver af den svenske arbejderbevægelses historie, viser sig i bund og grund at være falsk, fordi man nægter at tage stilling til de grundlæggende spørgsmål. Til dette vil mange sige: »Det er rigtigt at der er visse mangler, men at sige at det er et falsk billede, er at gå for langt«. Nej, det er ikke at gå for langt. »Vi äro Tusenden...« er ikke bare et progressivt teater-

stykke med visse mangler, men resultatet af en politisk opfattelse af historien - en venstrefløjsopfattelse, der nægter at tage modsigelser op indenfor arbejderbevægelsen, og følgelig konsekvent ser bort fra de grundlæggende spørgsmål i klassekampen - liniekampen indenfor arbejderbevægelsen og spørgsmålet om socialimperialismen, dens trussel mod Sveriges selvstændighed og dens rivalisering med USAimperialismen. Vi kender alt for godt denne opfattelse fra vores egen hjemlige venstrefløj.

Kampen mellem de to linier i arbejderbevægelsen

I skildringen af arbejderbevægelsen op gennem hele historien, stilles der som sagt ingen modsigelser op indenfor arbejderbevægelsen. Man ser ingen grundlæggende uenigheder mellem de forskellige kræfter der kalder sig socialistiske. I stedet mener man, at der er tale om forskellige socialistiske retninger, og personerne som forskellige »slags« socialister. Man nægter *systematisk* at tage stilling til de to modsatte linier og kampen mellem dem, på den ene side klassekampslinien på den anden side classesamarbejdslinien. Dette kommer helt klart til udtryk i fremstillingen af de historiske kampe, hvor man ikke vil drage politiske

konklusioner af, hvorfor arbejderklassen i denne eller hin kamp sejrede eller besejredes, hvilken linie der førte til sejr eller hvilken linie, der førte til nederlag. Der fortælles, hvordan det gik og ikke, hvorfor det gik som det gik. Det er af afgørende betydning for arbejderklassen, at man trækker erfaringerne ud og analyserer dem. F.eks. hvorfor blev Storstrejken i 1909 nedkæmpet, og hvor blev alle de indsamlede penge af? Alt dette konstateres blot - men vi får ikke noget at vide. Der skydes ganske vist på SAP hele stykket igennem, i form af udleveringer af de store SAP-ledere Hjalmar Branting, Per Albin Hansson, Tage Erlander og Olof Palme, holdt i let anekdotisk stil. Men kalde dem repræsentanter for klassesamarbejdslinien og for borgerskabet, det vil man ikke. De bliver hele stykket igennem stående som en slags »dårligere« socialister. På intet tidspunkt slås det fast, at kampen mod klassesamarbejdet, staten og monopolkapitalen er af afgørende betydning for arbejderklassen, i kampen for dagskravene og for socialismen.

Klassekampslinien bliver der følgelig heller ikke taget stilling til. Det er faktisk det, der bliver brugt mindst tid til. I afsnittet »Den stora Rätttegången«, i 1. akt, mod formanden for SSU (SAP's ungdomsforbund) Z. Höglund han anklagedes for at planlægge en revolution), siges det, at dele af SSU brød med SAP og dannede SSV og senere SKP (Sveriges Kommunistiske Parti) i 1921. Men hvad der gik forud for bruddet med SAP, bortset fra SAPs forrædderi under processen, og hvordan SKP udviklede sig i kampen mod klassesamarbejde, stat og monopolkapital, er man konsekvent vegen udenom. Det samme gælder Svenska Fackoppositionen. Den bliver ikke nævnt med et ord (kun i kronologien i programmet).

Socialimperialismen gemmes væk

Dette spørgsmål er man hurtigt gået henover, fordi teltprojektet slet ikke har villet drage den internationale situation med ind i helhedsbilledet af den svenske arbejderklasses historie, hverken historisk eller i nutiden. Kun med undtagelse af 2. Verdenskrig. Det samme gælder historiske internationale begivenheder som f.eks. Den russiske revolution, den kinesiske revolution, det vietnamesiske og cambodianske folks sejr. Man har åbenbart ment, at dette ikke har noget med den svenske arbejderklasse at gøre!!! Det er bemærkelsesværdigt, at teltprojektet, der har meget travlt med at udbasunere, at det arbejder på et socialistisk grundlag, overhovedet ikke vil sætte klassekampen i Sverige i sammenhæng med den internationale klassekamp, med kampen mellem de to supermagter og de to supermagters indbyrdes kamp om verdensherredømmet. Ved ikke at gøre dette bidrager teltprojektet til at give et helt igennem falsk billede af den internationale situation - et klasseløst billede af den verden som Sverige, hvadenten teltprojektet vil det eller ej, nu engang er en del af.

Var fascismen og nazismen en modesag?

Men den idealistiske historieskrivning slår ikke blot igennem i de grundlæggende spørgsmål, det sker også, når man skal forklare fascismens og nazismens fremvækst. Og det grænser til historieforfalskning. Scenen er Hotel Royal i begyndelsen af 30'erne, hvor borgerskabet udfolder sin dekadance ved halvnøgne at danse og synge til degenereret musik, mens Gustav V laller rundt uden bukser og monopolkapitalisten Kreuger prøver

at holde potensen oppe med en tændstik. På den anden side af scenen står arbejderklassen og ser med væmmelse på, hvad der sker. Ingen forklaring på hvorfor fascismen gik frem. Kun et tidsbillede, der ikke hænger fast i den historiske sammenhæng, hvorfor fascismen bliver stående som et modelune, der var i tiden.

Demobiliserer

Eftersom teltprojektet ikke tager stilling til de grundlæggende spørgsmål i den svenske klassekamp, viser det sig også i hele 3. og sidste akt, at man hverken kan eller vil bruge de historiske erfaringer som et redskab til, hvordan kampen kan føres fremover. Iøvrigt er 3. akt afgjort det svageste, fordi de springer direkte fra 45 til 76 uden at trække noget historisk frem. F.eks. den brede antiimperialisti-

ske bevægelse, I.B. sagen, kampen for de demokratiske rettigheder og kirunastrejken. Dette får til følge at »Vi äro tusenden...« får en demobiliserende udgang, fordi stykket ikke peger fremad, ved at anvise eller foreslå, hvordan klassekampen skal førrs i dagens Sverige. Man peger kun frem i en »almen« og udvandet socialistisk retning. Der er ingen konkret anvisning, fordi teltprojektet ikke har nogen ligesom den »almene« venstrefløj i Sverige som teltprojektet er en del af. De politiske kræfter, der er repræsenterede i teltprojektet, er KFMLr, VpK og KAF (trotskisterne). »Vi äro tusenden...« er ikke historieskrivning for arbejderklassen - den tager ikke stilling til de afgørende spørgsmål og vil ikke mobilisere omkring disse i dagens klassekamp.

P. K.

ABONNER

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Politisk-Teoretisk tidsskrift
for Kommunistisk Arbejderparti

☆ ANALYSER AF KLASSEKAMPEN
I DANMARK OG I VERDEN.

☆ DEBAT OM UDVIKLINGEN
AF PARTIETS POLITIK.

☆ ANMELDELSER

☆ LÆSERDEBAT.

☆ KOMMER 6 GANGE OM ÅRET
MED CA. 100 SIDER HVER GANG

☆ LØSSALG 15 KR.

☆ ABONNEMENT: 6 NUMRE 75 KR.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT
FORLAGET OKTOBER
1455 KØBENHAVN K.
GIRO 9214127

Abonnementskampagneplakaten kan bestilles gennem Forlaget OKTOBER.

ADRESSER:

KOMMUNISTISK ARBEJDERPARTI (KAP):

ESBJERG: Postboks 293, 6700 Esbjerg

HELSINGØR: Postboks 71, 3000 Helsingør

HERNING: Postboks 142, 7400 Herning

KØBENHAVN: Studiestræde 24, 1455 Kbh. K.

Tlf. (01) 15 21 33

LOLLAND-FALSTER: Postboks 7, 4930 Maribo

ODENSE: Postboks 32, 5240 Odense NØ

SILKEBORG: Postboks 207, 8600 Silkeborg

ÅLBORG: OKTOBER bogbutikken, Kastetvej 11,
9000 Ålborg.

ÅRHUS: OKTOBER bogbutik, Vestergade 64; 8000 Århus C

ARBEJDERAVISEN:

ARBEJDERAVISEN redigeres af et udvalg. Ansvarshavende
redaktør: N.H. Hansen.

Adresse: Studiestræde 24, 1455 Kbh. K.

Redaktion: Tlf. (01) 14 42 66. Distribution: Tlf. (01) 14 64 04.

Tryk: Helsingør Dagblad. Sats: Arbejderavisen.

OKTOBER BOGBUTIKKERNE:

KØBENHAVN: Bogbutikken OKTOBER: Studiestræde 24,
1455 Kbhvn. K. Tlf. (01) 12 87 97

Åbningstider: mand-fred. 10-17.30, lørd. 10-13.

ÅRHUS: OKTOBER bogbutik, Vestergade 64, 8000 Århus C
Tlf. (06) 19 84 33.

Åbningstider: mand-fred. 15.30-17.30, lørd. 10-13.00

ÅLBORG: OKTOBER bogbutikken, Kastetvej 11,
9000 Ålborg.

Åbningstider: mand. & tored. 15-17.30, fred. 15-19, lør. 9-13

FORLAGET OKTOBER

FORLAGET OKTOBER: Studiestræde 24, 1455 Kbh. K.,
Giro 9 21 41 27. Tlf. (01) 14 27 34.

